

- ★ *No volem les bases U.S.A.*
- ★ *Rafael Vidiella comenta el document dels bisbes sobre els sindicats obrers*
- ★ *Miró, pintor, vist per Josep Corredor Matheos, Miró, ciutadà, vist per Teresa P. Bertran.*
- ★ *Sobre la teologia de la mort de Déu.*
- ★ *Salvador Espriu i Francesc Vallverdú recorden Rossellò-Porcel.*
- ★ *Entreviu a A. Dubxek.*

PUBLICACION TRIMESTRAL

Declarada lícita su publicación en lo relativo a la cultura y la educación, según dictamen de la Secretaría de Educación Pública, comunicado en Oficio nº 581, de fecha 22 de agosto de 1962.

Sumari

EDITORIALS	1
Bases U.S.A. a Espanya: No les volem. No les necessitem ♦ Defensa de la unitat del moviment comunista i obrer internacional.	
EL PENSAMENT I L'ACCIO	8
Amb motiu de l'onze de setembre. per M. Màximi ♦ Anècdota i crítica; Entorn del document dels bisbes. per Rafael Vidiella ♦ Darrera l'enduriment de les lleis repressives. per un grup de juristes ♦ Un ateisme cristià: la teologia de la mort de Deu. per Joaquim Sempere ♦ Sobre el Pla del 59 i la nova estabilització. per A. Colell.	
HORITZONS DEL MON	36
Interviú a Alexandre Dubxek. reproduït de la "Revista Internacional" ♦ La significació dels moviments estudiantívols als països capitalistes occidentals. per R. Serra.	
LES ARTS	49
Joan Miró i el nou llenguatge artístic. per José Corredor Matheos ♦ Geni Arrelat a la terra (Any Miró). per Teresa P. Bertran.	
LES CIENCIES I LA TECNICA	55
"Zond-5", una realització tècnica qualitativament nova. per G.A.	
LES LLETRES	58
Trenta anys després de la mort de Rosselló-Pòrcel. per Francesc Vallverdú ♦ En record de Rosselló-Pòrcel. poesies de Salvador Espriu.	
DOCUMENTS	64
Missatge de cinc partits catalans al poble d'Euskadi ♦ Resolució del C.E. del P.S.U. de Catalunya sobre els esdeveniments de Txecoslovàquia ♦ Comunicat dels escriptors catalans adherits a la Comunitat Europea d'Escriptors ♦ Escript de sacerdots de Catalunya al Governador Civil de Barcelona ♦ Crida de la Havana ♦ Carta oberta a Dom Cassià M. Just. Abat de Montserrat.	

Bases U.S.A. a Espanya

NO LES VOLEM
NO LES NECESSITEM

El debat públic que, en començar l'any, demanavem els comunistes (1) sobre els acords militars d'Espanya amb els EE.UU. (que caducaven el 26 de setembre d'enguany), es produí amb retard però es produí. Nosaltres hi hem participat amb l'article del company Ramon Soliva (2) —del qual farem referència més avall— però també el notem a les pàgines de la premsa legal espanyola, amb limitaciones dictades per lleis cavernícoles mes expressant un esforç, de la part d'alguns periodistes, digne d'encomi. Les seccions "Cartas del lector" d'algunes publicacions han pal·lesat, encara que tímidament (no oblidem quines restriccions imposen la "timidesa"), una certa reacció de l'opinió pública als tractats militars que ens lliguen a les aventures i crims de l'imperialisme nord-americà. Aquesta reacció, inclosa la de certs periodistes, té dos vessants fonamentals: 1) El perill que les bases USA a Espanya suposen pel nostre país s'ha de pagar amb més dolars. Reacció que, tot i denunciant el perill, justifica cínicament la venda de bocins d'Espanya. 2) Les bases USA suposen un perill que no es pot pagar amb rés. Aquest raonament és el més correcte i enceta una anàlisi que, forçosament, ha de dur a la conclusió que cal revocar els esmentats acords militars amb els EE.UU.

Aquest tímid debat es produïa, sobretot, mentre Castiella negociava a Washington la "revisió" dels acords. A l'opinió pública espanyola no se li va dir res del contingut de les propostes espanyoles. Les vam conèixer pels diaris USA, concretament per una informació "bomba" del periodista Benjamin Welles, del "The New York Times" i àdhuc militars espanyols periodistes, com Francisco L. Sepúlveda (3) se'n queixaren amb tota la raó. Les propostes consistien, essencialment, en demanar mil milions de dòlars com a condició per a negociar, recolzament polític U.S.A. per introduir Francisco Franco al "món occidental" on encara és "persona non grata"; recolzament U.S.A. a la reivindicació de Gibraltar; transformació dels acords sobre les bases en pacte de defensa mútua i jurisdicció sobre els militars U.S.A. a Espanya que cometin delictes comuns.

Ja sabem com van reaccionar a Washington. Castiella tornà a Madrid sense res a la senalla, havent acceptat la proposta de Dean Rusk de "deixar-ho per dins de sis mesos" puix que les clàusules del tractat ho permeten.

Es produí aleshores un fet curiós: portaveus oficials que havien estat muts com una carpa abans i durant les negociacions, negaren que Franco hagués demanat "tants diners", parlaven d'una actitud digna i sobirana de la part espanyola, com si volguessin donar a entendre que les negociacions les havia trencades Espanya "per dignitat", quan tothom sap —i J.M. Massip ho va

(1) Declaració del C.C. del Partit Comunista d'Espanya, "N.B.", 1er trimestre 1968.

(2) "Hous Horitzons", n° 14, 2on trimestre 1968.

(3) "La Vanguardia", Barcelona, 21-22 agost.

escriure des de Washington el 28 de setembre— que es va fer allò que Dean Rusk “proposà”. No obstant, val la pena d’aturar-nos en aquest “esforç oficial” de la part espanyola doncs, malgrat tot és un reflexe, en certa mesura, d’evolucions importants en el sí de cercles militars en la qüestió concreta del lligam amb el Pentagon.

Amb el ministre Castiella van anar a Washington tres militars: el tinent general Diez Alegria, l’almirall Bohigas i els generals Montel i Coloma. Una de les coses que han demanat —segons l’esmentat article de J.M. Massip— ha estat l’“alejamiento de las bases aereas de los grandes núcleos urbanos de Madrid y Sevilla”, petició concretada en el 1er punt publicat per “La Vanguardia” de 27 de setembre: “La capacidad balística soviética hace aumentar el riesgo de algunas instalaciones como la base de Torrejón, situada a menos de diez millas de una capital, Madrid, con tres millones de habitantes”.

Si això és veritat ens trobem davant un fet important però ja no impossible. D’un temps ençà es cospa, en el sí de l’exèrcit espanyol, una corrent que demostra que no tots els oficials són mules incondicionals del Caudillo; que alguns s’ho creuen de debò allò que l’exèrcit ha d’ésser un cos al servei de la nació, de la sobirania nacional i de la seva integritat territorial. També es pot deduir que la pressió d’una opinió pública més desperta —no tant activa com caldria— ha fet forat i tot plegat havia de manifestar-se, d’una manera o altra, en les negociacions sobre la “renovació” o “revisió” dels acords. Es va produint, doncs, una situació interessant que ens dóna raó als qui, des de 1953 en que foren signats els acords, hem lluitat per denunciar-los i anul·lar-los.

Sobre aquesta qüestió de Torrejón, és oportú recordar allò que va escriure el nostre company Ramon Soliva en el número anterior de “Nous Horitzons”. Deia: “De la despreocupació nord-americana sobre allò que podria passar als espanyols en cas de conflicte “gran” en tenim una prova evident en l’elecció que, tot seguit després de la firma del tractat, feren dels llocs i terrenys destinats a bases dels seus bombarders termonuclears. En un cas elegiren els voltants de Saragossa, en un altre els de Sevilla, i “arrodoniren la cosa” en escollir Torrejón, a les portes de Madrid, per a la més important de totes elles. Es l’únic cas en tot el món en que bases d’armes termonuclears són situades a pocs quilòmetres de ciutats importants. Què quedaria de Madrid i dels seus tres milions d’habitants en cas d’una resposta atòmica sobre Torrejón?”

Cal saludar, doncs, que aquesta denúncia i neguit l’hagin feta i expressada els “negociadors” espanyols a Washington.

Ens guardarem prou bé de parlar del Pacte amb els EE.UU. i de les negociacions en curs per a renovar-lo o revisar-lo, com ho feiem l’any 1953 en que Martin Artajo i el fatídic Dulles el van signar. Encara que, essencialment, els “negociadors” actual siguin els mateixos, la situació política no és la mateixa, ni a Espanya ni als EE.UU.; ni ho és la correlació de forces entre l’imperialisme d’una banda i el socialisme i el moviment d’alliberació nacional per l’altra. No entrarem en els detalls de les mutacions que han tingut lloc però sí ens aturarem en com es manifesten, enguany, en la pròpia premsa legal de Barcelona i Madrid. S’hi han escrit articles com els de Francisco L. Sepúlveda, impublicables encara, fá cinc anys. S’hi han dit coses com les següents: “Si Norteamérica constata que no le importa la colaboración española, comenzarán a desmantelar las bases. Hay muchos españoles que así lo desean. Desean un país sin más soldados que los suyos.” (“Diario de Barcelona”, 28 setembre.) La revista “Mundo” (28-9-68) reproduïa una carta firmada José M. Orti Bordas i publicada a “Arriba”, de Madrid, en la qual es denunciava clarament el sentit del

pacte militar amb els EE.UU., se saludaven les tesis de Francisco L. Sepúlveda i es deia, textualment: "España ha afrontado (referint-se al pacte amb els U.S.A.) a cuerpo limpio el peligro atómico durante el largo i amenazador período de la guerra fría, ha sacrificado su posición de cara a Europa... y lo que reviste tanta o más importancia, ha debilitado sus posibilidades de penetración real y efectiva en el continente hispano-americano, cuya constante es su invencible y justificadísimo recelo hacia su prepotente vecino del Norte."

Aquestes opinions i moltes que podriem citar, són expressió d'una evolució positiva a casa nostra, que no s'ha produït per generació espontània sinó per la lluita de les forces de progrés encapçalades per la classe obrera, lluita que obre camins que semblaven tancats i barrats per sempre més.

Tampoc als EE.UU. hi ha la situació de l'any 1953, ni la de 1963, data de la darrera renovació dels acords militars. Nord-americana està profundament macada per la guerra que l'imperialisme yanqui no pot guanyar al Vietnam. D'aquest fet essencial emanen els altres: incoherència en la política exterior; contradiccions entre "clans" militars i "máfies" de la finança i de la indústria de guerra i de la pau; inestabilitat social, crisi en tots els estaments de la societat a la vetlla d'unes eleccions condicionades per tota aquesta situació, qualificada per observadors com Massip d'"apatia y abandonismo", i que Walter Lipmann caracteritzava amb aquest plany: "We are so depressed" ("Newsweek", 1 octubre 1968). L'embaixador yanqui R. Wagner va dir, en el seu discurs del 24 de setembre al "Club Americano", de Madrid: "Lo que hagamos o dejemos de hacer como americanos puede tener un enorme impacto lejos de nuestras casas. Nuestras vidas están— en lo económico y en todo otro aspecto— entrelazadas de modo irrevocable."

Quan això ho diu a Madrid el representant d'un país imperialista i sense timó, que sempre té —perquè ho provoca— conflicte bèl·lic amb algun poble, els espanyols hem d'arribar a la conclusió que no ens convé, de cap de les maneres, lligar el nostre destí amb el seu. I això d'"irrevocable" no ho podem acceptar.

¿Qué vol dir "no acceptar" aquest perillós i vergonyós lligam? Vol dir lluitar per tal de desfer-lo. En la necessitat de trencar aquest lligam coincidim milions d'espanyols. El debat entorn a aquesta qüestió vital ha començat. Si el debat dóna fruits ho veurem pràcticament, a la primavera de l'any que ve, sis mesos després del 26 de setembre d'enguany. En tot cas aquest ha d'ésser l'objectiu de tots.

DEFENSA DE LA UNITAT DEL MOVIMENT COMUNISTA I OBRER INTERNACIONAL

La intervenció militar de cinc països del Pacte de Varsòvia a Txecoslovàquia aquest estiu passat ha centrat l'atenció mundial sobre l'Est europeu. Els problemes de les relacions entre països socialistes, de la unitat del moviment comunista i obrer, de la defensa de la integritat del camp socialista, del desenrotllament de la democràcia socialista, etc., s'han situat en el centre d'ardoroses discussions.

Els comunistes de Catalunya, fent nostra la posició de principis expressada per la direcció del Partit Comunista d'Espanya, hem desaprovat la intervenció militar a Txecoslovàquia. Com expressa la Resolució del Comitè Executiu del Partit Socialista Unificat de Catalunya de setembre d'enguany (1);

"...Entenem i entenem que la intervenció militar constitueix un greu error ja que la solució dels problemes de Txecoslovàquia correspon trobar-la —i estaven en condicions per a fer-ho— al Partit i al poble d'aquest país ajudats pels Estats socialistes i pel moviment comunista i obrer internacional..."

Aquesta posició reafirma, alhora, fermament, l'amistat inquebrantable envers el Partit Comunista de la Unió Soviètica, envers la U.R.S.S., així com la voluntat de combatre amb tota energia els atacs antisoviètics i anticomunistes de l'imperialisme i dels seus lacais a casa nostra.

La construcció del socialisme a escala mundial, la lluita dels pobles contra les pròpies forces reaccionàries en cada país, planteja múltiples i complexos problemes. Dins el marc general d'aquesta lluita, i en funció de les obligacions concretes que ella exigeix a cada un d'ells, les relacions entre partits comunistes i obrers, entre països socialistes, no es troben exemptes de problemes, de contradiccions, bé que per definició no es tracti de contradiccions antagòniques, de classe.

Els problemes, les diferències de criteri, les contradiccions que sorgeixen o que poden sorgir dins el moviment comunista i obrer com entre els mateixos països socialistes, es poden i cal superar-les a través de la discussió política pacient, perseverant, sobre la base de l'aplicació dels principis del marxisme-leninisme, en el ple respecte a la personalitat i independència mútues, sense ingerències en els assumptes interns de cadascú, entre iguals, entre germans de classe.

Les diferències d'apreciació sobre la situació a Txecoslovàquia que es troben a la base dels esdeveniments d'aquest estiu passat i que commouen, ultra el camp socialista, el moviment comunista i obrer internacional, cal que siguin superades, i ho seran sens dubte, a través de la discussió política, no estalviant esforços per salvaguardar, per enfortir la unitat del moviment comunista i obrer.

No és una mera frase afirmar que la revolució no s'exporta. El suport material i moral, l'ajuda de tot ordre als pobles que lluiten per llur alliberació o que, havent enderrocat l'Estat capitalista han emprés la construcció del socialisme en les condicions d'existència d'un camp imperialista agressiu i encara puixant, l'enèrgica acció solidària, de classe, són parts integrants de l'internacionalisme proletari: són, amb tot, un recolzament, però no poden substituir ni substitueixen la lluita de cada poble.

Es un fet que l'imperialisme, les forces reaccionàries a cada país, dediquen poderosos mitjans a combatre les forces democràtiques, revolucionàries, i susciten o alimenten tota mena de subversions contra els Estats socialistes. Blanc preferent de llurs atacs és la U.R.S.S., bastió principal del socialisme, i el P.C.U.S., veterà dirigent de la Revolució d'Octubre que obrí amples les portes de l'era del socialisme i el comunisme.

D'ací la necessitat imperiosa i permanent de servir alta la guarda d'una

(1) Vegeu secció Documents.

vigilància revolucionària front a la contínua acció de sapa de la reacció interna i externa a cada país, Estats socialistes compresos.

Aquesta vigilància, però, no està renyida sinó que presuposa el desenrotllament constant de la democràcia socialista, és a dir, la cada vegada més ampla participació de les masses a la direcció del país en tots els fronts d'activitat, amb plena i conscient responsabilitat, en un florir esplendorós de les llibertats individuals i col·lectives.

La democràcia socialista és sinònim de llibertat creadora de tot el poble, no així la formal democràcia burgesa que és, de fet, incompatible amb la vertadera llibertat.

Les forces reaccionàries i imperialistes s'han servit i se serveixen dels esdeveniments de Txecoslovàquia, de la situació creada en el camp socialista i en el moviment comunista i obrer internacional, per provocar antisovietisme, per atiar la foguera de l'anticomunisme. Se'n serveixen, també, per a cobrir-se darrera una pudenta demagògia sobre la "defensa" de la independència i de la sobirania dels pobles, continuament i salvatgement revolcades i trepitjades pels exèrcits imperialistes i els seus mercenaris a tots els continents.

Mal poden parlar d'independència i sobirania dels pobles els autors i actors de l'agressió genocida contra l'heroic poble del Vietnam. Són els exèrcits ianquis de terra, mar i aire els invassors del territori vietnamés, la població del qual assassinen a mansalva, fredament, calculadament, amb les més refinades i les més brutals tècniques d'extermini. Són els exèrcits imperialistes i els seus fantotxes els culpables d'agressió contra Laos i Cambòdia, contra els països àrabs de l'Orient Mig, contra el poble de Santo Domingo; són ells els qui malmeten, quan no anorreen encenent la guerra civil, la independència nacional, les institucions i llibertats democràtiques, a Indonèsia, al Congo, a Nigèria-Biafra, etc., com són els dòlars de l'imperialisme, les seves palanques polítiques encara puixants, el seu poder militar, els sostenidors principals, contra la voluntat popular, de les dictadures odioses de Franco, Salazar, Txan Kai Txeck, Papadopoulos i la Junta de coronels a Grècia, i els animadors de totes les conjures feixistes i reaccionàries els cinc continents.

Quan els portaveus del règim de dictadura feixista de Franco llencen una inqualificable campanya contra la U.R.S.S., contra el P.C.U.S., a propòsit de Txecoslovàquia, i pretenen vestir la túnica de defensors de la independència i la democràcia... a casa d'altri, la nostra rèplica és denunciar el criminal pacte ianqui-franquista que fa entrega de parts substancials del territori nacional a una potència estrangera i amenaça de mort en cas de guerra nuclear tot el nostre poble; i els acords amb la revanxista Alemanya federal, possibilitant també a aquest Estat bases militars en territori espanyol. Sense parlar ja de la subsistència del dogall colonial que el capitalisme espanyol imposa sobre determinats territoris africans.

Es simplement indecent de la part d'un règim com el franquista parlar de les llibertats a Txecoslovàquia quan a casa nostra són ressucitades excepcio-nals normes repressives amb l'intent d'ofegar els drets més elementals d'expressió, d'associació, de reunió i manifestació; quan es nega als treballadors el dret a defensar el pa i la feina, quan, a l'expressió de les reivindicacions més legítimes d'aquests, hom oposa els tribunals militars, quan es perllonga l'estat d'excepció a Guipúscoa per tal de seguir-hi empresonament, torturant, deportant al marge de tota llei els treballadors i demòcrates.

La campanya desencadenada per la propaganda franquista a propòsit de Txecoslovàquia ha estat orquestrada des del primer moment, utilitzant a fons la tècnica de la desinformació, per armar embolic, per a capgirar les dades objectives i infondre en l'opinió pública, directament o per reacció, tan errònees com extraviades conclusions.

Les forces reaccionàries del nostre país estan especialment interessades en desprestigiar el socialisme. Aquest gaudeix d'una audiència cada dia més ampla i que abasta molt diversos sectors socials i corrents d'opinió. Basant-nos en aquesta realitat i com una projecció conseqüent dels nostres principis, els comunistes dels pobles hispànics hem afirmat i afirmen la nostra voluntat d'anar cap a la construcció de la nova societat conjuntament amb tots aquells partits, grups, corrents d'opinió disposats a participar com a tals en la construcció del socialisme. I això sense reserves, dins el respecte a la plena personalitat de cadascú, per la via de la més ampla discussió democràtica dels diversos punts de vista que inevitablement sorgiran. La mateixa reivindicació de les llibertats nacionals de Catalunya, que objectivament uneix extensos sectors del nostre poble, trobarà la més completa satisfacció en la societat socialista per la qual lluitem.

Impedir que allò que és encara només una tendència, una corrent que cerca el seu camí, qualli en moviment unitari poderós que tindrà per primer denominador la democràcia i com a objectius barrar el pas a les forces de l'oligarquia financera i terratinent, clar que interessa al règim! I perquè li interessa fa ús de totes les armes que troba i serveixin per a exacerbar l'anticomunisme, per a enllotar les forces del socialisme, per atiar, en definitiva, la desconfiança i la divisió en el moviment democràtic.

Per això, a l'hora d'incidir en la discussió i explicació dels problemes en curs en el camp socialista i en el moviment comunista i obrer mundial, no oblidem que l'esclariment dels fets, el raonament pacient, seré, de les posicions, ha d'anar acompanyat, precedit, indissolublement lligat al desemmascarament de les maniobres reaccionàries i a la voluntat de salvaguardar la unitat de les forces democràtiques, i d'obrir tots els camins que condueixin a reforçar-la.

Insistirem, com a reflexió final però no menys trascendent, que la dictadura hauria aconseguit marcar-se punts si, desviant la preocupació de les masses cap als esdeveniments de l'Est d'Europa, hagués pogut frenar, afeblir d'una altra manera el moviment reivindicatiu i de protesta, hagués allunyat d'entre elles forces d'oposició objectivament interessades en apropar-se mutuament. La importància dels esdeveniments de Txecoslovàquia, dels problemes de les relacions internacionals, la seva necessària discussió i esclariment, no ha de distreure ni allunyar l'atenció preferent a organitzar l'acció concreta entorn a les reivindicacions dels obrers, dels camperols, dels estudiants, intel·lectuals i professionals i, a través d'elles, de les grans accions decisives per a l'enderrocament del règim de dictadura i el recobriment de les llibertats nacionals i democràtiques.

DOM AURELI MARIA ESCARRE

Ja clos el número, ens arriba la ingrata nova de l'òbit de Dom Aureli Maria Escarrè.

La prestigiosa figura de l'Abat guanyà de fa temps l'estima i el respecte populars. La seva obra al front del Monestir de Montserrat i la comunitat benedictina està vinculada a múltiples facetes de la vida cultural i social catalana, com la seva persona ho està a la defensa de les llibertats nacionals i democràtiques del nostre poble.

En fer pública la pròpia expressió de condol, « Nous Horitzons » se suma sincerament a l'homenatge popular pòstum envers la figura del català il.lustre i demòcrata íntegre.

Condol del Secretari General del P.S.U. de Catalunya

21 de octubre de 1968
A Dom Cassià Maria Just
Abad de Montserrat
Barcelona

Senyor :

L'amarga nova de la mort de l'Abad Escarrè m'impulsa a dirigir-vos aquestes ratlles per a fer — vos arribar el meu sentit condol.

El traspàs de l'Abad Escarrè estarà considerat com una pèrdua molt dolorosa no sols per la seva família i germans de comunitat sinó, també, per tots quants tinguerem el privilegi de tractar-lo i apreciar el seu amor tan sincer pel poble i el seu anhel de justícia.

En les meves entrevistes amb l'Abat Escarrè em fou molt plaent de comprovar que les diferències ideològiques existents entre comunistes i catòlics no eren pas obstacle per a coincidir en la crítica del règim político-social existents en el nostre país i tampoc a l'hora de projectar una societat més fraterna per a Catalunya i la resta d'Espanya.

L'exili imposat à l'Abat per les autoritats franquistes amb la complicitat de la Jerarquia eclesiàstica ha contribuït sense cap mena de dubte a avançar la mort d'aquest home íntegre i bó que desitjava apassionadament viure en una Catalunya social i nacionalment lliure.

Amb el sincer desig de continuar amb Vos el diàleg iniciat amb l'Abat Escarrè, us saluda cordialment,

Gregori Lopez Raimundo.

M. Màximi

AMB MOTIU DE L'ONZE DE SETEMBRE

Els problemes de les nacionalitats són d'aquells que amb menys dificultat quedaren doctrinalment resolts arran de la primera revolució socialista. Tanmateix, molt sovint són objecte d'una presa de posició simplista que avui es repeteix a casa nostra.

Aquesta presa de posició es pot resumir així: la causa del "nacionalisme català" ha estat una causa essencialment burgesa, una causa que la burgesia ha estat incapaç de tirar endavant fins a les seves últimes conseqüències. Entre el seu interès nacional i el seu interès de classe, la burgesia ha sacrificat el primer en benefici del segon (exemple clàssic: la Lliga Regionalista denunciant al Tribunal de Garanties Constitucionals de la República la Llei de Contractes de Conreu aprovada contra la seva voluntat pel Parlament català). La causa del catalanisme és la causa d'una revolució burgesa frustrada. En l'esdevenidor, doncs, caldrà examinar el problema nacional català "sense prejudicis"; i admetre que, si el concepte de nació ha estat forjat per la burgesia per a fomentar una fictícia solidaritat de classes en benefici propi, el proletariat no haurà de deixar-se enganyar en endavant per una falsa lluita per les llibertats nacionals i haurà d'atenir-se a la dirigida contra l'enemic principal.

Aquesta argumentació tendeix a propugnar, doncs, que la classe obrera abandoni la lluita per les llibertats nacionals. Però creiem també que una tal argumentació no es basa es una anàlisi de la realitat present, sinó en la d'una desfigurada reconstrucció de la realitat passada, i que, per tant, no té res a veure amb la ideologia que inspira el proletariat revolucionari.

Quina és, en efecte, la realitat passada? El "catalanisme" fou inicialment, sens dubte, una qüestió burgesa. Però el genèric "catalanisme", com la genèrica "burgesia", són insuficients per a tractar la història del moviment nacional català, inclús en el passat, ni que sigui, com ho és tot aquí, esquemàticament. Car en la burgesia hom adverteix ben d'hora l'escissió en dues tendències, en contrast tant respecte al problema nacional català com respecte als altres problemes polítics pendents, un contrast que esdevindria agut. De l'alta bur-

gesia podem dir, efectivament, que en contraposar-se el seu interès nacional i el seu interès de classe sacrificà el primer. La història de la Lliga Regionalista mostrarà segurament la seva vinculació *estRICTA* a la causa de l'alta burgesia, manifestada no sols envers el problema nacional en ocasió de la Llei de Contractes de Conreu, sinó ja abans, amb el suport que la Lliga prestà a la Dictadura de Primo de Rivera, i després, amb la reaparició dels homes de la Lliga al servei del general Franco. Però la Lliga i l'alta burgesia no van ésser l'únic element, ni tan sols l'element dominant, del moviment nacional català. Al balcó del palau de la Generalitat van sortir-hi Maçà i Companys, no pas Cambó. Per a la *petita* i la *mitjana burgesia* no es produí aquella contraposició i defensaren llibertats nacionals i llibertats democràtiques al costat del proletariat durant la guerra civil. L'alta burgesia, en fi, acceptà limitar-se en el passat a una visió *regionalista* del problema nacional, d'acord amb la seva aliança amb el capitalisme escassament desenvolupat dels territoris i els oligopolis de la resta d'Espanya. La *petita* i la *mitjana burgesia* no compartiren aquesta visió i van donar al problema nacional adequada solució històrica fins a la victòria franquista.

Cal dir que una insuficient maduresa política impedí, en el passat, que la classe obrera de Catalunya fos la força hegemònica en la solució del problema nacional. En tot el període anterior a 1936 l'arrelament d'una ideologia que exclouïa la lluita política es trobà ésser negatiu, tant en aquest front com en d'altres. Només posteriorment el proletariat més conscient es convertí en la força dirigent de l'aliança popular-nacional; d'una aliança a la qual "només" la derrota militar va impedir ésser la realització primerenca d'aquesta aspiració profunda de *socialisme i llibertat*, d'igualitarisme i democràcia.

No pretenem pas d'analitzar aquí la realitat present: només aportar una doble consideració sobre la base objectiva per a la coincidència amb tots els sectors de la població interessats en el restabliment de les llibertats democràtiques i nacionals.

D'una banda, convé recordar alguns *fets* de la pròpia estructura econòmico-social

de Catalunya, i també una *tendència* que s'hi dona d'extraordinari significat polític (és a dir, susceptible de tenir una fonamental importància política, si existeix força suficient per a imprimir orientació política a un material econòmic-social idoni).

Els fets: tal com els analitzava Lluís Rebert en aquestes mateixes pàgines, es caracteritzen pel grau relativament baix de concentració industrial de la majoria d'empreses de Catalunya i en llur deficiència en equip. Aquesta situació de les indústries modestes les converteix en tributàries de les grans empreses, per a les quals vénen a ésser una mena d'indústria auxiliar, i de la banca, la qual, però, no està interessada a finançar-se la modernització, entre d'altres raons perquè aquesta indústria modesta, feblement competitiva, constitueix la base dels enormes beneficis de la gran indústria, directament vinculada a la banca. La necessitat de crèdit de la gran majoria de les empreses catalanes, posada de nou en manifest arran de l'actual "estabilització", solament pot ésser satisfeta mitjançant una intervenció política, és a dir, sotmetent la capacitat financera a les necessitats d'un vertader desenvolupament econòmic i arrencant-la del servei al profit privat dels oligopolis.

La tendència a què al·ludíem és segurament molt profunda, accentuada tal volta conjunturalment pel tipus de creixement capitalista imposat a la desequilibrada estructura socio-econòmica d'Espanya, i és la creixent *assalarització* d'amplis sectors de la petita i la mitjana burgesia, de nombrosos grups professionals i especialment dels intel·lectuals. La transformació de fons de velles estructures professionals, comuna a les societats capitalistes més avançades, que consisteix en la desaparició de les antigues professions liberals (metges, enginyers, advocats, arquitectes...) i la conversió d'aquests professionals en assalariats d'empreses capitalistes, s'ha vist accentuada, a Espanya, per la imposició d'un model de creixement que inflava desmesuradament —fins per a la mètrica capitalista— el sector de serveis: el fracassat "Plan de Desarrollo". Aquesta *assalarització* dels treballadors intel·lectuals, que des d'un punt de vista genètic constitueixen capes burgeses, si bé cada vegada encaixen menys en la definició d'aquesta classe des del punt de vista econòmic, pot ésser traduïda en el terreny de la lluita política i social en una major aproximació d'aquestes capes a la classe que ha d'encapçalar la construcció de la societat futura.

D'altra banda, cal apuntar el fet que a Catalunya són les capes socials esmentades —els intel·lectuals i professionals, la petita i mitjana burgesia— el principal

aliat en potència del proletariat. Fa cinquanta anys, arran de la Revolució d'Octubre, el proletariat rus guanyà per a la pròpia causa el seu aliat principal, la pagesia, la qual constituïa el més ampli sector de la població de l'Imperi tsarista. A diferència d'aquesta situació, la pagesia és per a la classe obrera, a Catalunya, un aliat important i essencial, però no pas l'aliat principal. A casa nostra, el 1962, la pagesia constituïa tan sols el 19,2% de la població activa i ha descendit ja notablement, fins a un 10%, en l'actualitat. Això mostra que Catalunya, amb gran diferència respecte a la resta d'Espanya —però segurament no pas tanta respecte a Euzkadi—, s'acosta a una estructura social semblant a la de França, per exemple. Els camperols catalans, a més es mouen sovint en un entorn intensament urbanitzat, que facilita la penetració de valors i tendències polítiques de la ciutat.

A l'hora de considerar el paper que el problema nacional representa en l'aliança dels obrers, els treballadors intel·lectuals i els camperols, convé advertir clarament que la solució del problema nacional català no figura pas, en el programa d'aquesta aliança, com a aportació d'una sola de les parts, aportant-hi l'altra la implantació de les llibertats democràtiques, sinó que tots dos elements es condicionen mútuament. Són aspectes d'una mateixa lluita contra el veritable enemic principal. Això ens porta directament a formular una segona observació.

En alguns sectors de la burgesia nacional catalana, l'antifranquisme dels quals és autèntic i evident, hom comet, en canvi, en jutjar la qüestió nacional, un error d'apreciació que, en el fons, és semblant al que hem examinat més amunt. Consisteix, substancialment, a identificar el franquisme amb un "nacionalisme castellà" opressor de les nacionalitats hispàniques. Enfront de la llarga tradició centralista d'aquest "nacionalisme castellà", ressuscitada a cada oportunitat propícia, no es pot oposar en última instància —hom argüeix— altra cosa que la tendència a la secessió.

L'observació que aquesta tesi mereix pot arrencar d'una discussió del caràcter "castellà" d'aquest suposat nacionalisme. Car contrari a les nacions oprimides —Catalunya, Euzkadi, i Galícia— a una de dominant, "Castella", només té una justificació en un pla estrictament ideològic, en el qual comprovem, en efecte, com l'oligarquia espanyola s'ha aprofitat de la tradició cultural castellana (sobretot dels aspectes reaccionaris, que com tota cultura, té), per a elaborar la ideologia centralista que fa viable l'opressió cultural d'aquelles nacions. Però, en un altre pla, és una injustícia

d'incloure sota el nom de "Castella" tant els dominadors com els qui comparteixen amb les nacionalitats oprimides el pes de la dominació.

¿Qui pot comptar els empobrits camperols castellans entre els opressors de la nacionalitat catalana? ¿I els jornaleros andalusos? ¿I els obrers industrials de Madrid, de Sevilla, de Valladolid, els miners d'Astúries i León? Castella —la gran majoria d'homes i dones d'aquesta i altres àrees geogràfiques que componen la imaginada "Castella" de l'aspiració secessionista— ha estat explotada i arruïnada. Això vol dir que l'altra cara de l'oprimida nacionalitat catalana no és pas una nació que manté sotmeses les seves veïnes, sinó una *classe social*, una casta determinada —l'oligarquia financera i terratinent—, que utilitza un aparell estatal unitari i centralitzat per a imposar la seva dominació a les altres classes i capes, tant si són la petita i mitjana burgesia urbana, els petits propietaris pagesos, com, sobretot, els obrers industrials i els treballadors agrícoles. Una casta antinacional i antipopular: no castellana, catalana, andalusa o basca, sinó amb vinculacions en tot l'àmbit de l'Estat.

Es, doncs, la minoritària oligarquia financera i terratinent l'opressora de la gran majoria del poble espanyol i de les diverses nacionalitats. L'oligarquia no es pot permetre un Estat democràtic, que l'allunyaria del poder en benefici d'aquesta majoria, i tampoc no es pot permetre el reconeixement polític de les nacionalitats hispàniques, ja que el seu instrument polític de dominació només pot ésser centralista i unitari. L'Estat antidemocràtic i unitari de l'oligarquia financera i terratinent heus aquí, novament, *l'enemic principal*.

*
**

El que impedeix la solució del problema nacional català no són pas els immigrants a Catalunya, els quals s'han incorporat ja a la defensa de les seves llibertats nacionals, tampoc no el constitueixen pas els restants pobles d'Espanya, que en la lluita antifranquista reivindiquen alhora les llibertats democràtiques i el dret d'autodeterminació. El problema nacional català el constitueix allò que tornà a crear-lo: el poder feixista. Aquest dirigeix contra tots la coerció, la violència, la repressió; nega igualment les llibertats polítiques i la llibertat sindical, el dret de vaga, les nacionalitats i la sobirania popular. El seu aparell repressiu colpeix els treballadors, els ciutadans que lluiten per la llibertat de Catalunya, Euzkadi i Galícia, els defensors dels drets humans. Així, les llibertats democràtiques, el dret d'autodeterminació,

la fi de la repressió i l'amnistia, i la sobirania popular, es fonen en una sola exigència. I avui la unitat dels demòcrates permet de pensar que demà, si els pobles lliurement ho volen, un sistema polític democràtic conjuminarà per consentiment, i no pas per imposició, les diferents nacionalitats hispàniques.

La posició dels comunistes catalans i de la resta l'Espanya davant la qüestió nacional és completament clara. Defensem, *en primer lloc, el dret d'autodeterminació*. Aquesta defensa és absoluta —diguem-ho per als qui, d'un cantó o altre, pretenen desinteressar-ne la classe obrera—, com absoluta fou la de Lenin, el qual hagué d'enfrontar-se en el seu dia amb concepcions estretes, que pretenien limitar aquest dret d'alguna manera ("dret d'autodeterminació dels explotats", "autodeterminació sense arribar a la secessió"), sense comprendre que la unitat a què aspira l'internacionalisme proletari no es pot pas basar en la coerció, sinó que ha d'ésser fruit del consentiment i de la col·laboració activa. Els comunistes defensem el dret d'autodeterminació dels pobles, exercit en una situació plenament democràtica, i acceptant l'expressió de la voluntat popular, encara que aquesta sigui la secessió (i no es tracta pas d'una afirmació buida, car existeixen des de fa decennis Estats sobirans que han deixat d'ésser nacions sotmeses gràcies a aquesta determinació comunista). I, *en segon lloc*, per a Catalunya, els comunistes defensem i defensarem, quan arribarà l'hora de l'autodeterminació, *la continuació dels vincles amb la resta d'Espanya, amb la necessària creació dels òrgans d'auto govern de la nacionalitat catalana*.

Per a arribar-hi és qüestió prèvia la liquidació de les formes feixistes de poder. El Partit Socialista Unificat de Catalunya ha assenyalat les condicions que, al seu parer, constitueixen una base d'entesa possible de tota l'oposició antifranquista: llibertats democràtiques, amnistia política general, dret d'autodeterminació, i, amb el reconeixement de la sobirania popular, elecció per sufragi universal d'unes Corts Constituents que configurin un Estat democràtic. Els comunistes estan disposats a prestar suport a un Govern provisional d'Espanya que garanteixi sense reserves aquestes regles mínimes i a col·laborar, sobre aquesta base, en la futura Generalitat de Catalunya. Per acostar aquesta perspectiva, la classe obrera de Catalunya, que forma una sola i mateixa classe amb la de la resta d'Espanya i el seu partit, dedicaran els seus esforços a la preparació de totes les accions que contribueixin a generalitzar la lluita activa contra el franquisme, a la vaga general política de la classe obrera i a la Vaga Nacional.

Anècdota i crítica ENTORN AL DOCUMENT DELS BISBES

L'any 1913 jo treballava com a tipògraf al taller de la impremta de la Diputació Provincial de Barcelona, instal·lat, amb altres tallers d'arts i oficis, a la vella Casa de Caritat del carrer de Montalegre. Junt amb altres dos tipògrafs —els germans Segura, d'Almeria—, ens proporcionà aquesta col·locació el company Sala, socialista, que era el segon encarregat del taller tipogràfic de la Casa. Els dos germans i jo erem anarquistes. Aleshores, anarquistes, socialistes i republicans romaniem plegats al Sindicat "*Unión Obrera del Arte de imprimir*", puix que, a part que la gran majoria d'uns i altres erem abrandats partidaris de la unitat sindical, les dues vagues polítiques i revolucionàries dels anys 1909 i 1911 —sobretot la primera— ens demostraren els èxits positius i les perspectives que la unitat de lluita de la classe obrera ofereixen. Així, molts de nosaltres —sobretot els anarquistes i socialistes— feiem els possibles per distribuir-nos entre diversos tallers i fàbriques per tal de practicar l'agitació i la propaganda en favor de la unitat als mateixos llocs de treball. Es a dir, erem allò que la gent benestant en diu els perturbadors de l'ordre. En aquest sentit cal dir que nos sols la impremta, sinó els altres tallers de la Casa de Caritat eren d'allò més adients per a realitzar-hi aquest treball car els infortunats asilats que hi aprenien oficis eren també educats, per monges i capellans, en la més pietosa docilitat als patrons i en la més devota convicció que, arribat el cas, fessin de trencavagues, d'esquirols.

Jo guanyava —igual que els altres oficials caixistes de la Casa—, 18 rals diaris, és a dir, 27 pessetes setmanals. Era un bon salari. Figureu-vos: pagava 12 pessetes setmanals de despesa a una casa del carrer de Ponent; menjat (l'esmorzar de forquilla, el dinar de sopa i olla amb carn, pilota i xoriço i els dijous i diumenges arroç amb conill o pollastre i una fruita, i el sopar de mongetes barrejades amb bròquil, tall de llomillo o peix fregit i una fruita i una llesca de pa, a cada menjada, naturalment); rentat, planxat i dormit, restant-me 15 pessetes setmanals per a les meves despeses. Això em permetia, ultra alguna calaverada pròpia del jovent, anar els dissabtes al vespre al teatre, tres o quatre vegades per setmana al cine —només valia 15 cèntims l'entrada general i ens projectaven tres o quatre pel·lícules llargues—, comprar un, i a vegades dos llibres cada mes i de tant en tant anar a ballar i convidar la balladora. Mai vaig ballar sardanes, perquè m'agradava abraçar la balladora. Jo tenia aleshores 23 anys i ja em direu si avui els joves tipògrafs de la mateixa edat poden fer igual àdhuc "gaudint" del pluriempleu. Però encara es va donar el cas que tant els germans Segura com jo passarem a formar part de l'equip que componia el "*Boletín Oficial de la Diputación de Barcelona*" i, com que aquest treball es feia a peces, no hi havia setmana que no m'embutxaqués almenys 40 pessetes, i fins algunes setmanes vaig arribar a guanyar seixanta pessetes:

dotze duros. Allò sí que eren duros! Igual guanyaven els germans Segura, ja que com tots tres eram convençuts revolucionaris col·lectivistes feiem en coman- dita la nostra composició i ens repartiem el total de les tres setmanades a parts iguals.

Doncs bé; el mateix any els tipògrafs de Barcelona anarem a la vaga per les reivindicacions següents: la jornada de vuit hores, abolició del treball a peces i cinc pessetes diàries de salari. La nostra acció al taller d'impremta de la Casa de Caritat fou positiva, puix que ni entre els oficials ni entre els aprenents hi hagué esquiroles, i això que aleshores l'Església educava els treballadors a ésser trenca-vagues, àdhuc envers les vagues laborals. És veritat que muntarem una guàrdia permanent a la porta de la Casa —allò que nosaltres en diem piquets de vaga i les persones benestants en diuen grups que impedeixen la "llibertat de treball"—, per tal d'impedir que els desgraciats esquiroles poguessin atemptar contra la nostra llibertat de vaga, la qual per cert mai no ha estat protegida per la policia. La vaga va durar vuit setmanes i si bé no la guanyarem tampoc es pot dir que la perderem, car almenys assolirem el salari de cinc pessetes diàries. La majoria dels tipògrafs guanyaven 4 pessetes. Però els dos germans Segura i jo —que guanyavem setmanades de vuit i dotzes duros i erem convençuts defensors d'una vaga que, de guanyar-la, només ens en donaria sis—, forem acomiadats, en repressàlia, de la impremta de la Diputació Provincial... igual que Marcelino Camacho i centenars d'altres dirigents de les Comissions Obrers ho són avui de les empreses on treballen pel "delicte" de defensar les reivindicacions i els interessos dels treballadors.

Avui a Espanya han canviat algunes coses, millorant unes i empitjorant altres. I si he fet aquest exordi anecdòtic és perquè suposo que a molts obrers els ocurrirà igual que a mi: que la vida i els fets m'han ensenyat més que les millors teories socials, i perquè tot això que acabo d'escriure té quelcom a veure amb el darrer document dels senyors bisbes espanyols sobre les organitzacions sindicals.

Diguem d'antuvi que aquest document pastoral és quelcom de positiu envers les moltes i justes reivindicacions que demanen els treballadors. Sobretot aquelles que, com el dret a la independència sindical i el dret de vaga, no se'ls hauria arrabassat a casa nostra, sense la "Cruzada" i el "Movimiento salvador" que els bisbes gairebé han beatificat, amb les soles excepcions del català monsenyor Vidal i Barraquer i del basc monsenyor Múgica. Bé està que es comenci a rectificar, i fins i tot es pot disculpar que els senyors bisbes ho fassin donant-se to, afirmant que la "doctrina social" de l'Església és vella com la mateixa Església i citant Papes i més Papes per demostrar-ho. Singularment citen Lleó XIII amb la seva "Rerum Novarum", però... quina casualitat: sempre que l'alta jerarquia eclesiàstica es posa a tò amb algunes de les angoixes dels treballadors és quan aquests lluiten de debò per profunds canvis polítics i revolucionaris que posen en perill el paradís dels benestants. I encara ho fan amb tants condicionaments, tants ets i uts, que el tò baixa de tò. Car els senyors bisbes, amb la seva "funció profètica" actual, ultra reconéixer finalment, la independència i la representativitat dels sindicats obrers la dels patrons sempre l'han reconegut-, reconéixen a aquests el dret a la vaga *laboral* (la qual cosa vol dir que ja han superat l'etapa de l'esquirolatge davant aquestes vagues) però... sempre que sigui en defensa de la "*aspiraciones justas*", terme vague

com el de "justícia social", del qual Unamuno escrigué que ni Cristo sap en què consisteix. Ah! però els senyors bisbes, els quals solen usar una terminologia cautelosa i restrictiva quan es tracta d'afavorir els drets dels treballadors, n'usen una altra de més clara i contundent quan tracten de afavorir els interessos dels patrons i de l'Estat patronal. Així, si bé *permeten* la vaga laboral, sempre que sigui en defensa d'aquesta cosa vaga de les "aspiracions justes", deixen subsistent i en forma clara l'esquirolatge envers les vagues polítiques i revolucionàries.

Els senyors bisbes, tant en el cas de la independència i la representativitat sindical, com per al dret de vaga laboral, cal veure els ets i uts que posen! Per a la independència i la representativitat sindicals diuen que "*la doctrina social de la Iglesia contempla, incluso, la posibilidad de que, por imperiosas exigencias del mismo bien común, en un momento dado tenga que ser el propio Estado quien instaure directamente la estructura sindical de una nación*"; i per al dret de vaga laboral recalquen, sempre restringint, que serà "*necesario que todo grupo social tenga en cuenta las necesidades y las legítimas aspiraciones de los demás grupos..., persiguiendo sus propios intereses en armonía con las exigencias del bien común*". I aquesta altra vaguetat del "bien común", els senyors bisbes, posant dins un mateix sac totes les associacions sindicals (quan allò més cert és que només careixen de drets les proletàries), ho repeteixen en llur document onze vegades. Cal preguntar-se; què és això del "bien común", tant repetit pels senyors bisbes? ¿És per atzar el "bé-de-déu" dels banquers, dels grans terratinents com els canonges de Lleida, dels monopolis? ¿O potser el "bé-de-déu" dels 15.537 buròcrates fixos (això vol dir que n'hi ha més) dels sindicats del senyor Solís —és a dir, un per cada mil persones actives, segons afirma "Mundo Social"— que s'embutxaquen a l'any dos mil cent setanta milions de pessetes d'entre els 6.430 milions del patrimoni immobiliari d'aquests sindicats que es nodreixen de les quotes suades pels treballadors? No, tot aquest món —quin bé ha fet Raimon cantant el seu NO!— no forma part del "bien común": Tot aquest món és la ínfima minoria que s'aprofita del "bien común" creat pels treballadors del braç i de la intel·ligència. Tot aquest món és l'únic que ha guanyat i s'aprofita de la "Cruzada", un món al qual cal arrencar els formidables beneficis que obté mitjançant la monstruosa explotació dels treballadors. Només cal veure la inícuca burla que aquest món ha fet a tots els asalariats amb la hipòcrita farsa de la congelació de salaris, preus i beneficis: que mentre els salaris i sous són l'única cosa congelada, els preus i els grassos beneficis de la oligarquia no han deixat de pujar, pujar, pujar. Pobrets oligarques! És veritat que, a tot estrényer, no s'hauran repartit al darrer exercici econòmic més beneficis que a l'anterior; però els milions que han guanyat amb el sacrifici i la fam dels humils, que són la majoria, fan noves inversions a llurs empreses PRIVADES —que no són del "bien común"— i es reparteixen gratuïtament noves accions de les mateixes per l'hora de la descongelació.

Com sempre, aquest món no compartirà els seus beneficis per generositat, puix que no és capaç —com ho feiem els revolucionaris d'ahir i ho fan els revolucionaris d'avui— de sentir el desprendiment de lluitar, encara que personalment s'hi perdi, per tal que millori la majoria. I d'afrontar la presó i si ha calgut la mort pel benestar general. A aquest món cal arrencar-li les reivindicacions econòmiques, socials i polítiques per mitjà de les lluites obreres i de les masses populars i, com proposem els comunistes, inclosa lluita per la

conquesta d'una democràcia econòmica i social que prepari el camí del socialisme. Però —i ara entrem en els fonaments del problema— si bé els senyors bisbes posen llum verda a la vaga laboral (limitant-la, encara, “en caso extremo”, ben clarament diuen que “*bien entendido que se excluye la huelga política i revolucionària*”). És a dir, que el pas endavant que donen miniaixecant l'esquirolatge envers les vagues laborals —posat que siguin de “caso extremo”— el donen endarrer “latoreclamant” l'esquirolatge contra les vagues polítiques i revolucionàries. I això, senyors bisbes, donada l'estructura actual dels règims capitalistes de monopoli estatal, és lligar de peus i mans els treballadors, els humils. Car en uns Estats en els quals una gran part, quan no la major part, de l'economia viu i es desenvolupa per les subvencions i inversions estatals; ¿on acaba una vaga laboral i on comença una vaga política, que pot esdevenir també revolucionària? I en tot cas, qui ha de decidir quan una vaga és laboral o política? Els patrons? Els governadors civils i “jefes del Movimiento salvador”? “Don” Camilo, el gran gendarme del Ministeri de la Governació? El “caudillo providencial”? El Tribunal Suprem, on no hi ha cap paleta o manyà o tipogràf que siguin magistrats?

Posem per cas que els ferroviaris, o els treballadors de la telefònica, o els del Gas, Aigua i Electricitat, o els portuaris, o tots plegats es declaren en vaga laboral per un augment de salari. Com serien considerades aquestes vagues? “Averigüelo Vargas”, podriem contestar imitant el duc d'Alba quan, valent-se d'aquest fatídic personatge (avantpassat a Flandes del també fatídic coronel Eimar) justificava jurídicament totes les seves malifetes repressives! Però es que tractant-se del règim franquista hi ha un munt d'ignomínies que reclamen a crits les vagues polítiques i revolucionàries!

Per no fer-me llarg només en citaré unes poques. Es que el dret de vaga i el de la independència i representativitat sindicals no valen una vaga política? Es que les arbitràries sancions patronals i estatals contra els dirigents obrers no valen una vaga política? Es que la suspensió de diaris i revistes i les multes i empresonament dels seus directors i redactors no valent una vaga política? Es que la insuficiència de cases i el barraquisme i els milers de joves que no es poden casar per manca d'habitaclle no valen una vaga política, acompanyada de l'ocupació dels pisos luxosos buids, que són un insult per als sensecasa? Es que les persecucions i empresonaments contra els obrers catòlics i sacerdots i altres demòcrates, que defensen allò que els bisbes callen o prohibeixen, no val una vaga política? Es que els dos cents mil infants menors de catorze anys —i han transcorregut 65 anys de la mort de Lleó XIII— que, segons la revista “Mas”, treballen a Espanya no valen una vaga política? Es que les tortures de la policia franquista contra els detinguts polítics no valen una vaga política? Es que l'amnistia per als presos i exiliats polítics al cap de trenta anys d'acabada la guerra no val una vaga política? Es que l'expulsió de les bases atòmiques yanquis i la dels seus amos americans, que són un perill mortal per als espanyols no valen una vaga política? I, en fi, per acabar i m'en deixo; és que l'enderrocament d'aquest subproducte segregat per Hitler i Mussolini al nostre país, que presideix el “caudillo” i que oprimeix les llibertats de tots els pobles d'Espanya no val una vaga política i revolucionària?

De totes maneres, cal reconèixer que el minipas endavant que els senyors bisbes han donat referent a la qüestió sindical —cal tenir en compte que són

bisbes fets encara per Franco— té certa importància. Però no n'hi ha per llençar les campanes al vol, com ho ha fet la gran premsa de l'oligarquia financera —la qual cosa, de per sí, ja és prou per fer-nos arronsar el nas amb desconfiança. Allò més important —i això sí que caldrà celebrar-ho — és que tant la vaga laboral com la independència i la representativitat sindicals les han imposat de fet les lluites unides dels treballadors i els estudiants, inclosos treballadors i estudiants catòlics, constituint, respectivament, llurs Comisions Obreres i el Sindicat Democràtic d'Estudiants. Els senyors bisbes —i encara bisbisejan— no han fet altra cosa que donar-ne acta, com els notaris. I també es veuran obligats, a no trigar gaire, a donar acta de les vagues polítiques, puix que des del Concili Vaticà II l'Eglèsia —que nos es compón solament de bisbes, sinó també de fidels demòcrates—, sortosament ha canviat per a que ens puguem entendre els “moros i cristians” sense fogueres inquisitorials i sense cremades d'esglésies i convents.

MINISTERIO
DE CULTURA

QUE CAL VEURE DARRERA L'ENDURIMENT DE LES LLEIS REPRESSIVES

El franquisme ha donat un nou pas en el seu procés de descomposició. El recent Decret-Llei de 16 agost de 1968 sobre repressió de bandidatge i terrorisme, que restableix la vigència de normes jurídiques creades en el període més pur de la repressió feixista, constitueix evidentment una mostra més del cul de sac en el qual el règim s'endinsa. Aquesta nova etapa repressiva és la darrera resposta defensiva davant de l'avanç de la lluita democràtica que posa cada vegada més en relleu el fracàs polític i econòmic del règim.

Amb aquest pas es frena novament el procés de "liberalització" iniciat al començament de l'actual dècada. I a tal fi el règim torna pura i simplement als instruments legals creats en els anys durant els quals no dissimulava el seu caràcter feixista.

De la mateixa manera que el naixent moviment de masses havia pressionat el règim vers aquella liberalització, avui l'avanç de la lluita democràtica obliga de nou el franquisme a barrar aquella etapa durant la qual pretén amagar els problemes reals del país amb els mites característics de la societat de consum neo-capitalista. La resposta a l'actual lluita democràtica és el retorn als seus orígens totalitaris.

En els darrers anys han anat brollant a la superfície amb inusitat vigor els problemes conòmics socials i nacionals que estaven latents perquè el franquisme mai no els havia enfrontat amb vistes a la seva solució. I en l'actualitat la reacció del règim davant d'aquells problemes és la de sempre; l'afirmació gratuïta i idealista que tals problemes no existeixen i, consegüentment el seu aixafament per tots els mitjans al seu abast. Però la política franquista des de la postguerra fins els anys 60 no pot tornar a repetir-se. La correlació de forces ha variat substancialment.

*
**

Des dels seus començaments, el règim de Franco el·ludí i subjugà els vertaders problemes que Espanya tenia plantejats. En nom de la suposada "unidad nacional", i

aprofitant-se del seu domini absolut sobre un poble vençut i d'una classe obrera i camperola desarticulada per la derrota, el règim es feu la il·lusió de realitzar la unitat ideològica i política dels espanyols, i sobretot social, a través del sindicalisme vertical. Però els problemes segueixen en peu, les diferents nacionalitats que constitueixen l'Estat espanyol, la lluita de classes característica de tota societat capitalista i les diferents opcions sobre la configuració social i política del país necessiten ésser reconeguts i trobar vies normals d'expressió.

A mesura que la política autàrquica dels primers anys anà fent visible que, a més de no modernitzar el nostre sistema productiu, el creixement econòmic es realitzava a benefici del grups monopolistes del país amb el sacrifici de tots els treballadors, les masses començaren a reaccionar i a donar les seves primeres respostes al franquisme, com ho foren les vagues que tingueren lloc a gairebé tot el país en la primavera del 1956. Al mateix temps, el règim necessitava crear una apariència democràtica per a ésser acceptat a l'àmbit internacional.

Així doncs, la iniciativa de la classe obrera en la lluita democràtica i especialment la necessitat de comptar amb ella per al desenrotllament de la política econòmica i la regulació de les relacions laborals, obligà el franquisme a donar els primers passos d'una nova etapa que significa un tímid reconeixement dels pressants problemes que el país té plantejats.

Per tal de superar el fracàs de la política econòmica té lloc el pla d'estabilització que equilibra l'economia espanyola a cost, com sempre, dels treballadors, que sofriran de l'atur, l'emigració i la congelació de salaris. A continuació es posa en marxa el Pla de Desenrotllament de 1964-67, la ineficàcia del qual ha quedat en relleu amb motiu de la recent desvaloració de la pesseta i la política d'austeritat "para todos" en benefici dels latifundistes i del capital monopolista.

En l'ordre sindical, la Llei de 24 d'abril de 1958 sobre Convenis Col·lectius posa en funcionament per primera vegada el mecanisme necessari per a una actuació

eficac de la classe obrera front als patrons i l'Estat, la qual cosa es tradueix en el creixement progressiu dels conflictes col·lectius. Prova d'això n'és el Decret de 20 de setembre de 1962 que ja regula els conflictes col·lectius perquè, com afirma en la seva exposició de motius, pot apreciar-se una certa *fricció* entre patrons i obrers.

També, la lluita desenrotllada entorn a la Llei de Convenis és l'instrument que fa possible el naixement de les Comissions Obreres, al marge de l'organització sindical, com a manifestació de la creixent consciència de classe dels obrers espanyols.

En l'ordre jurídic repressiu, hi han esdeveniments de significatiu interès. La substitució de la jurisdicció militar pel Tribunal d'Ordre Públic per a jutjar els "delictes" que consisteixen en l'exercici dels drets humans fonamentals. La nova regulació de la vaga a través de la reforma de l'article 222 del Codi Penal per la Llei de 21-12-65 a fi d'excloure de l'esmentat Codi els "conflictes" que tinguessin un mòbil exclusivament laboral. A partir d'aquesta data només queden compresos en el Codi els conflictes —no es parla expressament de vaga— que tinguin com a finalitat atemptar contra la seguretat de l'Estat o malmetre greument la producció nacional. No obstant, la vaga, encara que no sigui delictiva, segueix essent il·legal a efectes governatius i laborals, com ho ha declarat una recent sentència del Tribunal Suprem (Sentència 22-11-67), amb motiu de la vaga de "Laminación de Bandas en Frío".

També és característica d'aquesta etapa la Llei de Premsa i Impremta del 18-3-66, que suposa el pas del règim de censura prèvia a un règim de llibertat responsable, que n'omes aparentment creà un veritable clima de llibertat d'expressió ja que tal mesura només volia beneficiar els grups socials o polítics perfectament integrats al sistema, fidels a les consignes de Fraga. La repressió de les veus veritablement crítiques que ha seguit al Decret n'és una mostra.

No obstant, les realitzacions d'aquesta etapa de liberalització han estat utilitzades profitosament per les forces democràtiques per avançar en la lluita antifeixista i eixamplar el front d'oposició al règim franquista. Adhuc ha servit per a produir frecs i ruptures en el bloc, abans monolític, de les forces que recolzaven el franquisme en els anys anteriors.

La liberalització, com s'ha vist, només és un respir del règim que tracta de deturar de moment el seu imminent ofec. En aflluixar les rígides regnes del seu control econòmic, social, polític, sindical, etc., la

lluita democràtica brolla amb força a tots els nivells.

Per això el règim es veu forçat a esmenar la seva actitud i li cal recobrar el seu primitiu estil.

Això passa en el pla sindical, doncs a laombra dels convenis col·lectius sorgeixen les Comissions Obreres: I el règim fa cap amb presses —i sense èxit— a combatre —les condemnant— les a la il·legalitat.

Això passa amb la lluita dels universitaris. Perquè, enderrocant per aquesta el feixista S.E.U. i aixecat novament pel franquisme amb la careta de les A.P.E., sorgeix el Sindicat Democràtic d'Estudiants de Madrid i Barcelona. I el règim fa cap, també amb presses i sense èxit, a sufocar-la.

Això passa amb la lluita democràtica al carrer, fruit de la força i cohesió d'aquesta, que el règim no pot reprimir, ni tan sols amb el descarat us de les seves "forces d'ordre", com ho demostraren les jornades de 27 d'octubre, 30 d'abril i 1 de maig, per no citar sinó les més recents.

Això passa amb la gallarda empenta de la personalitat nacional d'Fuzkadi, contra la qual els estats d'excepció de 1960 i 1968 no aconseguíen sinó aguditzar fins a extrems insostenibles una crisi de la qual solament és responsable la descabellada política franquista.

Això passa, en conseqüència, en els plans institucional i jurídic. Es pretén de cobrir el feixisme amb una façana de "democràcia orgànica". Es pretén simular una consulta electoral amb la farsa d'un referèndum únic en el món: amb més veus que cens electoral. Per a sorpresa adhuc de Fraga i els seus acòlits que vegeren al descobert el joc del seu despreci per la democràcia, mal encobert amb el seu total i excoent control dels mitjans d'expressió.

Es pretén d'exhibir una llibertat de premsa amb la Llei de Premsa i Impremta de 18 de març de 1966. Però les veus que es van aixecant amparant-se en aquesta llei són sufocades pel feixisme que subsisteix sota el nou aire tecnocràtic. Les suspensions de "Promos", "Aun", "Juventud Obrera", "La Voz del Trabajo", "Madrid", etc., i dels segrests de periòdics, revistes i llibres, tan abundants que ni val la pena de citar exemples, són bona mostra de la llibertat que el règim està disposat a concedir.

La culminació d'aquest procés repressiu té lloc amb la restauració en tota la seva força del Decret de 21-9-60 que refonia i unificava la Llei de 2-3-43 de Rebel·lió militar i el Decret Llei de 18-4-47 de Bandidatge i Terrorisme.

La significació d'aquestes disposicions es posa de manifest en llurs respectives expo-

sicions de motius. La primera s'establia contra aquell que "osara desviarse de una rígida disciplina social". La segona considerava que els delictes de bandidatge i terrorisme constituïen "las más graves especies delictivas de toda situación de postguerra" (per tant, la seva vigència actual suposa un cert reconeixement que encara no s'ha liquidat definitivament aquella situació).

Aquests termes es troben darrera del Decret-Llei de 16-8-68. Aquestes són les seves intencions reals: mantenir, imposar una rígida disciplina social a despit de les pomposes declaracions oficials sobre l'harmonia, la llibertat i la pau dels espanyols. I això significa, llisa i senzillament, el retorn del règim als seus orígens, el retorn al feixisme.

Però les coses han canviat. La correlació de forces és distinta. Inicialment, el règim franquista s'imposava sobre d'un poble desfet. A despit de tot, quan recobrà la força, aquest poble l'obligà a emprendre el camí de la "liberalització", i entre altres coses a substituir les lleis militars pel Tribunal d'Ordre Públic. Amb més raó, avui que el front democràtic és més fort i més conscient, el franquisme no pot imposar-se amb uns recursos propis d'una forma de domini ja superada històricament, sense perill d'esmerdar-se encara més i de veure augmentar el nombre dels seus desertors.

Si la liberalització s'imposà com una necessitat per al desenrotllament econòmic i social del país, els frens que ara s'estableixen tanquen el règim dins un veritable cul de sac. Quan més s'imposa una normalització democràtica de les relacions socials que favoreixin el creixement econòmic i el desenrotllament total del país el règim restaura un sistema repressiu que barra el nas a totes les manifestacions d'una convivència política moderna.

Aquesta mesura, per tant, no tracta únicament de reprimir els recents esdeveniments de Guipúscoa, sinó de tallar de soca i arrel el creixent moviment de masses que aguditza les contradiccions del règim i posa en relleu la seva incapacitat per a resoldre els problemes del país. I una mostra d'aquesta incapacitat és que en lloc d'elaborar unes lleis adequades a la conjuntura actual, s'ha limitat a ressucitar uns texts tristement cèlebres, que no corresponen en absolut a la situació política i social del país.

*
**

Però és que ni tant sols ha pogut el règim construir la seva nova llei repressiva segons les normes jurídiques que usen els legisladors de qualsevol Estat de Dret.

Per a sostenir aquesta afirmació n'hi ha prou amb observar l'evolució legislativa en aquest punt:

A. — Lleis de 1963 (Rebel·lió Militar i 1947 - Bandidatge i Terrorisme). Unificades totes dues per Decret de 21 de setembre de 1960. A l'article 2º d'aquest Decret es diu així: "Serán considerados reos de rebelión militar de acuerdo con el número 5º del art. 286 del Código de Justicia Militar y penados conforme a lo dispuesto en ese Código: 1º Los que difundan noticias falsas o tendenciosas con el fin de causar trastornos de orden público interior, conflictos internacionales o desprestigio del Estado, sus instituciones, Gobierno, Ejército y autoridades. 2º Los que por cualquier medio se unan, conspiren o tomen parte en reuniones, conferencias o manifestaciones con los mismos fines expresados en el número anterior. Podrán también tener tal carácter los plagues, huelgas, sabotajes y demás actos análogos cuando persigan un fin político o causen graves trastornos al orden público."

B. — El Tribunal de Orden Público fou creat per la Llei de 2 de desembre de 1963: el seu article 1º determina que queden sotmesos a tal Tribunal "...los delitos que como de rebelión militar se relacionan en el artículo 2º del Decreto de 1960..." i la seva disposició final 5a diu que: "...Se deroga el art. 2º del Decreto de 21 de setiembre de 1960..."

Això significa que amb el naixement del T.O.P. són enterrats els tribunals militars que fins llavors jutjaven les conductes descrites en l'esmentat article 2º del Decret de 1960. Perquè aquest article 2º fou derogat, no suspés com amb evident mala fe ha dit Fraga a la premsa.

La raó de tal canvi en els instruments de repressió és elemental: la lluita democràtica ha arrencat al règim la concessió del T.O.P. Si en altres camps el franquisme es procura un respir amb la "liberalització", aquí ho fa relevant els militars d'aquesta vergonyosa tasca, que per altra part ja començava a fastiguejar-los: I per a prosseguir la repressió tracta, adoptant la difícil ganvota de la "liberalització", de "...vestir con la toga sus iniquidades..." com ha dit un destacat magistrat.

El T.O.P. fou, en un principi, per la seva relativa "benignitat", conseqüent amb les causes de la seva creació. La lluita democràtica, però, ha crescut en extensió i intensitat demostrant la ineficàcia de la repressió. I el T.O.P., a fi de comptes òrgan de repressió política, ha anat endureint la seva postura per això mateix.

El règim, feixista de sempre, ha abandonat la seva aventura "liberal", la qual

ha durat cinc anys, i ha tornat al seu estat natural. Això ho realitza ressuscitant l'article 2º ja citat. Però això implica la recíproca sepultura del T.O.P.

Els tecnòcrates, cobrint amb el seu format de neutralitat llur adhesió al règim del qual viuen, les bases del qual consagren i sostenen com a eternes, esgrimeixen un argument al qual cal sortir al pas: de les nombroses questions, diuen, que eren competència del T.O.P., només una, la rebel·lió, ha passat a la jurisdicció militar. La qual cosa comporta una evident falsetat.

Comrades atentament, la competència del T.O.P. segons l'article 3º de la Llei de la seva creació de 2 de desembre de 1963 i el contingut del ja repetit article 2º s'observa que, després d'haver desenterrat aquest article, el T.O.P. només serà competent 1º: per a jutjar alguns delictes d'ordre públic (com el de l'alteració de l'ordre a les Audiències i Jutjats, etc.), sense intenció ni finalitat política, i 2º: per aquells casos que el Tribunal Militar estimi oportú inhibir-se a favor seu. El T.O.P. queda així convertit en un instrument repressiu de segon ordre, dependent de la decisió i criteri del Tribunal Militar.

Això, però, no consta en les lleis. Legalment, el T.O.P., amb plena competència, subsisteix nuix que no ha estat derogada la llei que el va crear. La nova disposició, senzillament, passa per damunt seu en la seva descontrolada cursa vers la repressió.

Per tal d'apreciar en el seu just valor fins a on s'ha vist obligat a arribar el franquisme per a contenir l'ascens del moviment democràtic de masses, és convenient d'examinar a què han quedat reduïts els drets humans.

El dret de vaga o el plantejament de qualsevol conflicte col·lectiu torna a ser el delictu de "lesa pàtria" al qual es referia la declaració 11 del "Fuero del Trabajo" en la seva primitiva formulació. Per tant, qualsevol paralització o alteració del treball, sigui la que sigui la seva finalitat, laboral o política, i sempre que a judici de l'Autoritat governativa hagi alterat l'ordre públic, pot ésser perseguida com un delictu de rebel·lió militar. A tenor d'aquesta regulació manca de tot valor la diferenciació entre conflictes laboral i polític que feia el Decret de 20-9-1962 i la reforma recent de l'article 222 del Codi Penal.

L'exercici del "dret d'associació" sofreix també una profunda limitació. Per a reprimir qualsevol forma d'associació política o sindical sobren les exigències més o menys precises dels articles 172 i següents del Codi

Penal. A partir d'ara, qualsevol reunió duradera de persones que transtorni l'ordre públic —cal tenir en compte la imprecisió d'aquest terme— o que simplement causi el desprestigi de l'Estat o de les seves institucions constitueix una rebel·lió militar. Ja no fa falta que els grups o associacions persegueixin la supressió violenta o destrucció de l'organització política, social, econòmica o jurídica de l'Estat; ja no fa falta que les associacions persegueixin la ruptura de la unitat de la nació espanyola o la implantació d'un règim basat en la divisió dels espanyols: Ara n'hi ha prou amb que l'associació es proposi de criticar l'acció del Govern o les seves estructures de manera que això produeixi descrèdit, per a que tal associació mereixi d'ésser castigada com a rebel·lió militar.

Igualment s'esdevé amb els drets de reunió i manifestació. El Codi penal franquista és denassat també pel nou sistema repressiu. Fins el moment actual, d'acord amb l'article 166 del Codi Penal, eren sancionades com a reunions o manifestacions no nacionals, aquelles que se celebraven amb infracció de les disposicions de policia, concretament sense l'autorització governativa en la forma regulada per la Llei de 15 de juny de 1880 i l'ordre circular de 20-7-1939. Fins ara s'havia entès que la repressió penal només podia abastar les reunions públiques —es a dir, aquelles que constaven de més de vint persones— bé que la circular de 1960 no distingia entre reunions públiques i privades. Hom es pot preguntar si, donat el caràcter excepcional del decret de 1960 ara restablert, la repressió abasta tant les reunions públiques com les privades. El text de l'article 2º d'aquest Decret sembla recolzar aquesta suposició ja que també pot ser qualificada com a rebel·lió militar la mera participació a una conferència que persegueixi les fins ja enunciades anteriorment. I, naturalment, no hi ha una regulació que precisi el nombre de persones necessari per a que pugui parlar-se de conferència; són prou dos, tres, quatre assistents per a que llur mera presència els faci responsables d'un delictu de rebel·lió militar. Segur que aquesta mesura no té comparació amb gairebé cap règim polític del món. A aquest nivell repressiu està arribant el franquisme després de l'etapa liberalitzadora que està arribant a la seva fi.

De la mateixa manera, l'exercici del dret de "llibertat d'expressió" resulta profundament afectat pel decret vigent al qual ens estem referint. En l'actualitat, el número 1º de l'article 2º del Decret de 1960 —la simple difusió de notícies o comentaris que pugui trastocar l'ordre públic o des-

prestigiar l'Estat o les seves institucions— absorbeix les conductes delictives descrites a l'article 165 bis b) del Codi Penal, el qual sanciona les violacions de les limitacions de la llibertat de premsa establertes en l'article 2º d'aquesta llei i els delictes de propaganda il·legal dels articles 251 i 252 del Codi Penal. D'acord amb la regulació actual, qualsevol crítica o comentari encaminat a aquelles fins suposa la rebel·lió militar. Sobren tota mena de comentaris. La llibertat d'expressió no pot ésser més trepitjada.

*
**

La repressió restaurada amb el Decret-Llei de 16 d'agost de 1968 és la confessió tàcita que el nostre sistema capitalista, com qualsevol altre, està dominat de la contradicció fonamental que origina la lluita de classes. La lluita de classes no ha estat superada amb el Sindicat Vertical. La contradicció entre obrers i patrons no és "aquella certa fricció originada per la reorganització i transformació tecnològica del nostre sistema econòmic". És conseqüència

d'un enfrontament radical i directe dels d'interessos, enfrontament en el qual el règim ha assumit com sempre la defensa dels patrons davant de les reivindicacions de la classe obrera.

La realitat queda al descobert. El Codi Penal castiga en el seu article 222 els tancaments patronals i els aturs obrers, bé que la prohibició i sanció dels tancaments patronals fos merament retòrica ja que els patrons, amb una classe obrera mordassada, no necessiten recórrer a tals mesures per a aconseguir llurs propòsits. Contràriament, en el Decret de 1960 es prescindia oberta i descaradament de la sanció dels tancaments patronals. Només són perseguits els "plantes" i les vagues, i en general les armes que té la classe obrera per a defensar-se i avançar en la consecució dels seus objectius.

El moribund franquisme esgrimeix a aquestes altures una pesada arma: però no té força per a usar-la.

La lluita democràtica, que el 1963 li impedí l'ús d'aquesta arma, al 1968, amb la força i cohesió que té desarmarà el règim privant-lo del darrer recurs de la seva força.

★

« ...Els darrers decrets repressius suposen l'estancament històric, el retorn a l'estat d'extrema excepcionalitat dels anys quaranta, la reposició de les formes més greus de totalitarisme. Amb això, el règim suministra davant la consciència de tots la prova definitiva de la seva absoluta incapacitat a evolucionar per si mateix. Per a tots els qui aspiren al progrés del nostre país en l'ordre polític, econòmic o social, no cap altra alternativa que la seva substitució per un règim d'amples llibertats i d'autèntica democràcia al servei de tots els ciutadans... »

(D'una Declaració de la Comissió Cívica de Madrid)

Un ateisme cristià LA TEOLOGIA DE LA MORT DE DEU

Nord-Amèrica assisteix darrerament a l'extensió d'un curiós corrent ideològic: la teologia anomenada radical o "de la mort de Déu". Fa poc s'ha publicat una col·lecció d'assaigs de dos dels seus representants, William Hamilton i Thomas Altizer, que proporcionen un valuós compendi de la teologia radical¹. El seu lema és la frase de Nietzsche "Déu és mort". Déu és mort al nostre present històric. La nostra època ha perdut Déu, la fe, i l'església. Aquesta constatació empírica constitueix el punt de partida del radicalisme teològic.

Es tracta del reconeixement de la completa secularització de la societat moderna. Cal no fer-se il·lusions, diu Hamilton, com la de pensar que Déu només ha mort en les institucions i en la vida pública, però que s'el conserva en la intimitat. Déu és mort també en la vida personal, on igualment dominen valors purament profans. En l'àmbit de la moral i de la vida personal, poden repetir-se, com en l'àmbit del món físic, les paraules de Lavoisier: "Déu és una hipòtesi inútil."

La crítica és efectivament *radical*. Què té, en canvi, de *teològica*? Assenyala Altizer que Bultmann i Tillich, màxims representants del que es va anomenar la "nova ortodòxia", no arriben a copsar les últimes conseqüències de la mort de Déu. Per a ells, només el món està secularitzat. La intimitat personal, al contrari, és oberta a la divinitat. Per a Bultmann, Tillich i els seus seguidors, l'actitud religiosa consisteix a negar el món, caigut i no recuperable —llevat Déu tot és caos, carència de sentit—, per buscar la salvació en Déu, del qual és santuari la vida interior.

El punt de partida dels teòlegs "de la mort de Déu" és exactament l'oposat. Reconèixer que Déu és mort en el món no equival a desesperar del món, sinó ben al contrari començar a creure en ell. Precisament quan el món s'està autoafirmant en la seva immanència, quan ja no li cal Déu per a tenir sentit, és quan es pot creure en ell. El concepte teològic clau de la teologia radical és el de *kenosis*, que és el buidar-se Déu de la seva substància quan s'encarna en Crist. L'encarnació i la passió de Crist són just la imatge d'aquest buidament, de l'ocultació, de la mort de Déu; la història present "repeteix" la *kenosis* més profundament: "El mateix Déu pateix "l'auto-anihilació" en la passió de Jesucrist, i com a resultat d'aquesta passió, mitjançant la repetició d'aquesta en el món de l'experiència actual, el cristià pot descobrir una humanitat que ha sorgit tan sols en virtuts de la mort de Déu (p. 182)."

Hi ha una inspiració profundament humanista en aquesta idea. Déu és

1. *Radical Theology or the Death of God*, New York (Bobs Merrill), 1966. (N'existeix versió castellana a Ed. Grijalbo.)

la negació directa de l'home, la seva inversió. Acceptar l'home és negar Déu, i això és el que fa la teologia radical, que no té cap inconvenient a declarar-se "ateisme cristià".

Què té de "teològic" o de "cristià" un ateisme com aquest? Es Altizer l'autor que ha fet un esforç més gran per elaborar un sistema mítico-conceptual d'aquesta paradoxa. "Un ateisme cristià diu no a Déu, perquè respon a un Verb que es manifesta sense Déu (p. 135)." Vegem com s'expressa el Verb, si es manifesta sense Déu: "El Verb encarnat s'expressa per mitjà del seu propi moviment i no d'atrla forma, i donat que el seu moviment pot ésser un procés que negui les seves pròpies expressions, tan sols deixarà d'ésser quan deixi d'estar en moviment... El Verb ha d'ésser present en la totalitat de la història que tenim davant nosaltres (pàgs. 138-139)." El rastre de Hegel apareix clarament en una dialèctica que ha canviat la realització de la Idea absoluta per la del Verb, però que continua veient en la història el desplegament d'un Absolut mitjançant les contradiccions, per la superació de les figures o "expressions" anteriors. Poc abans es demanava Altizer "si de fet no estem vivint una Era post-cristiana, un temps en el qual el Verb cristià guarda silenci" (p. 136). No es tracta d'un silenci sense més. Allò de què cap dels teòlegs radicals dubta és que el Verb cristià no pot parlar tal com fins ara ha parlat. *Tota* la teologia anterior, que concebia el Verb com emanació de Déu —el qual, al seu torn, era concebut com quelcom d'entitatiu i acabat—, ha d'ésser rebutjada. Ara el Verb s'ha de manifestar en l'actitud simple dels cristians enfront del món, actitud de disponibilitat davant els seus valors, de cooperació en la construcció del món que creix, d'acostament al pròxim. Ja no poden els cristians parlar com a església, ni tan sols com a creients en Crist, sinó que s'han de caracteritzar per la seva disponibilitat pura davant el món: "El teòleg de vegades s'inclina a sospitar que Jesucrist s'entén millor no com a objecte o fonament de la fe, ni com a persona, esdeveniment o comunitat, sinó, senzillament, *com a situació o com a punt de vista* dins el qual situar-se. Aquesta situació consisteix, naturalment, a estar al costat del pròxim i a la seva disposició (p. 92) ²." El teòleg nou, el teòleg radical, pot acomplir moltes tasques en el terreny de la ciència, l'art, la política, sense propòsits apologètics ni de mera afirmació de la fe pel testimoni. El teòleg "no ingressa en aquests terrenys per forçar les coses... sinó tan sols per estar-hi present i per desenrotllar-hi una activitat atenta com a home i només al capdavant com a teòleg" (pàgs. 92-93).

La supèrbia de l'esperit de croada, que agafa les armes i es llença a conquerir un món per a Déu, a fer la història segons motllos teològics, es contraposa a la insegura vacil·lació d'una teologia que necessita *esperar* que es faci la història (i no teològicament sinó profanament) per descobrir *a posteriori* la manifestació de l'objecte mateix de la teologia: el Verb, Déu. El teòleg radical coincideix amb el cristià progressista per la seva decisió d'actuar com a home primer i només al capdavant com a cristià o com a teòleg. El concepte de Cristiandat aspirava a subordinar la genericitat humana a la confessionalitat, fent de la pertinença a la comunitat creient la condició d'accés a la plenitud humana. En canvi, el teòleg radical i el cristià progressista (o simplement, modern) oposen a la Cristiandat la concepció contrària, segons la qual només per mitjà de la participació a la comunitat genèrica dels homes és possible l'accés a la plenitud cristiana. El que diferencia l'un de l'altre és que mentre el cristià pro-

2. El subratllat és meu.

gressista va al món provist d'una idea de Déu com a entitat substancial i constituïda, el teòleg de la mort de Déu hi va esperant que el Verb se li vulgui manifestar. El cristià progressista té una certa defensa davant el món, donat que li oposa una entitat; el teòleg radical està totalment indefens davant d'ell, no li pot oposar res. En definitiva, és un creient que *només formalment* no està del tot secularitzat. És un ateu inconfessat.

El moviment de la teologia radical ha sorgit en relació amb moviments socials i polítics de signe progressista —lluita pels drets civils, per la pau— i amb tendències estètiques renovadores. El seu signe és el compromís amb el present, i amb un present ben concret: la realitat social i cultural dels Estats Units. És aquest món al qual han dit “sí”. Rebutgen fermament el que anomenen “gnosticisme”, la negació del món real. Quan neguen la història el que neguen és la vigència actual de les categories religioses d'altres èpoques: “Una forma de fe genuïnament dialèctica mai no pot ésser gnòstica, perquè mai no pot separar l'afirmació de la negació; és per això que la seva negació de la “història” sempre ha de basar-se en una afirmació del “present” (p. 110).” Dins la seva tasca de revisió de la teologia tradicional, també neguen el pecat original. El pecat original és la font de tot gnosticisme, car afirma que la realitat del món és *essencialment caiguda*. La negació del pecat original estableix tot el contrari: que el món és *essencialment perfectible*. Per tal d'obrir el camí a una síntesi del sagrat amb el profà (expressió que és una altra traducció de la idea de “manifestació de Crist” dintre l'activitat “profana” del cristià), Altizer nega la possibilitat d'una “sacralitat primigènia o incorrupta” (és a dir, l'estat de perfecció paradisiàc previ a la caiguda), i així, *a fortiori*, nega la possibilitat del pecat original: “Només una sacralitat que negui la seva pròpia forma incorrupta o primigènia pot arribar o encarnar-se en la realitat profana (p. 149).”

Aquestes mostres són suficients per a comprovar que la teologia “de la mort de Déu” és la manifestació més avançada del moviment de dissolució de la religió dins la societat moderna. Podem preguntar-nos: què significa?, on porta?

Els teòlegs “de la mort de Déu” porten el mètode de la teologia negativa fins a les seves darreres conseqüències. La teologia negativa tradicional s'aproximava a Déu a partir d'una sèrie de negacions que es desprenien d'una negació fonamental: Déu no és d'aquest món. En conseqüència, és infinit, immutable, immortal, inabastable, etc. L'extra-mundaneïtat és una de les principals fonts de contradiccions de la idea de Déu. Si Déu es relaciona amb el món —per exemple, amb la creació, la providència— no és del tot transcendent, és en certa manera un element més del món, car els termes de tota relació han de tenir una certa homogeneïtat. I viceversa, si és del tot transcendent, ha d'ésser absolutament inassequible, i pertant, com podem ni tan sols anomenar-lo? La teologia radical assumeix aquesta contradicció fins al punt que nega que Déu pugui ésser per a l'home un ésser que li resolgui problemes o li satisfaci necessitats. “La dependència i la necessitat no constitueixen categories apropiades per a expressar la relació de l'home amb Déu (p. 116).” Bonhoeffer, el teòleg alemany que morí en un camp de concentració hitlerià i que constitueix un dels principals inspiradors de la teologia radical nord-americana, parlava

d'un món major d'edat que ja no necessita Déu per a resoldre els seus problemes. La immanència del món és una veritat de fet per als representants d'aquest corrent: "Déu ens està dient que hem de viure com a homes que podem sortir-nos-en perfectament sense la seva ajuda (p. 115)." La religió no pot ésser ni tan sols alleujament o salvació. Qualsevol d'aquestes concepcions "naturalitza" Déu, convertint-lo en un element més del món.

Déu no està al nostre abast. No obstant això, ens les tenim amb una "teologia"; amb un ateisme, però "cristià". Què és Crist? Ja ho hem vist: ha d'entendre's el Crist "senzillament com a situació o com a punt de vista dins el qual situar-se" (p. 92). Aquesta situació es caracteritza moralment: "consisteix, naturalment, a estar al costat del pròxim i a la seva disposició". Es tracta, doncs, d'una opció solidària, d'acceptar com a punt de partida ideològic una posició ètica. Amb aquesta observació tenim ja una primera clau per a comprendre la teologia radical: la radicalitat i l'empenta amb què s'abraona contra la religió tradicional, treuen l'energia d'una opció ètica, la qual per la seva essència immanent, és antireligiosa.

A part això, la seva actitud davant el fet pròpiament religiós és la d'*espera* —espera que el Verb es manifesti. Es tracta, en definitiva, d'una afirmació de pura dependència abstracta, del concepte buit de la dependència. Religió és sempre *dependència*: dependència d'un Déu creador, provident, que fa justícia, que consola, etc. La teologia radical nega aquestes dependències particulars, però accepta la dependència *en ella mateixa*, com a essència o categoria abstracta. Rebutja l'essència concreta de la religió per a quedar-se amb la seva essència abstracta. Com Ivan Karamàzov, es troba dividida entre una incredulitat inevitable i un tràgic desig de creure.

Aquest moviment cap al canvi de la religió en ètica i cap a una depuració intel·lectual dels vells conceptes religiosos constitueix al mateix temps la grandesa i la feblesa d'aquest corrent. Grandesa en la mesura que és signe d'una audaç autocrítica. Feblesa en tant que arrabassa a la fe una bona part de les seves armes psicològiques.

La religiositat "ortodoxa" no podia deixar de reaccionar davant un corrent tan dissolvent. Una primera reacció intel·ligent es troba en la obra de D. B. Harned, *The Ambiguity of Religion*³. Per a aquest autor, igualment protestant, del que es tracta és de salvar la religió. La nova teologia ha posat l'accent en el fet que la situació espiritual d'avui condemna la pervivència de la *religió* (és a dir, la reïficació de l'acte de fe en unes pràctiques i uns rites eclesiàstics) tot conservant la substantivitat de la *fe*. Harned assenyala la necessitat d'uns ritus, d'un signes litúrgics —materials— en els quals el creient pugui trobar la mediació sensible entre ell i Déu, i gràcies als quals pugui escapar de l'estricta subjectivisme que suposa una fe totalment desencarnada i intel·lectualitzada. Harned s'adona, clarament, del gran perill que significa prescindir de l'església material, dels signes. La religió és precisament la que pot oferir "els mitjans pels quals els homes poden reconèixer la presència de Déu en el "segle", i és allò que fa que la relació home-Déu no s'estableixi en el sí de la intimitat individual sinó per la mediació de la col·lectivitat: l'Església. El conservadorisme de Harned és perfectament conscient i s'expressa de forma clara en el seu argument segons el qual l'èmfasi sobre la llibertat humana

3. D.B. Harned, *The Ambiguity of Religion*, The Westminster Press, Philadelphia (Pennsylvania, U.S.A.), 1968.

—propi de la teologia radical— s'ha de substituir per l'èmfasi sobre la llibertat divina. Efectivament, la sacralitat dels ritus és una senyal d'aquesta llibertat divina, perquè com que l'elecció de tal o qual gest, de tal o qual paraula, és perfectament arbitrària, la seva acceptació per part del creient és un signe d'humiliació davant el poder de decisió de Déu.

Vist des de la perspectiva de Harned, l'"ateisme" dels teòlegs de la mort de Déu és encara més accentuat. Per què, doncs, no donen el pas decisiu cap a l'ateisme? Què els reté sota l'ombra tutelar d'un pare problemàtic i desconegut però protector, absent potser, però tan febrilment desitjat que és impossible de concebre'n la inexistència? Per què, d'altra banda, han portat tan lluny l'"autocrítica" de la religió?

Aquesta "autocrítica" de la religió recull, en el pla de la ideologia religiosa, l'impuls de les lluites alliberadores suscitades els darrers temps als Estats Units: la lluita contra la misèria, per la pau al Vietnam i per la integració racial. Hamilton hi al·ludeix explícitament. La denúncia de Bultmann o del bisbe Robinson d'una societat individualista i hipòcrita, es converteix en els nous teòlegs en una dissolució de la religió dins l'ètica. La societat capitalista americana engendra un individualisme extrem, estableix el regne brutal de la violència, fa de l'home més que un llop per a l'altre home. La reacció d'alguns esperits davant aquesta descomposició social és la de sacralitzar fins a tal punt la natura social de l'home que la fe queda reduïda a "estar al costat del pròxim i a la seva disposició".

Malauradament, l'audaç progressisme que suposa aquest punt de vista va acompanyat d'una gran ingenuïtat al moment d'enfrontar-se amb el món. La teologia radical és compromís. Però el "sí" que diu al món és un "sí" abstracte, una pura voluntat. El sentiment que la domina obsessivament és la necessitat de trobar en el món raons per a tenir confiança en ell; és per això que qual-sevol manifestació cultural o política amb aires de novetat i optimisme li serveix de recolzament. En comptes de situar-se *dintre* el món mateix i assumir les seves contradiccions, es posa *al costat* i l'accepta en bloc. En cap dels assaigs de William Hamilton i Thomas Altizer no trobem ni el més petit rastre de *crítica mundana*. Així és com una filosofia de la religió de sentit clarament progressiu cau en els paranys d'una acceptació crítica de les supraestructures del món capitalista nord-americà. El seu "sí" al món és perillosament pròxim a una exaltació del present, perquè la seva crítica s'ha quedat a mig camí: s'ha limitat a ésser una crítica del fet religiós en sí i ha oblidat la realitat contradictòria que aquesta té per sota.

Es cert que dins la societat nord-americana hi ha signes de vitalitat espiritual: el corrent d'optimisme, de retorn espontani a la immediatesa vital que es manifesten en la pintura de "collages", en l'art dels Beatles o en una certa literatura —com *Herzog*— (per citar els seus exemples), en són una prova. Es cert, també, que l'extraordinària industrialització de la societat contemporània obre uns horitzons ètics revolucionaris (en particular, una reinterpretació moral de l'estètica i del plaer en general, així com noves dimensions de la llibertat). Però al costat d'aquests horitzons, la societat nord-americana presenta una tal descomposició interna que és impossible de considerar aïlladament uns i altres aspectes.

La teologia radical és —al menys per ara— una elucubració elaborada als seminaris de teologia, poc integrada encara a la pràctica social. La seva radicalitat és només teològica, tot i que, com a tal, és un bon símptoma de la profunda crisi per què travessa el pensament religiós. L'home, fins i tot el qui parteix de la fe, va adquirint la confiança en les seves pròpies forces. Que aquella radicalitat teològica no sigui al mateix temps una radicalitat política, és una altra qüestió.

Barcelona, juny 1968.

BIBLIOGRAFIA SUMARIA:

BONHOEFFER, Dietrich, *Letters from Prison*. (Bonhoeffer no pertany pròpiament a aquest corrent, però n'és un dels precursors immediats.)

VAHANIAN, Gabriel, *The Death of God, New York* (Braziller), 1^a ed. : 1957. (Estudi de la mort de Déu a la consciència contemporània, especialment a la literatura.)

OGLETREE, Thomas W., *The Death of God Controversy*, Nashville-New York (Abingdon Press), 1966. (Exposició breu i ajustada del corrent de la mort de Déu, feta per un representant nordamericà de l'ortodòxia catòlica.)

HARNED, David Bailey, *The Ambiguity of Religion*. The Westminster Press, Philadelphia (Pennsylvania, U.S.A.), 1968. (Una crítica protestant que reivindica la "religió".)

SOBRE EL PLA DEL 59 I LA NOVA ESTABILITZACIO

INTRODUCCIO

Es un fet històric que el desenrotllament capitalista ha estat fluctuant. Sense discutir-ho més donarem per assentat: 1er que una economia dominada per l'«anarquia de la producció» no pot evitar-ho; 2° que el domini tècnic sobre el propi sistema —substantialment la política de conjuntura— adquirit amb el temps per la burgesia permet incidir i controlar (no diguem atenuar) les fluctuacions.

En síntesi, l'estabilització és una política deliberada del poder públic dirigida a tallar (o a disminuir-ne el ritme de progrés) l'augment d'una sèrie de magnituds macroeconòmiques, en previsió que no es produeixin estrangulaments tals que portin a una devallada natural i més greu. L'augment de preus —inflació— és el senyal que el mercat està reflectint inelasticitats pel cantó de l'oferta. La vigència d'un sistema monetari internacional tan precari fa, però, que la tensió bàsica i determinant de l'estabilització sigui, correntment, el dèficit continuat de la Balança de Pagaments.

La política d'estabilització proposa un model molt simple de funcionament de l'economia; la «inflació de demanda». El creixement comportaria una tendència natural que la demanda global superi l'oferta global i que, per tant, pugin els preus i es deteriori la situació enfront de l'exterior. Quan aquestes tensions comencin a ser perilloses convindrà frenar la demanda global, deprimir l'expansió i deixar reposar l'economia un temps. Desapareguts tots els desequilibris aparents —absorció del dèficit, estabilització dels preus, etc.— es permetrà la represa de la demanda i el creixement real.

Aquesta visió posa l'èmfasi en la demanda i en el caire **resolutiu** per si mateix de les operacions estabilitzadores. La terapèutica del F.M.I. és orientada segons aquests esquemes. Hi ha, però, models més elaborats. Es possible veure les tensions aparents en els mercats no com una superació inherent de l'oferta per la demanda sinó com la manifestació de problemes específics d'insuficiència sectorial de l'oferta. L'estabilització té llavors un caire necessari però simplement **permissiu**. En distendre la demanda, detinent la puja de preus i reequilibrant la Balança de pagaments crea un **marge de maniobra** per a una política activa d'intervenció sobre els estrangulaments bàsics de l'economia. Que, després de l'estabilització, es pugui reprendre l'expansió dependrà del reeximent d'aquesta tasca i no caldrà pensar, en principi, que la demanda crei problemes pel seu compte.

Estabilitzar vol dir frenar la demanda global i, en primera aproximació, detenir els preus i eliminar un dèficit de la Balança de pagaments. Es pot instrumentar per mesures molt diverses, d'us alternatiu i simultani. N'enumerem diverses, sense analitzar-les descriptivament:

a) **Mesures d'incidència general i indirecta:**

- Desvaloració del canvi extern.
- Elevació general dels arancels.
- Restricció monetària: —Elevació tipus redescòmpte - Mercat obert .
- Superàvit pressupostari, disminució de la despesa pública o augment d'imposos).

b) **Mesures de control directe:**

- Controls monetaris directes (límits a l'expansió de crèdits, control selectiu d'aquests).
- Control de canvis externs.
- Controls directes dels preus i la despesa (racionament).
- Política de rendes.

Un país amb un aparell de política conjuntural desenvolupat adoptarà mesures generals i política de rendes. Un país sense masses ressorts públics carregarà la mà en els controls directes.

En un sistema capitalista les rendes contractuals fixes —salari i rendes passives— són les que més perden en una inflació. Al contrari, les rendes reals residuals —beneficis— augmenten més que proporcionalment. Paradoxalment a l'hora de la contracció de la despesa els beneficis han de ser presservats. Si la taxa de guany, en general, caigués, la component inversió privada de la despesa correria un perill seriós de baixar en una magnitud tal que l'estabilització es convertiria en depressió i la recuperació, per la via de les adaptacions suaus, en problemàtica. Encara que això es podria evitar amb un comportament compensador de la inversió pública és clar que el tipus de beneficis i la inversió privada estaran sempre privilegiats en un sistema de propietat privada i subsidiarietat pública.

L'estabilització és, doncs, asimètrica, implica directament (política de rendes) o indirectament (creació deliberada d'atur) congelació de salaris, aparició d'atur, disminució de la despesa en consum i, també, en inversió, sobretot pública. Ara bé, una operació estabilitzadora, que freni la inversió privada però no el consum, és, dintre la lògica del sistema, una estabilització fallida.

*
**

EL PLA D'ESTABILITZACIÓ

A Espanya la dècada dels 50 es caracteritza per la persistència de l'anacrònic aparell tècnic-administratiu de la política autàrquica. L'intent de tancar l'economia a l'exterior i seguir una pauta de desenrotllament potenciada (però no dirigida) per l'Estat i comptant només amb els recursos interiors, acabà en un estrepitós fracàs. Feia ja molt temps que els coneixedors del funcionament real de l'economia espanyola (1) detectaren, en concret, el paper qualitativament decisiu de l'intercanvi amb l'exterior. En aquests anys no és exagerat atribuir el dèbil creixement dels anys 53-55 (després de la davallada dels 40) als dèficits comercials que va permetre l'exigua «Ajuda americana» negociada a 1953 a canvi de les bases.

La política de comerç exterior i la Balança de pagaments era particularment il·lustrativa del control burocràtic. Hi havia contingents d'importació (les llicències dels quals donava el Ministeri de Comerç) i molts acords bilaterals. A més, aquell tenia la competència de la política monetària exterior (I.E.M.E.) i aplicava un tipus de canvi múltiple. El 1957 s'unificaren (1 dolar = 42 pts.) però el 1959 ja n'hi havia, com a mínim, 10.

Les rigideses de l'aparell donaren ales a una inflació persistent (2) i a una depreciació continuada de la pesseta en el mercat lliure, aguditzada el 56-57 (augment de circulació de diner: 60%). El canvi de Govern del 57 marcà una petita inflexió cap a una política antiinflacionista (Llei de Reforma Tributària, etc.), però, a la fi, una crisi aguda de la Balança de pagaments al 59 (les reserves pràcticament s'exhauriren) forçà la implantació pel juliol d'aquest any del Pla d'Estabilització, segons el model del Pla francès de l'any anterior.

El Pla tingué un front d'actuació interna i un altre d'externa. A l'interior s'aplicà una dosi de deflació considerable, a l'exterior es realitzà un inici de liberalització i un intent de situar els principis institucionals de l'economia espanyola en línia amb els dels països capitalistes d'Occident. L'èxit del Pla estava en el propòsit de restablir l'equilibri financer extern i intern de l'economia espanyola simultàniament amb un alleugerament general (i molt particularment en el comerç exterior) del control administratiu.

Les mesures que instrumentaren el Pla s'enumeraven en el «Memoràndum» dirigit pel Govern al F.M.I. i a l'O.E.C.E.:

- a) **Deflació interna:** augment de la pressió tributària, limitació en el creixement de la despesa pública; límit màxim a l'expansió del crèdit, dipòsits previs a la importació, augment del tipus de redescòmpte (del 4% al 5%).
- b) **Obertura a l'exterior:** desvaloració i tipus de canvi únic (1 dolar = 60 pts.); liberalització (és a dir, descontingentació) del 50% del comerç exterior; globa-

(1) Veg. Perpinà-Grau, *De Economia Hispana*, M. Torres; *Juicio sobre la actual política econòmica espanyola*.

(2) Seria molt interessant analitzar en detall els mecanismes (monetaris, fiscals, etc.) que la impulsaren.

lització (és a dir, eliminació de la bilateralització) de la resta; nou arancel; derogació de la legislació restrictiva de la inversió estrangera; incorporació a l'O.E.C.E. i al F.M.I.

Els mecanismes monetaris i fiscals de l'economia espanyola no eren prou flexibles per a fer possible una política suau de conjuntura. De les disposicions restrictives del Pla les més enèrgiques foren les de control directe; concretament l'impacte del límit màxim a l'expansió del crèdit (11 % sobre 21 % a 1958) fou brutal i, amb molt, la mesura deflacionària decisiva.

La depressió es perllongà durant els anys 59 i 60. El 1959 el Producte Nacional Brut, en pessetes constants, descendí a un 4 % per a augmentar lleugerament el 1960. L'impacte més gran fou sobre els salaris i l'atur. L'atur total passà de xifres inexistentes a 200.000 a la fi de 1960. Cal remarcar, en valorar aquesta xifra: 1er) que la legislació laboral espanyola estimula la persistència de l'atur emmascarat (sense assegurança); 2°) que l'emigració cap a Europa, iniciada aquests anys, funcionà com una vàlvula d'escapament decisiva. Més significativa fou la reducció quasi completa d'hores extraordinàries. Si es té en compte la importància essencial d'aquestes en la composició del salari obrer, se'n dedueix una disminució general del salari real reflectida indirectament en la devallada del 4,2 % el 1959 i de l'1,5 % el 1960, del consum real global.

La intensitat de la deflació s'accentuà pel comportament de la Banca. Per l'auto-restricció del crèdit, aquesta deixà d'utilitzar 6.000 milions de pessetes sobre el límit establert, menys del 50 % de l'increment tolerat. Recordant, 1er) que els lligams estructurals monopòlics de la Banca i la gran indústria porten tradicionalment a un comportament no-neutre i discriminatori del crèdit i, 2°) que en el sistema financer espanyol, històricament, el finançament del capital a llarg terme s'articula en la renovació periòdica (altament ineficient i cara) de títols a curt terme, es comprendrà perquè la restricció monetària fou enormement traumàtica per a la petita i mitjana empresa.

Els desequilibris indicatius de la inflació es corregiren molt ràpidament. L'índex de preus industrials pujà només un 1 % entre la fi de 1958 i 1959; el de preus a l'engròs un 3 %; i el cost de la vida un 4 % xifra elevada a l'hora de veure la incidència en el salari real, però petita en jutjar a Espanya i en aquell moment, l'assoliment d'una política estabilitzadora (el 1958 augmentà un 12 %). L'èxit més espectacular, però, fou el de la Balança de pagaments. A conseqüència de la deflació interna, les importacions el 1959-60 no creixeren i, fins i tot, van disminuir entre un 10 % i un 15 %. Els efectes de la desvaloració i, sobretot, la racionalització i liberalització de la política de canvis es demostraren extremadament beneficioses; les exportacions augmentaren el 1959 un 3 % i el 1960 un 45 %; els ingressos bruts per turisme un 15 % i un 57 % el 59 i el 60 respectivament; començà, en quantitat apreciable, l'entrada de capital estranger i es rapatrià capital del país. Tot plegat produí que el dèficit comercial disminuís i que la Balança de pagaments tingués un superàvit de 84 i 471 milions de dòlars el 59 i el 60.

De l'anàlisi prèvia podriem treure diverses conclusions:

a) La capacitat —en el sentit de possibilitat— de direcció conjuntural era extremament primitiva. El Pla fou una operació terapèutica brutal, muntada essencialment en la disminució dels salaris reals, l'atur i la jugulació creditícia de la petita i mitjana empresa (la reducció de la despesa pública tingué menor importància).

b) En la situació espanyola de 1959 les possibilitats resolutives d'un Pla d'Estabilització eren molt grans. Els estrangulaments més aparents i, a curt terme, més decisius, eren de natura superestructural. Acabar amb la irracionalitat de la ordenació econòmica vigent i amb la carcassa burocràtica era una pura decisió administrativa que obria, en canvi, grans possibilitats d'expansió. Es clar que la situació anterior tenia els seus defensors, però el marasme de la inflació i la precarietat de l'aïllament internacional havien erosionat la seva base social i deteriorat les seves possibilitats negociadores. La reforma fou, però, més aviat tímida. Restaren molts organismes d'intervenció, i no fou empresa cap modificació de la base productiva; al contrari, es proclamà el «principi de subsidiarietat» de l'empresa pública.

c) Històricament el Pla tradueix l'abandó per la burgesia del model de desenrotllament autàrctic com a punt de referència ideal i l'adopció d'un model liberal, és a dir, d'un desenrotllament lliurat a les forces del mercat. Representa l'adopció com a política econòmica oficial de l'esquema imperant a Europa.

d) La virtualitat més operativa del Pla fou l'obertura a l'exterior, en la mesura que posà en situació a l'economia espanyola d'aprofitar al màxim la fase expansiva de l'economia europea en la primera meitat dels anys 60. L'evolució de les xifres significatives de la Balança Comercial de 1958 a 1967 es pot veure a la Taula I.

TAULA I

Moviment Balança Comercial - En milions de dòlars

Font: «Boletín Estadístico del Banco de España»
(Les xifres de 1967 són provisionals)

	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967
Exportacions	485,8	500,6	725,4	709,4	736	735,5	954,5	966,5	1 253,5	1 384
Importacions	872,4	794,5	721,5	1 092,3	1 569,5	1 955,2	2 258,9	3 018,3	3 590,7	3 483,6
Dèficit Comercial ...	-386,6	-293,9	3,9	38,9	- 833,5	-1 219,7	-1 304,4	-2 052,3	-2 337,2	-2 099,6

TAULA II

Moviment Balança de Pagaments - En milions de dòlars

Font: «Boletín Estadístico del Banco de España»
(Les xifres de 1967 són provisionals)

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967
Ingressos serveis	470,6	605,4	862,9	1 148,6	1 424,7	1 575,5	
Transferències	134,6	176	193,2	198,9	309	486,6	
Moviments Capital a llarg terme	133,3	161,8	260,2	338,7	356,4	489,9	
Moviments capital a curt terme	-335,1	-159,2	- 102	- 366,4	104,4	203,5	156,3

TAULA III

Evolució de l'Índex de Preus

Font: «Boletín Estadístico del Banco de España»
(Les xifres de 1967 són provisionals)

	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967
Preus a l'engròs	143,2	146	149,8	157,2	164	168,7	185,8	190,6	191,9
Cost de la vida	111,4	117,2	127,9	136,8	154,9	164,5	175,1	191,9	200
									100
									100

En els anys del Pla d'Estabilització i, després, del Pla de Desenvolupament, les exportacions han crescut a un ritme no menyspreable, encara que desigual (concentrat en els anys 60, 64 i 66). Però donat l'enorme increment de les importacions, el dèficit comercial ha estat creixent. Perquè no hagués estat així les exportacions haurien hagut de créixer a un ritme tres vegades superior a les importacions.

La Taula II recull les sèries més importants de la Balança de pagaments. Hi veiem el paper clau de les trameses dels immigrants (a Transferències), de l'entrada de capital estranger i, sobretot, dels ingressos per turisme, en el sosteniment del nivell de creixement. En primer lloc, Exportacions i Ingressos de Turisme són un element de la despesa total, el creixement de la qual ha estat un element important de l'expansió de demanda. En segon lloc, han proporcionat el volum de canvi suficient per a mantenir un ritme molt elevat d'importacions. El Pla preveia un augment del 9%: l'efectiu fou del 15% el 1964, 33% el 65 i 15% el 66.

Tot plegat ha permès que el sistema dugués a terme la renovació tecnològica de l'equip més antiquat (orientada llunyanament pel criteri dels costos internacionals) i incrementés la productivitat. Ja abans ens hem referit a que l'economia espanyola necessita vitalment d'un cert volum d'importacions, la manca de les quals ha estat històricament un estrangulament bàsic. En els tres primers anys del Pla de Desenvolupament la importació de bens d'equip ha estat del 28% sobre el total d'importacions, xifra considerable si es té en compte que les importacions de matèries primeres i agrícoles ha estat extremament elàstica. Més significatiu és que, en el període més expansiu de la inversió (62-64), el ritme de creixement de la importació de bens d'equip fou doble que el ritme de creixement de la inversió. La productivitat industrial ha augmentat des de 1958 en un 70%. A l'agricultura, enfront d'una previsió, en el Pla de Desenvolupament, del 4,5% anual ha crescut el 2,8%. Es pot concloure que, sense moure'ns de la lògica del sistema i en la mesura que depenia de decisions politico-econòmiques del Govern (negatives més que positives, deixar d'entorpir abans que impulsar), el creixement dels anys 60 és fill del Pla d'Estabilització.

CAP A LA DESVALORACIO

El fort ritme d'increment del Producte Nacional Brut des del 61 vingué acompanyat d'un augment persistent dels preus a l'engròs i del cost de la vida (Taula III). A partir del 65 superà tots els límits del tolerable i donà pas a una inflació declarada.

L'augment de la demanda (Despesa en consum, etc.), després de la compressió del Pla d'Estabilització, era un element indubtable de la inflació. Hi havia, a més, un dèficit continuat i creixent de la Balança Comercial, reflex de la incapacitat de l'oferta interior per a cobrir la demanda. Els símptomes semblaven clars i tot feia pensar en la fàcil terapèutica de la «inflació de demanda». En aquest sentit a la primavera de 1966 es prengueren una sèrie de mesures de restricció monetària, la més important de les quals fou establir un límit màxim del 17% sobre 1965 per a l'expansió del crèdit.

La situació que es mantingué des de la primavera del 66 fins a la desvaloració era, per a una mentalitat ortodoxa, paradoxal i contradictòria. Les mesures monetàries actuaren en un sentit depressiu sobre l'economia. Crearen un cert volum d'atur i de passivitat productiva en sectors com la metal·lúrgia i incidiren fortament en les expectatives empresarials i, per tant, en la demanda privada d'inversió (3). D'altra banda ni l'augment de preus ni els problemes de la Balança de Pagaments no tendiren a resoldre's. Ans al contrari, el 1966 el cost de la vida pujà un 10% i les tensions de la Balança de pagaments es resolgueren a partir del 65 en dèficits i sortides de reserves (Taula II: Moviments de capital a curt terme). La limitació d'importacions fou inevitable. Les mesures estabilitzadores ja esmentades i la intervenció directa (més dificultats i retard en la tramitació de les llicències, etc.) han tallat des de mitjan 1966 el ràpid augment de les importacions (el 1967 han disminuït en xifres absolutes). Resumint: **s'estava mantenint un procés inflacionari sobre el fons d'una economia deprimida i amb atur.**

El que succeïa era fàcilment interpretable si es colocava al centre de l'escena la precarietat de l'aparell productiu espanyol, enormement distorsionat pels efectes ador-

(3) Una altra causa fou que la recessió d'origen monetari es superposà a una crisi de superproducció provocada per la plena maduració de les inversions del període 61-64.

midors del proteccionisme. La pujada de preus del 65, per exemple, era reflexe de la pujada de preus agrícoles (31,4 %) i aquesta de la crisi de l'agricultura (o millor, de la política agrària). La producció agrícola és pràcticament al mateix nivell que el 1963; el 1966 hi ha hagut un dèficit de la Balança comercial agrària de 17.070 milions de pessetes. La Balança reflecteix la situació estructural de l'economia; el dèficit, per exemple, és conseqüència directa de l'augment d'importacions en general i, en particular, dels de matèries primeres i productes de la indústria bàsica (siderúrgia, ciment, etc.) que aquesta és incapaç de produir. Les previsions d'importació d'aquests articles, segons el Pla, eren inferiors a la mitjana programada (9 %); en realitat han estat superiors a la mitjana efectiva. En un altre ordre, les importacions de carn han passat, en dos anys (64-66), de 12.000 milions a 84.000 milions de pessetes.

Una visió realista de la situació empenyia cap a una estabilització de les que hem dit «permissives», on l'estabilització monetària pròpiament dita seria, simplement, el marc d'una intervenció directa i selectiva sobre les estructures productives orientada a trencar «embussaments»... La situació d'inflació i de recessió, alhora, tant paradoxal des de l'altra òptica, és, des d'aquesta, un element conjuntural extremament favorable, en la mesura que l'existència de capacitat desocupada augmenta el marge de maniobra per a la política activa d'inversió.

En les discussions i manifestacions oficials anteriors a la desvaloració hi havia a una certa ambivalència sobre el contingut de l'operació estabilitzadora que es veia venir. El discurs de Garcia Moncó a la inauguració de la Fira de Mostres de Barcelona feia una anàlisi molt semblant a la descrita. Les lliçons del darrer any que a la primavera treia Navarro Rubio, Governador del Banc d'Espanya, eren la insuficiència quantitativa (no pas qualitativa) de les mesures estabilitzadores. Calia, doncs, incrementar-ne la dosi, sobretot de les fiscals, encara que la recessió es convertís en deflació declarada. Tots estaven d'acord a ajornar el Pla de Desenvolupament.

LA DESVALORACIO

La desvaloració de la lliura i la fugida de pessetes convertibles precipitaren una nova desvaloració —la primera des de 1959— i, en conseqüència, una nova estabilització. Fou altra volta el desequilibri extern qui forçà la política recessionista.

La desvaloració, en ella mateixa, no és una mesura ni bona ni dolenta, sinó una mena de reconeixement notarial de la depreciació real de la moneda. El que cal analitzar per a veure les característiques de la nova estabilització és el «paquet», el conjunt de mesures complementàries.

L'ambigüetat prèvia a la desvaloració es mantingué en les primeres declaracions i, de totes maneres, com que és més espectacular la visió d'una estabilització que no és tal sinó un reenfortament de la inversió i una mena de renovació tecnològico-estructural, aquesta ha dominat la propaganda.

Garcia Moncó el 19 de novembre anuncià les següents mesures:

- limitació de la despesa pública corrent i augment de l'estalvi públic;
- augment dels impostos personals;
- elevació del tipus d'interès;
- congelació de salaris;
- manteniment del nivell de preus;
- rebaixament dels arancels en proporció a la desvaloració;
- inversió pública selectiva sobre l'estructura econòmica.

Observi's la permanència del doble caire, expansiu i contractiu de la política. En el desenrotllament legislatiu posterior es perderen totalment tots els elements expansius (inversió pública selectiva, rebaixament d'arancels, etc.) i **el conjunt de mesures configuraren una operació estabilitzadora típica i res més.** S'hi afegí, en canvi, el folklore de l'austeritat, el control de preus, i la demagògia. L'episodi dels cotxes oficials ha estat, potser, el més grotesc.

Del conjunt de mesures, les més rellevants són el bloqueig de salaris i la pressió sobre els ingressos dels funcionaris (augment horari, etc.). La importància pràctica de la resta és, comparativament, menor. En general, a pesar de les reformes del període 59-67, la instrumentació del «Pla» del 67 és més pobre que la del 59. En concret, la desvaloració no ha marcat cap canvi qualitatiu en la política monetària respecte a l'any 67, segurament per voluntat deliberada que fos així. El límit del 17 % per a l'expansió del crèdit el 1966 era ja menys brusc que l'11 % de 1959; a més, el Banc

d'Espanya proporcionà la liquidesa suficient per contrarestar l'efecte contractiu del dèficit exterior. El 1967 l'ampliació automàtica de la base de liquidesa pel sector públic (crèdits al C.A.T., S.N.T., etc.) superà àmpliament el dèficit de la Balança de pagaments, de manera que la posició general de liquidesa de la Banca és bona. En aquesta situació, per restringir més el crèdit fóra necessari apel·lar a controls directes —com el límit màxim— rigorosament aplicats entre límits estrictes. La qual cosa, com en el 59, o més, suposaria una deflació aguda i declarada. A la vista de l'experiència dels darrers dos anys res no fa creure que la restricció creditícia fos menys discriminatòria que llavors.

La reducció del pressupost (en 6.000 milions) ho ha estat sobre les xifres inicialment previstes per al bieni 68-69, no pas sobre les efectives de l'any anterior. Es clar que pesaran especialment sobre la inversió pública i sous de funcionaris.

Respecte al control de preus seria una mostra insuperable de primitivisme si no fos pura demagògia.

Es difícil, passat un lapse temporal tant curt, analitzar l'evolució de les variables significatives.

Pel mes de febrer, l'atur (xifres del Ministeri de Treball) passava de 300.000. Les darreres manifestacions oficials del Consell de Ministres han estat particularment triomfalistes. Per l'abril l'atur seria de 270.000. L'optimisme del Govern caldrà matisar-lo: 1er valorant els moviments estacionals (per la primavera i l'estiu l'atur rural baixa; l'única comparació correcta és amb el mateix mes de l'any anterior: per l'abril del 68 l'atur és un 55 % superior a l'abril del 67; 2° pensant en l'«atur potencial» que representen els emigrats.

El cost de la vida ha augmentat en els cinc mesos següents a la desvaloració en un 1,5 %. La mateixa tendència portaria a un augment, d'aquí a fi d'any, del 4-5 % com el 59. Però, en canvi, a diferència de llavors, els preus a l'engròs han augmentat, en el mateix període, en 4,5 %. Hi ha pocs dubtes que el cost de la vida, tard o d'hora, els seguiran. Aquest és un bon test de la teoria que fa responsable de la inflació als augments de salaris. Durant aquest període els salaris han estat bloquejats, ¿què ha fet pujar els preus, doncs? (4).

Assegurar que, havent-hi una desvaloració i mesures contractives, si es congelen els salaris nominals es poden mantenir constants els salaris reals és una fal·làcia total. Una desvaloració provoca (excepte en circumstàncies molt específiques), en menor o major intensitat, una puja de preus (o, en altres termes, «quan una moneda es desvalora tendeix a empitjorar la relació real d'intercanvi, però en menor grau que la desvaloració») encara que només sigui pels efectes propagadors de l'elevació dels preus d'importació. La congelació de salaris implantada amb la desvaloració vol dir, de fet, descens dels salaris reals. Fins i tot en els països capitalistes d'Occident la «política de rendes» matisa més. Es preveuen límits a l'increment (4 o 5 %), no bloqueig.

La influència de la desvaloració en les «expectatives» no ha estat tranquil·litzant, ans al contrari ha augmentat el sentiment d'incertesa i desconfiança entorn de la política econòmica oficial i el futur del país. La inversió privada no es reanima. En part per això han ajornat el II Pla de Desenvolupament.

Resumint: la situació post-desvaloració es defineix amb els mateixos termes qualitatius que la iniciada el 66: recessió, pessimisme i caiguda de la inversió, augment de preus i desequilibri extern.

CONCLUSIONS

A) No s'hat produït —encara— una deflació (amb disminució del Producte Nacional Brut) semblant a la del 1959, en part perquè el Govern intenta salvar la situació sense crear-se'n una de conseqüències polítiques imprevisibles. La terminologia oficial en diu «Pla d'Austeritat», no d'Estabilització. Però de diferències qualitatives en els mitjans emprats no n'hi ha.

De fet es pot considerar el període a partir del 18 de novembre com una etapa de la recessió iniciada a la primavera del 66. En aquest sentit és notable observar que les declaracions oficials reflecteixen una inseguretats molt gran sobre la fi del període estabilitzador i sobre l'eficàcia resolutiva de la política que se segueix.

La qüestió important, però, no és comparar les dosis quantitatives d'estabilització el 59 i ara, sinó analitzar el caire específic (qualitatiu) d'una i altra enfront de les

(4) Un punt a investigar és la influència de la reserva de mà d'obra agrària sobre els salaris i, per tant, en l'acumulació capitalista del 61-65. La crisi agrària ha implicat i en gran part ha estat un traspàs massiu de la reserva agrària —encara no exhaurida— a l'activitat industrial.

tasques que les classes dominants els han encomanat de cara al desenvolupament capitalista d'Espanya.

B) No era especialment difícil que el Pla del 59 fos «resolutiu», que obrís un període de creixement. S'apartaren simplement alguns dels obstacles més superficials, tot ells d'indole burocràtica. Els estructurals —conectats directament o indirectament amb la propietat— quedaren inalterats. **El creixement de la primera meitat dels 60 necessita per a realitzar-se una bona dosi de tensió de demanda i, per tant, d'inflació. Aquesta no fou un accident sinó una necessitat del desenrotllament.** La recessió actual marca la fi d'aquesta via, l'entrada en joc de les distorsions bàsiques. De cara al futur la disjuntiva en què es troba el capitalisme espanyol és atacar els estrangulaments estructurals —localitzats fonamentalment a les zones d'indústria de capçalera dominades per la gran Banca— mitjançant quelcom de semblant al que Ramon Tamames n'ha dit un «Pla de Reformes Estructurals» o bé perllongar, amb alts i baixos i sense límit definit, la recessió continuada en que vivim. Això és particularment clar si s'examina la incidència de la desvaloració en la Balança de pagaments.

C) Una desvaloració, amb les mesures que l'acompanyen, tendeix a reequilibrar la Balança de pagaments pel funcionament conjugat d'un mecanisme de preus i rendes. L'abaratament de la moneda nacional per l'estranger incrementarà les partides d'ingrés (expressades en moneda estrangera), l'encariment de l'estrangera pel nacional a la inversa.

En el cas espanyol les partides d'ingrés més significatives són turisme, trameses d'emigrants, entrades de capital a llarg terme i, sens dubte, exportacions. **En totes elles, a diferència de 1959, l'efecte positiu de la desvaloració es dubtós,** bàsicament perquè la conjuntura mundial és menys expansiva (o inclús recessionista) ara que llavors.

Els ingressos per turisme creixen a un ritme desaccelerat:

1964: 39 % . — 1965: 20 % . — 1966: 13 % .

El 67 els de serveis, en general, han disminuït. Segurament podran estar contents si l'increment (en pessetes) dels ingressos el 68 compensa la pèrdua de valor de canvi de la pesseta. Tallat el flux emigratori —per la situació econòmica europea— els ingressos per aquest concepte es comportaren molt rigidament. Els capitals a llarg terme es veieren decisivament afectats per les restriccions de la Balança de pagaments americana.

No és gens probable que les exportacions donin un gran salt. Després de l'augment del 66, el 67 han estat quasi estabilitzades. Una rebaixa màxima d'un 14 % no és mai absolutament decisiva, sobretot a llarg terme (la desvaloració comporta una pressió alcista sobre els preus). A curt terme la disminució de costos d'oportunitat de l'exportació —a causa de la recessió interna— pot jugar algun paper en la promoció de vendes. Fou un element important l'any 59, però cal considerar que el primordial llavors va ser, abans que la desvaloració, la normalització dels canvis.

La incapacitat exportadora arrela en l'estructura de costos de la indústria espanyola. A pesar de l'increment de productivitat d'aquests anys, manté totes les deformacions i irracionalitats de les dècades de proteccionisme integral i és absolutament no competitiva (sobretot la indústria més intensiva en capital) respecte als preus internacionals. Cal subratllar que la inversió estrangera ha actuat més en funció de la competitivitat a escala interior que no internacional.

L'agricultura d'exportació fa anys que ha arribat al límit.

El pes de l'ajust haurà de recaure, doncs, quasi íntegrament en les importacions. Així està succeïnt de fet els dos darrers anys i no sembla veure-s'hi el punt final.

La desvaloració en la situació espanyola actual (i mundial) tindrà un comportament malthusià. La contenció d'importacions té efectes restrictius sobre el creixement a curt i a llarg terme.

A curt: perquè obliga a limitar la despesa global i el tipus de creixement, perllongant la conjuntura recessionista.

A llarg: perquè la limitació d'importacions, pel camí de la carència de materials i bens capitals clau per a la inversió, fixa un límit màxim en el ritme de desenrotllament.

Les posicions que enfocaven la desvaloració només com un marc per actuacions directes i selectives sobre l'estructura veien molt clarament aquest problema. El desenrotllament continuat, a Espanya, necessita una liberalització i un increment permanent de l'intercanvi extern, d'un volum d'importacions creixent. Per tant la desvaloració, per a no ser malthusiana, hauria d'afectar únicament les exportacions (i turisme, etc.) i el pes de l'ajust hauria de recaure en aquestes, la qual cosa, —tancant el cercle— fa imprescindibles les reformes de base que es preconitzen.

No són aquests criteris els que orienten la política oficial. És molt significatiu que la proposta de rebaixar linealment els arancels en el mateix percentatge de la desvalo-

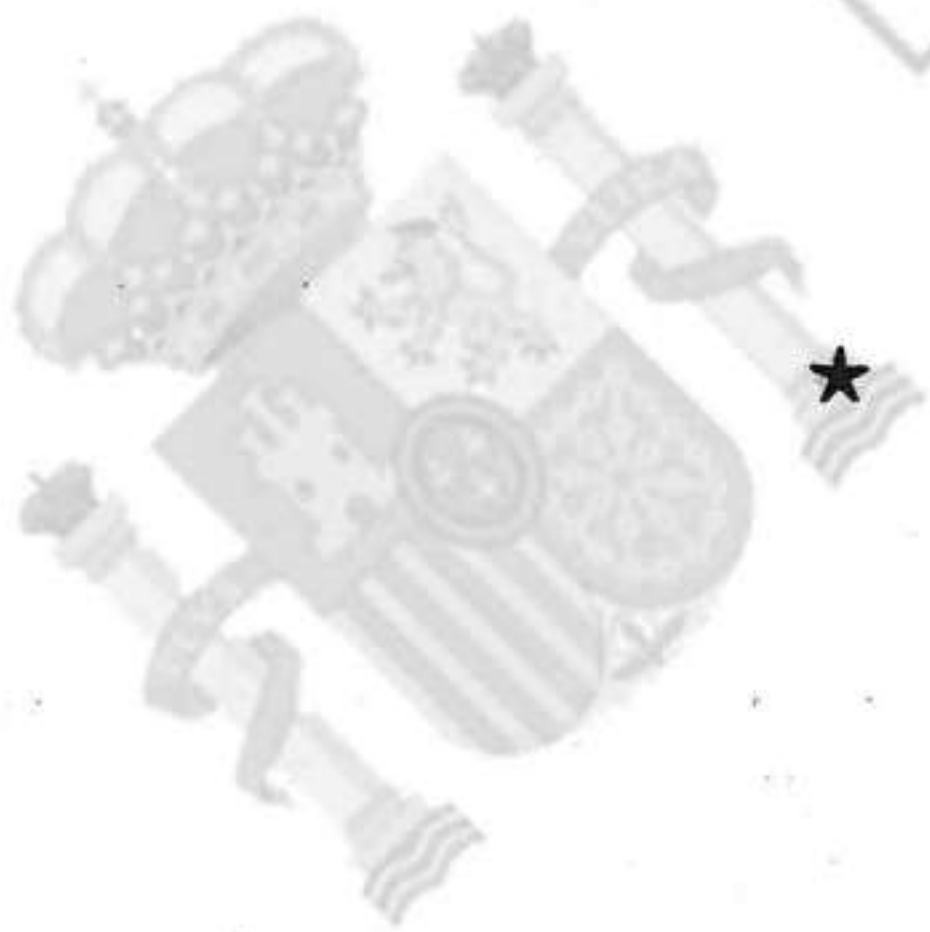
ració a fi de no encarir i dificultar més les importacions, ha quedat en no res. **La desvaloració ha representat un increment del proteccionisme, un pas enrera de la liberalització.**

D) L'estabilització de 1959 obrí una via de desenrotllament que s'està esgotant. L'actual tanca el període de creixement en el doble sentit de ser-ne la conseqüència i de tenir uns condicionaments de permanència tals que no la plantegen com a transitòria.

El 59 el Pla d'Estabilització fou una victòria de les forces del Règim partidàries de l'obertura europea contra els mantenidors de l'ideal autàrquic o, simplement, ultraproteccionista. La situació actual fa el joc a un autarquisme renovat, conjunció de les despulles de l'anterior i de la tradicional actitud proteccionista de la burgesia espanyola.

Certament no s'ha tornat a les velles posicions ideològiques. Però el camí liberal de 1959, concretat en la petició d'ingrés en el Mercat Comú ha avançat molt poc. L'aranzel de 1960 és extremament proteccionista i la publicació de Llistes d'articles liberalitzats acabà fa anys. La llibertat sindical no entra a les intencions del Règim. Les negociacions amb la Comunitat Econòmica Europea continuen, però les «forces vives» —a més de veure-les amb desconfiança— estan convençudes que a curt terme són inòcues, que no representen cap perill immediat.

En el límit aquest camí portaria a la institucionalització política de l'estancament. Es clar que es tractaria d'una situació absolutament intolerable per a l'actual nivell de desenrotllament de les forces productives. I no oblidem que aquestes acaben sempre obrint-se pas.

MINISTERIO
DE CULTURA

Entreviu al company Alexandre Dubxek, Primer Secretari del Comitè Central del Partit Comunista de Txecoslovàquia¹.

PROBLEMES PRESSANTS DE L'ACTIVITAT DEL PARTIT COMUNISTA DE TXECOSLOVAQUIA

El mes de juny —número 6-1968—, la "Revista Internacional", publicació teòrica i informativa dels partits comunistes i obrers dirigida per un comitè internacional de Redacció publicava una entrevista feta al Primer Secretari del Partit Comunista de Txecoslovàquia.

El temps transcorregut d'ençà que foren recollides les paraules de Dubxek i els dramàtics esdeveniments posteriors no han restat, ben al contrari, actualitat a l'exposició del dirigent txecoslovac, brevíssima síntesi dels problemes fonamentals plantejats als comunistes i poble de Txecoslovàquia, així com de les solucions previstes pels dirigents del Partit i de l'Estat txecs en llur marxa cap al socialisme i el comunisme.

Oferim als nostres lectors la traducció d'aquella entrevista, convençuts que pot constituir un útil element de judici per a la comprensió de la situació creada, especialment arrel dels esdeveniments d'agost.

—Quines són, en opinió seva, les tasques fonamentals de la construcció de la societat socialista desenvolupada a la Txecoslovàquia d'avui?

Poc després de l'alliberació del país per l'Exèrcit Soviètic, el 1945, el Partit Comunista de Txecoslovàquia declarà que s'esforçaria per conquistar el recolzament de la majoria dels pobles txec i eslovac per a la seva política de construcció d'una nova República. Fou aquell un període de revolució nacional-democràtica, durant el qual el Partit Comunista gaudia de gran popularitat entre les masses, popularitat guanyada en infadigable lluita pels interessos nacionals i socials dels treballadors abans de la segona guerra mundial i durant l'ocupació feixista, quan els comunistes representaven l'avantguarda més forta i més conscient de la resistència antifeixista.

D'aquesta manera, després de l'alliberació es lluità per conquistar el recolzament de la majoria dels ciutadans per a les transformacions socialistes, iniciades immediatament després de l'alliberació amb, alhora, les transformacions democràtiques de la societat i la creació d'un nou tipus de democràcia: la democràcia popular. Es produí un continu desenrotllament revolucionari i social progressista, en el curs del qual, sobre la base de les empreses nacionalitzades

1. Traduit de l'edició en llengua castellana de la "Revista Internacional" (Problemas de la paz y el socialismo), publicació teòrica i informativa dels partits comunistes i obrers, 1968, - 6 - juny.

de més de 500 treballadors i dels Comitès Nacionals, s'anaren assolint els objectius tant democràtics com socialistes.

Aquesta política, que permetè als comunistes aconseguir el suport de la majoria dels treballadors dels nostres pobles, despertà una gran activitat política de tots els sectors socials, no solament dels obrers, camperols i la intel·lectualitat treballadora, sinó també de les capes mitjes, de la petita burgesia urbana i rural, que es pronunciaren resoludament per la perspectiva del desenrotllament socialista.

Aquestes forces socials decisives i llurs representants aportaren un suport complet pel febrer del 1948 al programa del Partit Comunista, promogut en resposta a l'intent dels reaccionaris de donar un cop d'Estat dretista i destinat a eixamplar les posicions del socialisme. Aquestes forces es pronunciaren categòricament i en forma democràtica pel successiu desenrotllament socialista de la societat. Febrer de 1948 fou, per als treballadors, els camperols, les capes mitges i la intel·lectualitat, el punt culminant i la síntesi dels valors democràtics i socialistes del desenrotllament històric dels nostres dos pobles.

Però la pràctica política ulterior no extragué d'aquesta lliçó els impulsos necessaris per a conformar una política "de la majoria del poble" en el període en el qual les forces reaccionaries ja havien estat apartades del poder i es realitzaven en tota llur amplitud les tasques del trànsit a la construcció directa del socialisme.

La influència de la guerra freda i les idees simplistes sobre el socialisme feren que en el nostre país, després de 1948, es produïssin deformacions en el sistema del centralisme democràtic, s'afeblissin les relacions democràtiques reals en el si del Partit i de l'Estat, creïessin i adquirissin predomini els poders dels organismes executius, de l'aparell, sobre els organismes representatius i els exponents dels distints grups socials. En la pràctica no es donava satisfacció d'una manera conseqüent als interessos dels obrers i dels camperols, no sempre es prenen en consideració els canvis operats en l'estructura social del país.

En el curs de la construcció socialista s'han produït transformacions progressistes en tot el nostre país. Aquestes transformacions permeteren establir unes relacions de producció socialistes i suprimir definitivament l'explotació de l'home per l'home. Cristallitzà una estructura socialista no solament en l'economia, sinó també en la política. En comptes de les anteriors contradiccions antagòniques aparegueren entre les classes unes relacions de col·laboració, i els objectius del socialisme passaren a constituir una perspectiva per a tota la societat.

Els canvis assolits en l'estructura i en la dinàmica dels distints grups socials conduïren, no obstant, en els anys 60, a certes situacions conflictives a causa d'una interpretació de la política de desenvolupament socialista que arrancava per tradició d'uns models pertanyents al període anterior i que no era conseqüent en prendre en consideració la realitat socialista tal i com havia arribat a ésser en aquest període.

Així es va veure clarament l'any passat en el conflicte obert que posà nítidament de manifest la posició conservadora d'aquella part de la direcció del Partit Comunista que no tenia o no volia tenir en compte la nova etapa de desenrotllament de la nostra societat i s'oposava a l'exigència de donar solució a problemes pressants, com ho eren per exemple el de la democràcia en el si del Partit, l'ordenament de les relacions entre els organismes del Partit i econòmics i l'aparell estatal, el problema de les relacions entre les nacionalitats,

el dur a cap la correcció dels errors comesos en el període en que es violaven els principis del Partit i la legalitat socialista, etc.

Durant un període bastant perllongat, a les organitzacions de base del Partit i en els organismes i les organitzacions estatals i econòmics foren sotmeses a acerba crítica les formes d'acció política que posaven de manifest la feblesa i els seriosos defectes de les idees sobre el desenrotllament polític automàtic, idees que tenen el seu origen en una equivocada interpretació del paper del Partit Comunista dins la societat i segons el qual tot el poder es concentra exclusivament en mans dels funcionaris dels organismes del Partit.

Els acords dels plens del Comitè Central del Partit Comunista de Txecoslovàquia d'octubre i desembre del 1967 i de gener i abril de l'any en curs estan penetrats de la necessitat d'una nova política creada per l'activitat socialista conscient de les classes i grups socials units de la nostra societat, de la necessitat de desenvolupar una democràcia autèntica, inseparable del socialisme, el cor i cervell de la qual ha d'ésser el Partit Comunista. Les noves tasques han quedat formulades en el Programa d'Acció del Partit, aprovat en el Ple d'abril. Era necessari renunciar a la vella interpretació del centralisme, la qual en ésser un sistema consolidat reforçava la jerarquia només en les relacions verticals, sense incloure un ampli desenrotllament de les llibertats i els drets cívics, per la qual cosa l'activitat de totes les institucions cridades a assegurar el desenrotllament de la democràcia tenien en gran mesura un caràcter formal.

Crec que la tasca principal de l'activitat i de la política del Partit Comunista en la nostra societat és tendir a fondre els interessos de classe, de grup i personals amb els interessos generals, socialistes. Així és com ha de realitzar la seva missió el Partit Comunista, missió que s'ha d'expressar en una influència sobre el desenrotllament social el qual, després de superar l'antagonisme de les classes hostils als ideals socialistes, hagi de conduir a la contínua i conseqüent eliminació de les diferències essencials entre les distintes classes i grups socials.

L'expropiació de la propietat privada dels mitjans de producció és el fonament de la igualtat real dels homes puix que brinda a aquests iguals oportunitats i es transforma així en la base de noves relacions entre ells. Aquestes oportunitats, però, es convertiran en realitat, en una nova confiança social, només quan els treballadors participin directament en l'administració d'aquests mitjans de producció expropiats, quan siguin els mateixos treballadors aquells qui els administrin i els acreixin. La qual cosa significa que la nova societat ha de donar un nou amo socialista a la riquesa social, a la producció social i a la ciència social. Es tracta d'una superació pacient i conseqüent de l'actitud de l'individu davant la cosa estatal i la cosa social creada per habits seculars.

El resultat de la victòria de la classe obrera sobre la burgesia és la dictadura del proletariat la qual, en el nostre país, fins el 1960, any que fou aprovada la Constitució socialista, tingué la forma de democràcia popular.

Degut a l'aparició de nous problemes socials, al desenrotllament de la producció, a la incorporació de la ciència i de la tècnica al procés productiu i social i a la necessitat d'aprofitar d'una manera eficaç i racional el temps, el treball, les matèries primeres, les capacitats, la iniciativa i l'activitat política dels homes, el desenrotllament socialista exigeix que les classes existents —la classe obrera i la pagesia cooperativista— i la intel·lectualitat socialista es vagin apropant i unint. Es tracta que actuïn mancomunadament, que en el curs de llurs accions

conjunctes es vagi superant la limitació classista determinada per la divisió del treball i per les diferències existents entre el treball manual i intel·lectual, entre la ciutat i el camp. En l'actualitat existeixen a Txecoslovàquia amples possibilitats de dur a la pràctica aquestes concepcions teòriques. És necessari crear les més vastes possibilitats d'exterioritzar, satisfer i apropar diversos interessos dels distints grups socials.

Per això una tasca política de primordial importància en la qual s'insistí especialment en els darrers Plens del Comitè Central del Partit Comunista de Txecoslovàquia, és la d'assegurar a les relacions en el pla estatal una organització que permeti que en elles pugui manifestar-se dinàmicament, alhora que una participació eficaç dels ciutadans en la vida política i social, el creixement polític de la classe obrera i les corresponents formes de la participació directa en la democràcia de la producció.

Com ja hem senyalat, el Partit Comunista ha de tenir una política activa i unificadora. D'ací que el primer pas hagi consistit en elaborar el Programa d'Acció, la finalitat del qual és, d'una part, jugar el paper d'aquest impuls unificador que assegni la continuïtat del socialisme en la seva fase desenvolupada, i d'altra banda, ésser una plataforma política per a l'activitat present dels comunistes i de tots els ciutadans. No es tracta d'una declaració que es limiti a exposar la nostra política actual. El principal és el seu contingut, que s'expressa en un nou mode d'abordar la solució dels complexíssims problemes polítics que han aparegut com de cop i volta en el primer pla de la decisió social. Es tracta d'establir entre txecs i eslovacs unes relacions estatals i jurídiques que corresponguin al desenrotllament actual i als interessos de la ulterior evolució socialista del país. La Federació, proclamada en el Programa d'Acció com a forma d'ordenament estatal i jurídic, constitueix el grau més elevat de democràcia, per la qual cosa la seva realització constitueix l'element decisiu, la pedra angular, podriem dir, de la solidesa i la força de la República socialista. És oportú de recordar, a aquest respecte, que es tracta en el cas present no solament de plenes garanties per als drets nacionals dels eslovacs i de donar un contingut a totes les funcions dels organismes nacionals eslovacs, com se sol creure a l'estranger, sinó de aconseguir-ne altre tant per als mateixos txecs, els quals durant la revolució de maig de 1945 tingueren el seu organisme estatal-jurídic; el Consell Nacional Txec.

La renovació i transformació del sistema polític i l'establiment de relacions en peu d'igualtat entre txecs i eslovacs constitueixen la base de l'ampli procés de democratització de la societat txecoslovaca. Aquest procés estarà dirigit, ans que res i sobretot, a proclamar, realitzar i desenrotllar amb plenitud tots els drets de l'home, de manera que pugui manifestar-se amb plenitud la superioritat de l'ordenament socialista sobre la pràctica democràtico-burguesa. El respecte rigurós de totes les llibertats cíviques en la societat socialista és una font inesgotable d'activitat social en consonància amb els objectius i les tasques que avui es plantejen a la nostra societat. Ens referim a una activitat de contingut socialista i que respecti els interessos dels distints grups socials. Les especulacions tocant a la conveniència de crear, en interès de la democràcia i del socialisme, un partit d'oposició que de fet constituïria un factor disgregador de la construcció socialista, estan condemnades, en les nostres condicions, al fracàs. Qualsevol intent d'aquesta mena toparia amb l'oposició decidida dels comunistes i de totes les forces progressistes del nostre país.

El sistema polític txecoslovac recolza en el Front Nacional, que representa

una plataforma política única tant per als partits polítics com per a les organitzacions socials de masses i amb la qual es troba estretament lligada l'activitat socialista de tots els mitjans de comunicació massiva. Aquest sistema ofereix suficients possibilitats de dinamisme polític, que s'acreixen amb la utilització de la ciència com a base, corrector i controlador de la pròpia política. A més del Partit Comunista, en el Front Nacional s'hi troben representats altres partits polítics, que d'acord amb llurs programes són partidaris de les idees i els objectius del socialisme. La vida política ha perdut el seu osificat formalisme, s'ha fet dinàmica, exigent, interessant i útil.

Però el Front Nacional no està isolat dins de l'actual sistema polític txecoslovac. Si els interessos dels distints grups socials troben un reflexe real en el funcionament de l'Assemblea Nacional, llavors la política serà el resultat de l'activitat immediata dels diputats com a representants directes dels ciutadans segons el seu lloc de residència i de treball. Semblant orientació crearà una ampla base per a una vida política activa, democràtica, no mediatitzada, no formal ni trivial. Per ara estem només en el començament d'aquests canvis, però considerem que el seu ple desenrotllament constitueix una de les tasques primordials del Partit. Hom pot suposar que durant la realització d'aquests canvis es faran modificacions de major o menor importància que hauran de precisar la nova interpretació de la política com a manera de posar de manifest, comprendre i donar satisfacció als diversos interessos existents en la societat socialista.

El poder de la classe obrera es transforma gradualment en poder de tot el poble. Això és que el que està esdevenint en l'etapa present del desenrotllament social, etapa que és el resultat i la projecció de la precedent transformació socialista de la societat. Això, però, no vol dir que aquest fet es reflecteixi plenament en tota la nostra vida, en l'estructura institucional de la nostra societat. Podriem recordar a aquest respecte l'activitat de centenars de milers de representants dels obrers, camperols cooperadors i intel·lectuals dins els Comitès Nacionals de distint grau i a les diverses comissions de caràcter social, en les quals homes i dones participen en la direcció de la vida de la societat. Mes, per altra banda, també es podria recordar com i en quina mesura una direcció política excessivament centralitzada desvaloritzà i afeblí aquest treball de molts milers d'activistes polítics i socials desinteressats, amb quin rigor es limità la multifacètica iniciativa i la variada activitat dels ciutadans. Una part considerable de l'energia gastada d'una manera conscient i desinteressada quedava sense aprofitar, es perdia com un tribut a l'inadequat nivell de la direcció de tots els processos socials.

Aquesta és la raó perquè els ciutadans de la nostra República hagin acollit amb tant d'interès la decisió del Partit Comunista de modificar els mètodes de gestió de l'economia nacional, de superar l'estil que havia predominat fins llavors en les relacions entre els homes i les distintes institucions i de sotmetre directament aquestes darreres als organismes electius. Confiem que també en aquest pla conseguirem desenrotllar noves formes de gestió popular i d'autodirecció dels assumptes públics.

—Quines mesures s'estan adoptant a Txecoslovàquia per tal d'elevat l'economia sobre la base de la reforma?

Una herència del passat és la insuficient flexibilitat i la baixa eficàcia de la nostra economia, sobretot tenint compte de les possibilitats de Txecoslovàquia. Bé que haguem incrementat extraordinàriament el nostre potencial industrial, existeixen masses perdudes d'índole molt diversa. Alguns sectors de l'economia, i sobretot la infraestructura, han estat desatesos, per la qual cosa no disposem avui de les fonts necessàries per tal de satisfer en un termini breu demandes molt pressants. Aquests fets, dels quals parlem amb tota franquesa, constitueixen una crítica a l'organització i a la política econòmica que havien imperat fins ara a Txecoslovàquia. No obstant, considerem que tenim les premises indispensables per a millorar radicalment la nostra situació econòmica. Aquestes premises són, ans que res, certs valors materials i humans creats en els anys de la construcció socialista, així com l'activitat despertada en el nostre poble pel renaixement del socialisme en el nostre país. La reforma econòmica, l'objectiu de la qual és acabar de crear una economia socialista de mercat i la realització de la qual es troba actualment a mig camí, permetrà, a judici nostre, mobilitzar totes les forces positives de la nostra societat per tal d'assegurar un sa creixement econòmic.

Aquestes forces es troben a la base mateixa de l'economia txecoslovaca, així com en la qualitat dels quadres, cosa que ens ofereix la possibilitat de aconseguir l'equilibri econòmic, desenvolupar amb eficàcia l'economia nacional i superar les tendències inflacionistes. Si a tot això afegim el factor moral, creixerà extraordinàriament la nostra decisió d'afiançar els resultats obtinguts i desenrotllar d'una manera més enèrgica tota la nostra economia.

Entre els elements més importants de la reforma econòmica hi ha la creació de relacions òptimes entre el desenrotllament armònic de l'economia nacional i unes empreses dotades d'autonomia econòmica i d'una direcció democràtica i capaces d'intervenir pel seu compte en el mercat.

Seguim considerant que per al desenrotllament de l'economia txecoslovaca té importància el foment de la col·laboració econòmica amb la Unió Soviètica i els altres països socialistes. Sobre aquesta base seguirem recolzant totes les propostes encaminades a acreixer l'eficàcia de la tasca del Consell d'Ajuda Mutua Econòmica. Al mateix temps, Txecoslovàquia no rebutja la col·laboració econòmica amb altres Estats, en primer lloc amb els europeus.

La imperiosa necessitat de racionalitzar la nostra economia i d'introduir en ella canvis estructurals planteja davant nostre alguns problemes de caràcter humà i social, problemes que resollem en l'esperit de l'humanisme socialista. Mes, al mateix temps, no podem apartar-nos de la via de la màxima eficiència econòmica. En cas contrari podríem oferir als treballadors certs avantatges i prestacions temporals (mantenint, per exemple, produccions de baix rendiment), però els privariem dels valors, molt més grans, que haurà de proporcionar-los-hi el desenrotllament racional de l'economia.

—Quines són les principals orientacions de l'activitat internacional del Partit Comunista de Txecoslovàquia en connexió amb els processos socials que tenen lloc actualment a Txecoslovàquia?

Voldria recordar abans que res tot el nostre punt de vista sobre aquest particular, tal i com ha estat formulat al Programa d'Acció: "El Partit Comunista de Txecoslovàquia procedirà amb més gran activitat al seu torn en l'esfera del

moviment comunista i obrer internacional. Posarem més gran èmfasi en els vincles amistosos, les consultes mútues i l'intercanvi d'experiències amb el Partit Comunista de la Unió Soviètica, amb els partits comunistes i obrers de la comunitat socialista, amb tots els altres partits comunistes."

En destacar la nostra més gran activitat en el moviment comunista i obrer internacional, ens pronunciem per l'acreixement de la seva eficàcia i iniciativa i per una participació responsable del nostre Partit en la solució dels seus problemes sobre la base del nou dinamisme que distingeix el nostre desenvolupament polític intern.

Els problemes de la unitat del moviment comunista, el seu caràcter, la seva complexitat i condicionament recíproc influenxen alhora sobre els càlculs i l'activitat pràctica de la nostra política interna. Considerem que cada partit, respectant les activitats dels altres partits i recolzant en els principis de la igualtat, la no ingerència i la solidaritat internacional pot i deu, en la mesura de les seves possibilitats i capacitats, ajudar a resoldre els problemes comuns. Els comunistes txecoslovacs estan buscant la política i els mètodes necessaris per a regular les noves relacions en el si de la societat socialista, tracten de trobar un enfocament creador per als problemes del desenvolupament de la democràcia socialista com a forma superior de democràcia que només pot assolir-se plenament en una societat lliure de l'explotació i que s'està convertint en una societat sense classes. Aquest fet, per si sol, exerceix un efecte positiu i estimulante en el món democràtic i socialista i troba eco en altres partits comunistes, la qual cosa ens anima i a la vegada ens obliga a molt. Considero que tot això és natural, que també així es pot manifestar la solidaritat internacional dels comunistes. Al mateix temps, no imposem a ningú com a model els nostres mètodes, que constitueixen, al nostre entendre, un assumpte intern. Tendim a aprofitar al màxim les nostres possibilitats específiques internes. A la vegada, els comunistes txecoslovacs estudien en tot allò nou ofert per desenvolupament de les relacions socials als països socialistes i per l'experiència dels partits germans. Estimem que aquest interès, autèntic i viu, constitueix per a nosaltres un deure internacionalista.

Ens adherim sense reserves a les idees i els objectius del moviment comunista internacional, a les accions conjuntes en la lluita contra la política agressiva de l'imperialisme internacional pel triomf de la democràcia i del socialisme en el món sencer. Cada partit comunista, però, inclòs plenament el nostre, pot participar en aquesta lluita no solament expressant la seva simpatia i organitzant campanyes de solidaritat, sinó també estudiant i analitzant els nous fenòmens i les noves accions del seu propi país. L'observació de les lleis generals presuposa i reclama ans que res un enfocament creador dels problemes polítics propis, doncs també en aquest cas és vàlida la tesi que el general i l'específic estan units per llaços dialèctics.

Els comunistes txecs han acollit amb satisfacció la notícia que a finals d'any es reunirà a Moscou una Conferència de representants de partits comunistes i obrers de tot el món, en la qual es discutiran col·lectivament problemes que són inseparables dels processos democràtics, socials i revolucionaris de la nostra època. El moviment comunista internacional és el més gran moviment social de totes les èpoques, un moviment que no solament expressa les aspiracions socials dels treballadors i de les masses explotades, sinó que constitueix alhora una garantia política de la lluita resolta per la supressió de l'amenaça

d'un conflicte bel·lic mundial i un factor actiu dels anhels de llibertat, independència i democràcia dels pobles.

Es en aquest esperit que els comunistes txecs aborden la solució dels problemes polítics internacionals de palpitant actualitat. Recolzen la lluita del poble vietnamès per la llibertat; estan al costat dels negres nord-americans, que prossegueixen la lluita per llur emancipació; recolzen la lluita de les forces progressives i socialistes del poble alemany, la lluita de la República Democràtica Alemanya contra l'amenaça del revanxisme i el militarisme germano-occidentals. Els comunistes txecs arrenquen de la situació actual, que exigeix una lluita sense compromisos contra les forces d'extrema dreta de l'imperialisme nord-americà, vehicle principal de les tendències antisocialistes i antidemocràtiques en les relacions entre els pobles.

Nosaltres partim de la tesi que prossegueix la lluita entre els dos sistemes polítics, entre el socialisme, d'una banda, i el capitalisme amb la seva avantguarda imperialista extrema, d'una altra. Així ho prova la descarada agressió dels Estats Units al Vietnam. Al mateix temps, es lliura un gran batalla d'idees en la qual no cap la conciliació de classe en el pla de la lluita entre les dues ideologies oposades.

Tot això ha d'ésser també tingut en compte en considerar el successiu desenrotllament i la construcció del socialisme a Txecoslovàquia. Sabem que en el nostre país, i principalment a escala internacional, hi han adversaris de la construcció del socialisme, que aquestes forces no han cessat en els seus intents per aprofitar per a llurs fins antisocialistes la solució dels problemes interns, la superació de les dificultats i la correcció dels errors i les insuficiències en el treball del Partit Comunista de Txecoslovàquia i a Txecoslovàquia en general.

La República Socialista Txecoslovaca és el país més occidental del camp socialista. La seva situació geogràfica en el centre d'Europa donà ja en el passat al nostre Estat la possibilitat de participar activament en el desenrotllament de la societat europea. La Txecoslovàquia contemporània no és un pont entre l'Est i l'Oest. Es part integrant del camp socialista. La sobirania del nostre Estat i la seva ferma vinculació amb el món socialista imposen a Txecoslovàquia l'exigència històrica, lògica i objectiva, d'una influència i una participació amb iniciativa pròpia en el desenrotllament de la política europea, sobre tot en allò que toca a la garantia de la seguretat col·lectiva europea. El problema de la seguretat col·lectiva afecta tant als estats grans com als petits. En aquest sentit, Europa és un continent en el qual es donen totes les condicions per a superar la desconfiança, per a unir, gradual i pacientment, les forces democràtiques. Això és particularment necessari sobretot perquè a Alemanya Occidental tornen a aixecar el cap i a concentrar-se les forces neo-feixistes, a les quals les forces reaccionàries internes tornen a facilitar un suport semblant a aquell que obtingué el nazisme a començaments dels anys trenta. Una seguretat col·lectiva que oferís a tots la mateixa possibilitat d'evitar un conflicte i que protegís els estats europeus del perill d'un atac sorprenent de part de qualsevol altre Estat, podria exercir un influx benèfic, podria crear un clima de confiança recíproca entre els països europeus i servir de garantia front al nacionalisme anexionista de certs medis agressius germano-occidentals.

Els problemes de la seguretat tenen per a nosaltres, els ciutadans de Txecoslovàquia socialista, una importància vital, doncs al llarg de tota la nostra història hem tingut experiències molt amargues a causa de les agressions del nostre veí alemany, particularment en el darrer període històric, en el període

l'Alemanya feixista. El Partit Comunista de Txecoslovàquia es pronuncia resolutament a favor d'una participació activa a l'estructuració de la unitat dels partits comunistes, doncs veu en ella una ferma garantia del successiu desenrotllament pacífic, una condició necessària per a crear un clima favorable de col.laboració pacífica i de seguretat col.lectiva a Europa, per enfortir la pau, la democràcia, el moviment d'alliberació nacional i el progrés social en el món sencer.

SUSPENSIÓ DELS BOMBARDEIGS SOBRE EL VIETNAM DEL NORD

Tres anys i nou mesos han durat els bombardeigs ianquis contra la República Democràtica del Vietnam : 2.587.876 tones de bombes de tota mena han estat llençades contra l'heroic poble ; les ciutats de Vinh, Nam Dinh, Thai Nguyen, Dong Hoi, Thanh Hoa, Nin Binh, Phu Ly, Yen Bai, i en passem, han estat totalment arrasades ; sòn innumbrables les instal.lacions industrials, vies de comunicació, ports, canals, digues bombardejats ; 457 esglésies, 326 temples i pagodes, 180 hospitals, 651 escoles, aixafats per les bombes dels assassins de l'aire...

No han trencat ni commogut l'immens heroïsme d'aquest poble, la digna rèplica del qual ha estat incrementar la lluita, superar-se diàriament en la batalla. 3.239 avions U.S.A. han estat abatuts durant aquests tres anys i nou mesos de batalla de l'aire damunt del Vietnam del Nord.

La lluita continua. Obligat a acudir a la taula de negociacions, el Govern nord-americà segueix oposant burdes pretextos a la discussió ; lligades les mans al Nord, prossegueix les agressions contra les terres del Sud ; posat a la picota pel moviment mundial de defensa del poble del Vietnam, fa la sorda orella i multiplica les declaracions agressives...

La victòria serà del Vietnam.

Els pobles del món estem amb el Vietnam.

LA SIGNIFICACIÓ DELS MOVIMENTS ESTUDIANTIVOLS ALS PAÏSOS CAPITALISTES OCCIDENTALS

“Crítica”, revista clandestina dels estudiants del P.S.U. de Catalunya, inserí en el seu número d'agost darrer l'article que a continuació publicuem.

Escrit abans de les eleccions franceses del 23 de juny i 1 de juliol, l'article té compte solament de la primera fase de les grans lluites de la primavera en el país veí.

No obstant, el seu anàlisi de les lluites estudiantívoles és de gran interès, per la qual cosa hem considerat útil de reproduir-lo aquí.

Els moviments estudiantívols són intensos a alguns països capitalistes avançats o no particularment atrassats, com Alemanya occidental, França, Itàlia, Espanya, Gran-Bretanya, Estats-Units. Aquest fet està posant terme a la literatura propagandística que durant anys ha defensat, amb fingida nostàlgia i real intenció paralitzadora, la tesi de la despolitització de la joventut universitària i obrera. A la llum dels recents moviments universitaris a diversos països occidentals es pot comprendre millor fins i tot la significació político-social de moviments com els dels “mods” i els “rockers” anglosaxons d'una banda, i dels “hippies” i “freepies” americans i europeus de l'altra. Efectivament: la significació és una crisi profunda dels valors burgesos tradicionals i dels nous valors ràpidament muntats en aquests darrers decennis, amb tots els mitjans de la publicitat de masses, pel capitalisme monopolista de la postguerra, l'anomenat neo-capitalisme. Fins els moviments juvenívols més confusos signifiquen, si més no, la debilitació de la hegemonia ideològica burgesa, la crisi del poder social, moral i cultural de la gran burgesia monopolista. Aquesta crisi cultural és la conseqüència ja visible de la crisi bàsica del capitalisme iniciada al 1914-1918. Durant aquella guerra, grans masses de treballadors van adquirir una consciència revolucionària de classe, consciència que la injustícia de la producció capitalista no és necessària i pot ser destruïda, com tot el sistema, per la lluita de la classe; avui en dia, grans masses de joves estudiants i treballadors prenen consciència de la injustícia de la superestructura capitalista, de la hipocresia dels seus valors tradicionals —la “lliure” empresa, l’“abundància” promoguda per la llei de maxima-

lització del benefici, la “democràcia” purament formal— i de la perversió recent de la necessària lluita contra l'escassetat, que degenera en promoció de consums superflus i alienadors, mentre que l'oferta de bens essencials, des de l'habitable fins l'educació i la recerca, es veu limitada per la seva incapacitat per a produir beneficis màxims privats, o bé —com en el cas de la recerca— es desnaturalitza per a produir aquests beneficis màxims privats, a la indústria de guerra. L'explotació dels països sub-desenvolupats, acompanyada de brutals agressions, com en particular la de Vietnam, ha contribuït decisivament a desemmascarar la natura opressiva del sistema.

El “problema dels joves”, la “crisi de l'autoritat dels adults”, s'ha plantejat ja d'altres vegades durant aquest segle, i cap als anys 20 i 30 va donar lloc a la demagògia feixista, que va tenir èxit a la universitat (a Espanya, el SEU va proporcionar una part decisiva dels quadres feixistes de la guerra civil). La demagògia feixista que feia de la joventut una categoria social universal era un intent groller de dissimular la lluita de classes, i per aquesta raó tingué molt poca eficàcia entre la joventut obrera. Però en va tenir força entre els universitaris. Algunes manifestacions dels moviments d'estudiants contemporanis semblen oferir una certa similitud amb la mística interclassista de la joventut. Així ho indiquen a primera vista alguns slogans de la Lliga Alemanya d'Estudiants Socialistes (SDS, de la qual són membres sobresortints els germans Wolff, Lefevre i R. Dutschke), com aquell que diu que sota els vestits dels professors universitaris hi ha “floridura de mil anys”, o aquell que presenta els científics adults com a “idiotes especialitzats”;

d'altres exemples oportuns són les pancartes del Moviment 22 de Març (Daniel Cohn-Bendit n'és el membre més conegut): "Professors, sou vells", "No feu confiança als qui tenen més de trenta anys", etc. No tot això és confusió —doncs, per exemple, és veritat que darrera l'actual façana universitària hi ha "floridura de mil anys", al marge de tota mística de joventut—, però no ni ha dubte que l'actitud pot fer recordar la confusa demagògia entorn de la joventut de fa més de trenta anys. A aquests trets de confusió se n'hi afegeixen d'altres de resorgiment anarquista, que també són inquietants per a una mirada superficial des del moviment obrer; perquè aquest sap que l'anarquisme no ha aconseguit mai ni en cap país alliberar cap proletariat, ni tant sols trencar el poder burgès, i en canvi ha dut en diverses ocasions la classe obrera a catàstrofes sagnants provocades per la seva idealista i acrítica manca d'anàlisi de la realitat, pròpia d'ideòlegs petit-burgesos.

Tots aquests elements de confusió han despertat esperances entre alguns feixistes, com el director de la revista SP, i temors profunds en el si d'alguns partits obrers. Però les esperances feixistes i els temors poc intel·ligents no tenen fonament. Per abandonar aquests temors, només cal observar que tots els moviments d'estudiants importants de l'Europa occidental volen ésser marxistes, no sols el SDS alemany, en el qual s'estudia intensament Marx, Lenin, Rosa Luxemburg, Lukács (tema de la tesi doctoral de Rudi Dutschke), etc.; sinó que fins i tot els anarquistes del Moviment 22 de març es defineixen com "anarquistes-marxistes", segons paraules de Daniel Cohn-Bendit a la revista alemanya *Der Spiegel* (27-5-1968). En canvi, els grups d'estudiants feixistes són molt reduïts, tant a Espanya com a França, Itàlia i Gran-Bretanya. A França han estat submergits durant els darrers esdeveniments, i a la mateixa Alemanya no han donat signes de la seva existència fins a primers de juny de 1968 (intentant assaltar el monument a l'Exèrcit Roig de Berlin), sense enfrontar-se directament amb el moviment d'estudiants socialistes. Per totes aquestes raons, a la primera significació del moviment d'estudiants dels països capitalistes d'Occident —la crisi de la superestructura ideològica, del sistema de valors capitalista— cal afegir-n'hi una segona: *la difusió massiva d'idees marxistes i socialistes fins i tot fora del proletariat i en un sector que fa quaranta anys va ser focus de feixisme.*

Aquesta segona significació s'explica per causes bàsiques, de l'evolució de la com-

posició i les relacions de classe amb els canvis de l'aparell de la producció capitalista. Les seves arrels són profundes, i no és una simple veleitat d'estudiants que confusament es declaren socialistes i que en realitat serien víctimes de la demagògia feixista del mite de la joventut i del "ni capitalisme ni comunisme sinó tot el contrari". L'arrel social de la motivació socialista dels moderns moviments d'estudiants a l'Occident capitalista és el ràpid canvi de la funció dels intel·lectuals a la producció i als serveis (des dels investigadors i ensenyants, passant pels metges, fins als tècnics de fàbriques), en condicions plenes o parcials d'assalariats, que els aproximen objectivament a la classe obrera. Aquest procés era només incipient a l'Europa de la primera postguerra mundial, i per això la petita burgesia intel·lectual —i els que es preparen a formar-ne part: els estudiants— es va trobar a mercè de la demagògia feixista, nostàlgica d'una societat "estamental" caducada. A l'Amèrica del Nord, on el procés havia començat abans, el gran capital va poder hegemonitzar ideològicament aquests nous "proletaris amb corbata" o "treballadors de coll blanc". La crisi ideològica o superestructural dels valors burgesos, evident entre els estudiants, indica que aquest domini ideal de la gran burgesia sobre les capes intel·lectuals està arribant a la seva fi. Això es deu, en part, als primers desequilibris importants del sistema en la reproducció i l'aprofitament de la força de treball intel·lectual, amb universitats que no responen ni a les exigències de la producció moderna, i que dissimulen el seu fracàs amb una nova pressió ideològica sobre els estudiants —pressió que desmascara l'autoritarisme de l'ensenyament i dels professors tradicionals— o amb l'estrangulament de les sortides professionals dels estudiants, etc.; i en part —la principal— a la claredat amb la qual es veu avui consumada la proletarització de l'intel·lectual, que elimina les possibilitats d'oscil·lació nostàlgica d'aquest tipus social que fins no fa gaire era íntegrament petit-burgès.

Aquesta arrel de base del socialisme dels grans moviments d'estudiants europeus garanteix que es tracta de socialisme autèntic, per molt confús que sigui ideològicament. Aquesta arrel fa il·lusòries les esperances feixistes i lamentables els temors curts de vista que algunes organitzacions semblen sentir davant la superficial confusió teòrica i política dels moviments d'estudiants en alguns països europeus. Per a nosaltres, particularment, a la universitat de Barcelona, aquesta qüestió no pot oferir cap

dubte. A la memòria d'alguns perquè ho van viure i a la d'altres perquè ho han sentit contar, està present el fet que l'actual fase del moviment universitari català va néixer a finals del 1956 i començaments del 1957 en un estat de superficial "confusió" tan gran que al seu costat els actuals estudiants alemanys, francesos o italians semblen un Institut de Marxisme-Leninisme. Entre els portaveus més visibles del moviment s'hi comptaven senyorets elegants de diverses menes i pintorescos carlins. Però els estudiants comunistes d'aleshores no els declararen "fills de papà" i menys encara "provocadors", sinó que s'incorporaren de plè a la lluita i van contribuir decisivament a fundar i desenrotllar el moviment d'estudiants de la universitat de Barcelona. El que és essencial és veure que els moviments d'estudiants d'aquests anys són primer de tot resultat del "quebranto imperialista", segons les paraules emprades pel camarada secretari general del Partit Comunista d'Espanya al seu discurs de maig de 1968. D'allí treiem, com a conclusió d'aquest punt, uns paràgrafs que poden servir de resum de la present proposta de discussió:

"Els efectes de la descomposició imperialista comencen a fer-se sentir a través de la vella Europa occidental. Fa uns dies, els estudiants de París van sortir al carrer i es van batre amb valor amb les forces de la policia, condemnant les estructures universitàries de classe de la societat neocapitalista. Sense dubte, hi ha en alguns aspectes de la protesta dels estudiants una certa confusió i vaguetat i alguns elements d'anarquisme. Perquè sorprendre-s'en? Estem davant un fenomen nou, lligat al caràcter de masses que l'impuls de la revolució científica i tècnica ha donat a l'ensenyament universitari i a la participació de la intel·lectualitat científica a la producció. (...) Estudiants i universitaris venen cap al marxisme. Però molts aporten encara els trets individualistes propis del seu origen social, no comprenen encara la necessitat de l'acció i l'organització polítiques, de la disciplina; fins i tot en alguns casos arrosseguen prejudicis que els dificulta l'assimilació immediata del paper dirigent de la classe obrera. Tots aquests trets són el signe de la immaduresa, de la novetat del fenomen. Però, alerta! La maduresa no consisteix en almar-se i espantar-se davant les novetats i tancar-se a elles. La maduresa es demostra obrint-s'hi, tendint la mà i incorporant-les a les forces revolucionàries que han madurat i s'han declarat

a favor de la transformació de la societat des de fa temps. (...) D'igual manera que no anem amb cap paternalisme estúpid cap a la classe obrera, sinó que fem una crida a la seva consciència i la seva missió revolucionària i la empenyem a complir amb el paper que li correspon, així hem de fer també amb els estudiants. Hem de fer-ho sense paternalisme, col·laborant a elaborar i formular el seu paper entre les forces transformadores de la societat, i a realitzar la seva aliança amb aquestes."

L'aliança dels intel·lectuals i els estudiants amb el bloc revolucionari bàsic del proletariat i els camperols és la clau de la perspectiva socialista que defensem els comunistes a tota Espanya, *l'aliança de les forces del treball i de la cultura*. Aquesta és l'aliança capaç de dirigir a Espanya, al cap d'altres sectors de la població perjudicats per l'oligarquia, la revolució democràtica, i de construir una democràcia política i econòmica que, sota la seva direcció, desemboqui en el socialisme. El principal ensenyament que ens aporten sobre aquesta qüestió els esdeveniments de França consisteix en això: cal estar preparats i saber que l'aliança de les forces del treball i de la cultura, pel fet de ser un fenomen històric nou, pot presentar formes superficialment confuses, de les quals cal no tenir por perquè són inevitables i perquè se salven en l'autenticitat de la seva arrel històrica bàsica: la proletarització objectiva del treball intel·lectual. Aquesta és tota la base necessària per a fer possible al pensament marxista la direcció del procés.

En un pla de consideracions més particulars, els esdeveniments francesos permeten de veure més concretament l'abast d'una advertència repetida pels congressos del PCE i del PSU de C.: la possibilitat d'un desenrotllament nou, sense guerra civil, de les revolucions democràtica i socialista és només una possibilitat, encara que estigui sens dubte carregada de realitat i que si arribés a realitzar-se suposaria, junt amb l'estalvi de sofriments, un gran estalvi de forces productives per a la inicial acumulació socialista. I també que es tracta d'una possibilitat que no pot tenir formes de realització fixades a priori. Fins i tot en la suposició que les properes eleccions franceses obrissin, o al menys facilitessin, el pas a una autèntica via de França cap al socialisme, no hi ha dubte que aquesta apertura electoral hauria estat promoguda en part pels moviments del carrer, les

manifestacions, les barricades i les ocupacions de fàbriques i de facultats. Això no significa l'adhesió a cap aventura. En circumstàncies més revolucionàries que les presents, alguns joves partits comunistes, com ara l'alemany i l'italià, van confondre, entre 1920 i 1922, la crisi objectiva del capitalisme amb el seu reflex subjectiu general, és a dir, van suposar una incapacitat del capitalisme per a defensar's eficaçment i una capacitat subjectiva revolucionària extrema en la totalitat de la classe obrera. El resultat d'aquella confusió —a la qual cal evitar de caure ara— fou, per exemple, l'"Acció de Març" de 1921 del Partit Comunista Alemany, aventura sangnant de la qual aquest partit i la classe obrera alemanya mai s'han recuperat del tot. Però sí significa que la possibilitat d'instaurar una democràcia política i econòmica que garanteixi, per la composició de classe del poder, la construcció del socialisme sense necessitat d'una guerra revolucionària pròpiament dita, no exclou una gran varietat de xocs més possibles encara, sinó que els implica. Ni tant sols exclou el seu esgotament com a possibilitat. Amb l'experiència francesa queda confirmat aquest aspecte de les resolucions dels nostres congressos. Aquestes consideracions es troben resumides en el següent paràgraf del Discurs de Maig del secretari general del PCE:

"Les manifestacions de París, com les de Bonn i Berlin occidental, són les campanes que anuncien el fracàs dels intents capitalistes de renovació i moder-

nització d'un sistema condemnat per la història i la confirmació que les estructures socials que mantenen l'explotació de l'home per l'home són en definitiva alienadores i intolerables. La realitat ensenya que la revolució i les barricades són encara actuals, i que si el camí cap al poder per mitjans pacífics es tanqués per a les forces revolucionàries i del progrés, aquestes l'obririen mitjançant la lluita revolucionària, per les armes. La història torna a confirmar que mentre hi hagi explotació capitalista, fins i tot als països capitalistes més rics, les crisis revolucionàries sorgiran àdhuc sense necessitat de noves guerres mundials. A França estem veient com la classe obrera, al seguit de l'esclatxa oberta pels estudiants —en un front que ells podien obrir millor que ningú—, comença a entrar en tromba ocupant les fàbriques, paralitzant la vida del país, imposant la censura als periòdics reaccionaris. De la seva banda, els camperols es posen també en marxa i la intel·lectualitat, en una bona part, recolza el moviment. No és de la nostra incumbència interferir en els problemes interns de França o de qual-sevol altre país, però el que està passant allà desperta una gran esperança i ho saludem com una aportació extraordinària a la nostra pròpia lluita contra la dictadura franquista, per una democràcia antifeudal i antimonopolista que obri el camí al socialisme al nostre país."

★

José Corredor Matheos

(Traducció de la Redacció de "Nous Horitzons")

JOAN MIRO I EL NOU LLENGUATGE ARTISTIC

La bibliografia de Joan Miró deu ésser, sens dubte, una de les més extenses que posseeix cap artista contemporani. Sobre d'aquest doll de lletra impresa escampada en llibres, monografies, catàlegs, revistes, ve a sumar-se el que està brollant ara en ocasió del gran homenatge que se li ret arreu del món. No pot ser més difícil, en aquestes circumstàncies, escriure unes ratlles que aspirin a dir quelcom que sigui, no ja nou, revelador, sinó simplement amb una raó per a que hagi estat escrit i mereixi d'ésser llegit.

Escriure sobre Miró és difícil, a més, perquè el seu nom és ja moneda encunyada, perquè tots creiem que la seva obra constitueix un dels fonaments de l'art d'avui, estem o no convençuts que aquest art sigui valedor. El fet que aquest sigui mogut pels fils de grans interessos mercantils i que descansi damunt d'unes estructures econòmico-socials capitalistes —poc amants de l'art, com bé sabem— no explica res sobre la seva qualitat intrínseca; ens informa sobre les condicions que el fan possible, sobre la seva orientació i també la seva desorientació, però no pot pretendre, ni pretén, dir que l'obra de creació nascuda en aquestes circumstàncies queda per això invalidada.

Miró rebutja la realitat, aquesta realitat, i es dedica a crear un nou llenguatge. A judici meu, el seu mèrit principal és aquest: el d'haver contribuït com molt pocs a crear el llenguatge corresponent a un món nou. Després que Picasso —personalment, o almenys ho sembla— destruís el llenguatge anterior i deixés el camí expedit vingué l'acció dels grans creadors de l'època: Kandinski, Brancusi, Gabo, Pevsner, Mondrian, Klee, González, Arp, i, entre aquests pocs la de Miró. Amb ells es configura en l'essencial el nou art i el nou llenguatge.

Però és sempre aquest llenguatge vehicle d'alguna cosa? El llenguatge naix del comerç de les idees? I és sempre —i em refereixo àdhuc en els seus millors representants— portador d'idees? No n'estic segur. Potser perquè el món al qual correspon no existeix encara, llevat en la mesura que el necessitem i l'estem creant. L'art s'anticipa i ens ofereix l'eina que ell és justament per a construir allò que encara no existeix. ¿Es que no podem demanar a l'art més que anticipacions, intuïcions? En tot cas intuïcions de la realitat i no meres elucubracions d'una ment tancada en si mateixa.

Crec que imputar a Miró un apartament total "real" de la realitat no seria just. És molt possible que ell més que cap altre, ens hagi apropat a les primeres fonts de l'art, a les innocents i balbucients actituds de l'artista autèntica-

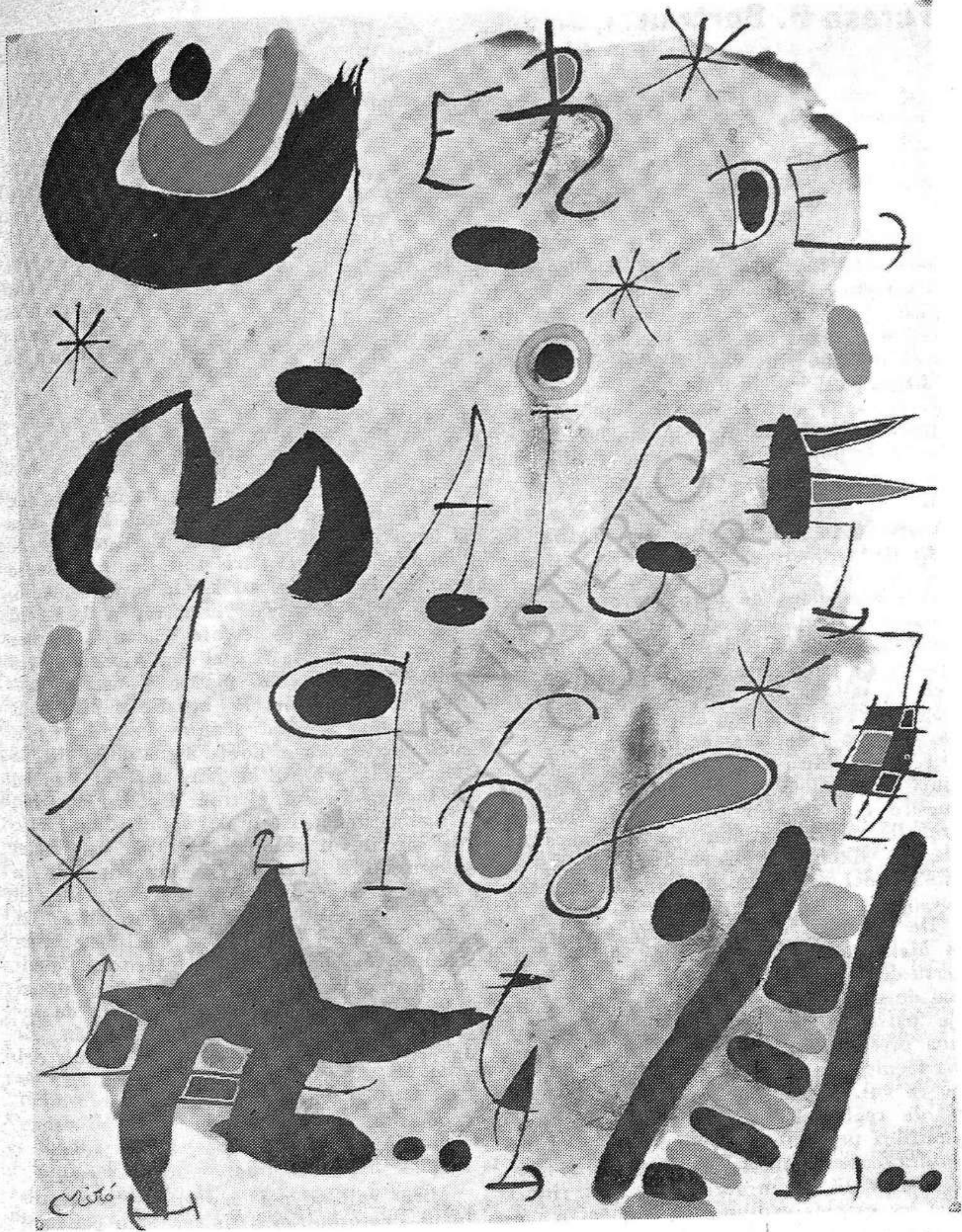
ment primitiu, a la infal·libilitat artística de l'infant, a l'art abans de l'art, amb el rebuig de tot llenguatge acceptat i la reivindicació de la llibertat més absoluta.

A finals del passat segle, amb les conseqüències de la revolució industrial i les convulsions socials i la mercantilització burgesa de l'art, l'artista romp amb la societat, amb aquesta societat. Des de l'impressionisme, l'artista atempta contra la integritat de la imatge artística i tracta de defugir el reflectir aquesta societat que té al davant. Allò que farà Píscasso és despullar-la i llençar-la a la galleda de les escombraries, i fer-ho genialment. Els qui venen a continuació tenen que improvisar-ho tot. Es posaran a inventar formes per a un món futur en la construcció del qual estan així col·laborant. Per a això es rebutja tot allò que existia, i aquest rebuig no és un radical partir de zero, ja que ve a marcar una nova etapa de la tradició.

Miró desitja ignorar-ho tot, es nega a aprendre allò que justament s'ha esforçat en oblidar, i cerca un camí directe, que no passa per la raó, per arribar a la realitat. En arribar a aquest punt és quan la filiació d'aquest artista a l'essencial de l'art contemporani es concreta més. De les dues vies fonamentals: la racionalista i constructiva i la irracionalista i destructora —ambdues dialècticament necessàries— elegeix la segona. És l'actitud de la ignorància, per tal d'arribar més fàcilment a unes veritats que se suposen essencials i intemporals. Allò que l'artista creu i vol, però, és una cosa i allò que fa finalment és amb freqüència una altra. I l'art actual, i amb ell Miró, un dels seus protagonistes, no pot evitar —i moltes vegades no tracta d'evitar-ho— el reflectir la situació temporal del món, de la societat. Perquè aquest rebuig de la realitat dels artistes, tan aparentment radical en els dadaïstes i surrealistes com en els afiliats a línies constructives abstractes, té el seu origen i reflecteix per tant el rebuig d'una societat. Que li demanem deprés a l'artista que faci dins de l'art allò que els decidits constructors de la nova societat no han dut a terme encara complidament en la pràctica tot a l'ample del món em sembla una quimera. Si acceptem que art i societat estan vinculats estretament no podem honestament fer-ho. Existeix un malentès molt escampat sobre allò que pot i ha d'ésser el realisme en art, que descansa sobre una comprensió superficial de l'art i de la seva missió.

Miró no tracta d'enganyar-nos perquè no intenta convencer-nos de res. És que no vol dir-nos res tampoc. Desitja mostrar-nos quelcom, això sí: una imatge de l'home, reduït a la seva elementalitat. I aprendre, en mostrar-nos-les a nosaltres, les primeres lletres per a que puguem una altra vegada començar a entendre'ns artísticament. Enmig de la confusió cal saber escoltar les veus clares i orientadores. Miró no cerca a confondre'ns perquè allò que fa és demanar-nos que oblidem tot això que ens estorba. Que el cor de la confusió enronquegi entorn seu és quelcom per desgràcia inevitable. ¿No és missió de l'art contribuir a l'eixamplament del nostre coneixement de la realitat? ¿No és un instrument per a la conquesta d'aquesta mateixa realitat? Allò que busca Joan Miró és justament això: que aprenguem a mirar les coses, a conèixer-les sota de les seves vestidures i que sapiguem conjurar-les: és a dir, fer-les nostres.

MIRO: Cartell, nomenatge a les Comissions obreres

GENI ARRELAT A LA TERRA

Del seu art se n'ha escrit i se n'escriuen meravelles i, també —com ha dit ell— “se'n fa xerrera”. El pintor, l'escultor, el ceramista, ha estat mil cops analitzat. Tot allò que se'n digui pot ésser veritat o fantasia, però mai no s'haurà dit tot perquè Miró, l'artista, és —abans que això— un home arrelat a la terra milenària, amb els ulls eternament encuriosits i fascinats. A Miró no se li pot fer una autòpsia perquè mai no serà un cos mort. Vet-ho aquí.

D'UN CARRER FOSC AL PAISATGE LLUMINOS.

Un dia abans de la primavera de 1893 va neixer Joan Miró a la cambra fosca d'un fosc carrer de Barcelona. La mare mallorquina. El pare tarragoní. L'avi patern ferret de tall. L'avi matern ebenista. L'avia pagesa. El pare artista orfebre. Fill, doncs, de la terra i de la menestralia.

L'nifant Miró —14 anys— aprengué dibuix a la “Llotja” de Barcelona. El primer mestre que tingué: Urgel. Tot estudiant, treballà de “xupatintes” en un magatzem de les Rambles. Disset anys: “L'Escola d'Art” del carrer Cucurulla. El seu segon mestre es diu: Galí.

De la ciutat estreta en fugí cada estiu. A Mallorca, terra de la mare. A Montroig terra del pare. A la ciutat hi torna enlluernat de sol i de blavor xop draire i de flaire de paisatges increïbles. La ciutat esdevé una presó. L'estudi a l'academia l'escanya. La tècnica de l'ofici li dona “ordres” i ell no en vol. La naturalesa que l'encisa no en té de regles. Té lleis invisibles. El seu equilibri prodigiós és un misteri que Miró voldrà copsar tota la seva vida. La terra i el mar li donen formes, colors, ritmes que les escoles expliquen fredament o menyspreuen o, senzillament, ignoren. Fugí de l'academisme. La llibertat és el “Cercle Sant Lluc”, amb buscadors com ell. En un estudi del Carrer Alt de Sant Pere, Miró s'expressa, encara condicionat per les regles apreses però intuït ja allò que la terra li donaria. L'any 1914 fa un retrat prodigiós. Es titula: “PAGES”. L'artista tenia 21 anys o, potser, acabava de neixer. D'aquell període són els primers paisatges de Montroig en el quals, el noi de Barce-

lona, hi filtra ja la llum que enyorava al fosc carrer de la ciutat natal. El camp s'imposa i l'any 1918, a la Portaferrissa, l'exposició de paisatges i retrats signats Miró, a la “Sala Dalmau”, fan parlar, als “entesos”, d'un “pintor del rás”.

PARIS I DESPRES... LA RESTA DEL MON.

Pel 1918 Miró descobreix París sense que París hagi descobert encara Miró. Per l'home de la terra, per l'artista ple de somnis de llum, París fou l'entrada sense soroll al món necessari a la seva formació, però sense sortir de la terra. A París hi descobreix noves escoles, menys rígides però escoles a la fi i al cap. Coneix noves corrents d'expressió plàstica i camins inèdits de comunicació artística. Miró els prova tots buscant sempre la millor manera de treure a flor d'aigua allò que la terra, els arbres, els insectes, els estels, la mar i les roses, el tronc i el bri d'herba, li han insinuat. No té por de cap innovació, de cap intent revolucionari per estrafalari que sembli. Creu en la necessitat de la búsqueda sense coaccions de cap mena. El París d'aquell temps li fa coneixer la llibertat. Miró fá cubisme, dadisme, surrealisme... tot ho assaja i de tot en treu quelcom, amb la humilitat i la naturalitat del geni autèntic. No còpia. No tracta de seguir corrents fàcils. Assimila. Aprén. Es fa artista del seu temps amb el neguit del futur. I sempre arrelat a la terra que és ahir i és demà.

EL RETORN.

Miró voltarà pel món. Els seus ulls blaus s'enfosquiran o lluiran amb paisatges exòtics. Els seus coneixements tècnics i teòrics, la seva cultura artística i humana s'enriquiran però mai no trencarà les arrels amb la terra. L'any 1931 tornarà a Barcelona, una Barcelona republicana, dedicada febrosament a fer neteja de golfes i cellers; a renovar institucions atrofiades i opreses, a donar al poble una cultura general, imprescindible per a poguer fruit de l'art. La guerra que el feixisme provocà i perllongà gairebé tres anys fou un moment

important en l'artista Miró i, per l'home, un període que posà a prova la seva lleialtat a la terra. El seu quadre: "Home i dona davant un munt d'excrements" (1936) i "Natura morta del sabatot vell" (1937) en foren l'expressió. El mateix Miró, en unes declaracions a la revista nord-americana "Time", juliol 26-1968, n'ha parlat així: "Hi vaig treballar sis mesos amb l'esperança que fos quelcom tan senzill que el pagés més humil d'España ho pogués entendre". Fou aquell, com ha escrit Alexandre Cirici a "Serra d'Or" (setembre 1968) "L'època patètica i turmentada de Miró." Això vol dir que el gran artista català visqué profundament la lluita del seu poble, en compartí l'amargor de la derrota i l'esperança del seu just combat. I cal recordar-ho avui, més que mai.

UN HOMENATGE A BARCELONA?

A Sant Pol de Vence (França) se li ha fet aquest estiu un homenatge de caràcter mundial però Joan Miró va dir, ara fa un any, que en complir-ne 75 allò que li faria goig és una presentació del conjunt de la seva obra a l'Hospital de la Santa Creu a Barcelona. Es podrà fer? Se'n parla aquesta tardor i es diu que tindrà lloc pel novembre amb l'exposició de 300 obres del mestre. Saludem la iniciativa. Si es porta a terme, procurem que els treballadors i la joventut de tot Catalunya conegui l'obra de Miró. Propiciem visites col·lectives i discussions i col·loquis entorn a l'homenatge. Impulsem la difusió d'obra tan excepcional.

UN CARTELL HISTORIC.

Se n'han fet reproduccions a Barcelona que es venen a profit dels empresonats per raons polítiques i socials. Es el cartell del "Primer de Maig 1968" que no ha estat un Primer de Maig com els altres. Miró hi és fidel a ell mateix com a artista i com a home. Es ben simbòlic del seu actual estat d'ànim, de la seva eterna joventut, de la seva fidelitat al poble i a tot allò que ajuda la humanitat a ensorrar entrebancs històrics. I quan Miró fa la portada del disc de Raimon amb cançons lletra de Salvador Espriu, hi hem de veure la conjugació de valors significatius d'un moment concret en la història del resorgiment d'allò que el feixisme pensava haver destruït. Miró-Espriu-Raimon: tres generacions de catalans. La pintura, la poesia, la música popular. La cultura que hom volgué ofegar, més viva que mai i al servei actiu del poble.

Miró ho ha dit l'esmentada revista "Time" del 26 de juliol d'enguany: "Em serveixo de l'esculptura, la ceràmica, el gravat i tota mena de mitjans pictòrics per estar en contacte més estret amb les masses, les masses que jo sempre tinc presents."

MIRÓ L'AMIC.

De l'amistat de Miró amb Pablo Picasso se n'ha escrit també molt. Recordem, com a fet important, que quan l'any 1966 Miró fou anomenat "Académico" a la "Real Academia de San Fernando" de Madrid, l'artista, el ciutadà i l'amic va declarar: "Accepto, a condició que, abans que jo, sigui el legit Picasso" ("Diario de Mallorca", 28 març 1966). Del seu amic, el comunista Picasso, Miró n'a dit coses com les següents:

"Fa una pila d'anys que Picasso no ha vingut a casa però, carai, quina obsessió no porta amb aquí! Carai! Un dia, a Cannes, jo li deia que la finca que té és magnífica. I agafà un pedra de terra i digué: "Una pedra de Montroig o de Son Abrines val més que tot el que tinc aquí."

Sobre la seva preocupació pel detall:

"¡Quina felicitat arribar a la comprensió d'un bri d'herba"...

Sobre la seva catalanitat:

"Cal esdevenir un català internacional."

Sobre el seu neguit artístic:

"Soc com un viatger que avança per camins desconeguts i en ple entusiasme."

Sobre els "personatges" dels seus dibuixos:

"Soc un apassionat dels insèctes. N'he pintat molts. Segueixo pintant-los."

Sobre allò que en diuen "la seva tècnica":

"Una línia ha de respirar. Si no respira és morta, i hom no sols veu el cadaver sinó que en sent la pudor."

Sobre la relació entre la terra i el seu art:

"On voleu que visqui, si no és a la meua terra? D'això es nodreix la meua pintura. Carai, sí!"

Sobre la búsqueda en art:

"Es el balanceig que sempre es dona: després d'una tendència, una altra. Però això tant se val: el que val, el que queda, és l'autèntic, el que respon a una realitat fonda, la de l'art i de la terra."

Sobre el que ell tracta de mostrar amb la seva pintura:

"La realitat viva, però secreta, de les formes i el color."

Sobre els que l'ataquen on no el comprenen:

"Em fan llàstima."

Sobre la joventut d'ara:

"Hi tinc molta fe. Crec superior la d'ara a la d'aquests darrers anys."

Sobre la terra de cadascú:

"La terra: això és el nostre país, la nostra terra! Farem obra autèntica mentre arrelem en ella, en nosaltres mateixos."

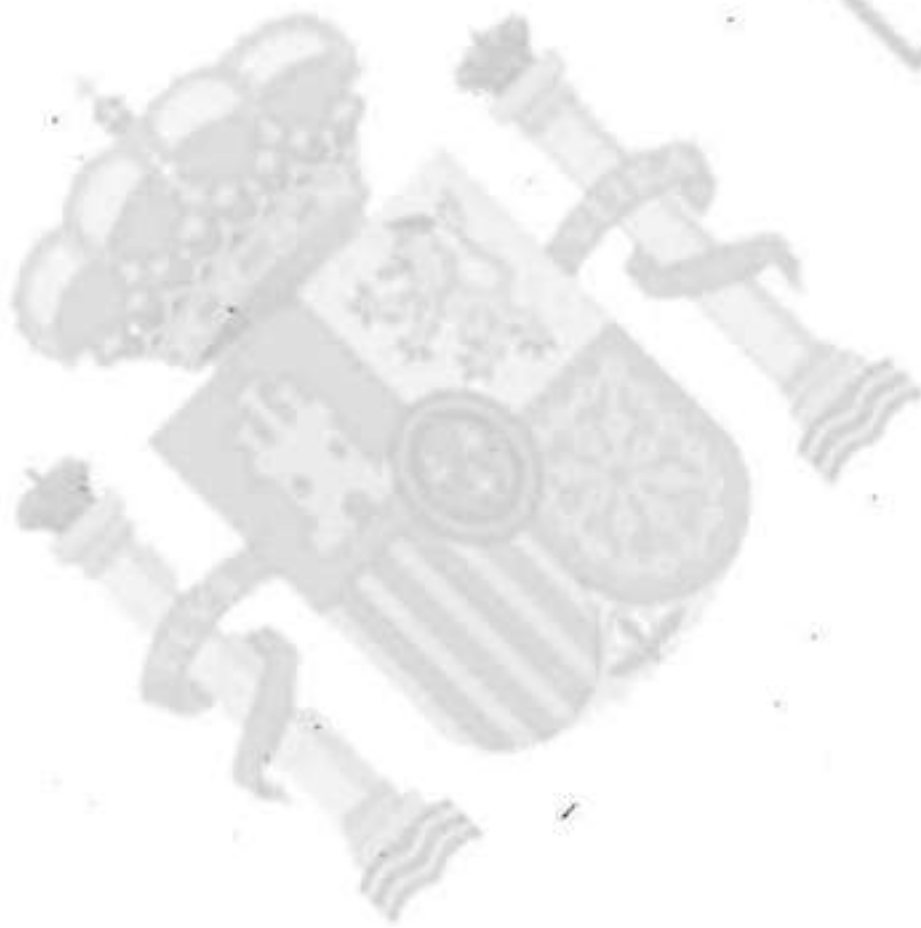
...I ALTRES COSES SOBRE MIRO.

S'han publicat milers de fotos de Joan Miró. El seu rostre de pagés endreçat és conegut arreu però es parla poc de la seva qualitat humana. És un home de pocs romanços però no murri. És sociable però no busca la notorietat. Llegeix el que s'es-

criu d'ell però rebutja les adulacions gratuïtes. Es lleva d'hora. Treballa molt. Llegeix poesia. Fa gimnàsia. Menja poc. Passeja amb els nets. Respecta la dona. No és cap frare, però no té el gust de la "bohème". És un artista genial que es renta les orelles i va al barber regularment. Es català fins al moll dels ossos, però no xovinista: ni anti-espanyol, ni anti-ningú. Tot, absolutament tot li interessa. Sap on bufa el vent però pot plantar-li cara.

Es un artista genial i un home de la terra. Acaba de fer setanta cinc anys i nosaltres li diem: per molts anys i visqui-los com fins ara: arrelat a la terra.

MINISTERIO
DE CULTURA

G.A.

« ZOND-5 », UNA REALITZACIO TECNICA QUALITATIVAMENT NOVA

La dècada del 50 passa a la història com la de l'inici de grans realitzacions que han obert a la humanitat la nova era de la revolució científico-tècnica.

Dos països capdavanters ocupen posicions adelantades en aquest domini: La Unió Soviètica i els Estats Units. D'altres països, socialistes i occidentals, poden també enorgullir-se de brillants aconsegiments en esferes específiques. N'hi ha una d'esfera, però, en la qual tot avançament depèn essencialment de les dues grans potències; l'espacial. En ella se sintetitzen els progressos assolits en nombrosos dominis de la ciència, la tècnica i les forces productives i, alhora, els assoliments en aquest terreny coadjuven als vertiginosos avanços científico-tècnics en altres camps.

Fa aproximadament onze anys, concretament el 4 d'octubre del 1957, el llençament del primer «sputnik» soviètic commogué el món, el deixà estupefacte, i la falsa llegenda que l'imperialisme s'havia esforçat en inculcar als pobles sobre la U.R.S.S. i de la qual ell mateix era presoner, s'ensorrà estrepitosament.

D'aleshores ençà, ha estat enorme el camí que han recorregut la Unió Soviètica i els Estats Units. Ambdós països han realitzat grans progressos i han aportat enormes coneixements al tresor humà.

La gesta de circumvalació llunar efectuada per l'estació automàtica espacial soviètica «Zond-5», ha fet estremir els Estats Units en un moment crucial en que aquests es troben submergits enmig de grans problemes socials i polítics —com són la guerra agressiva al Vietnam, el desplegament de la lluita anti-racial, la degradant campanya per a les eleccions presidencials d'enguany, la impugnació cada vegada més àmplia d'universitaris i professors contra la Universitat i la societat, a la qual s'associa la classe obrera—, per la qual cosa la sacudida ha estat tremenda.

«Es la gesta més significativa d'aquest temps», ha declarat el Cap dimissionari de la N.A.S.A., James Webb.

«L'experiència ha demostrat» —afegí— «que els soviètics disposen d'un cohet suficientment puixant per a transportar tots els instruments necessaris, i del qual els Estats Units no tenen l'equivalent operacional. Es una gesta encara més significativa que el llençament del primer enginy sobre la Lluna.»

ELS PROGRESSOS DE «ZOND-5»

«Zond-5» és la primera estació espacial que ha realitzat per les rutes interplanetàries el periple Terra-Lluna-Terra. Abans s'havia efectuat la ruta Terra-Lluna o Terra-Venus o situat enginys en òrbita solar, però fins ara mai no s'havia fet retornar a la Terra cap d'aquelles sondes o naus espacials; haver-ho fet constitueix un pas d'indubtable valor.

Per a que «Zond-5» executés el recorregut previst hagué de procedir-se a una rectificació de ruta que li permeté contornejar la Lluna i, al retorn, una segona rectificació de ruta feu que entrés en l'atmosfera terrestre. Aquesta segona correcció és la primera vegada que es duu a terme.

El retorn de la càpsula, dirigida seguint un passadís estretíssim, executat gairebé en caiguda lliure —ha penetrat les capes de l'atmosfera a la segona velocitat còsmica— posant-se no obstant suaument en el mar, mostren l'extremada precisió i mestria d'aquesta primeríssima operació.

Amb les sondes i naus espacials precedents s'havia obtingut una valuosíssima Informació científica sobre els processos físics que s'operen en els espais interplanetaris, s'aconseguien fotografies de l'altra cara de la Lluna, informacions tocant la seva superfície. S'aconseguien informacions científiques úniques sobre les propietats físiques de l'atmosfera de Venus, la seva crosta, etc.

Però, per perfecta que sigui la transmissió d'informacions telemètrica o per T.V., les possibilitats d'aquesta són limitades. Els mateixos progressos assolits havien posat a

l'ordre del dia la imperiosa necessitat de fer possible que la rica informació recollida en el Cosmos pugués ésser estudiada directament pels científics en llurs propis laboratoris. Per a tal cosa calia elaborar teòricament tots els problemes referents a preparar els mitjans tècnics necessaris i assajar un sistema que permetés de retornar les estacions espacials a la Terra des d'allunyades regions del Cosmos, i en primer lloc de la Lluna. Ara, en recuperar «Zond-5» i puguer estudiar directament en els laboratoris tota la informació captada, s'ha donat un salt qualitatiu transcendent.

CARACTERISTIQUES DEL «ZOND-5»

L'estació espacial automàtica «Zond-5» es compon de dues parts principals: La primera, la càpsula recuperable, contenia un laboratori científic i, sembla ser, instruments sonors d'emissió de veu registrats en cinta magnetofònica per a comprobar, en passar darrera de la Lluna, i verificar, la propagació de les informacions darrera d'una pantalla com la formada per ella i a una distància de 385.000 quilòmetres.

La segona contenia el compartiment automàtic d'instruments —plaçat en el darrer segment del cohet, unit a la càpsula—, entre ells el sistema ràdio-telemètric, enginyers electrònics de direcció automàtica dels aparells de bord, mecanisme d'orientació i estabilització, motor rectificador i sistemes de regulació tèrmica i aprovisionament energètic.

A la part exterior s'hi trobaven instal·lats els captors òptics del sistema d'orientació, els plafons de les bateries solars i les antenes.

FASES DE L'OPERACIO

Com és sabut, el 15 de setembre fou efectuat el llençament de la càpsula i després d'haver recorregut els dos terços d'una òrbita terrestre, l'enginy rebé una impulsió de l'estació motora que el feu passar de la primera velocitat còsmica (prop de 30.000 quilòmetres/hora) a la segona velocitat còsmica (uns 40.000 quilòmetres/hora). L'estació prosseguí el vol vers la Lluna; el dimarts 17 es procedí a reorientar-la i, a la distància de 325.000 quilòmetres el motor propulsor de correcció li imprimí un impuls rectificador de la trajectòria per a fer que circumvalés la Lluna.

El dia 18, l'estació espacial contornejà la Lluna a una distància mínima de 1.950 quilòmetres, i es trobava a 385.000 quilòmetres de la Terra quan començà el camí de retorn cap al nostre planeta.

A 143.000 quilòmetres de distància es feu una segona petita correcció de trajectòria a fi que l'enginy espacial se situés dins el teòric estret corredor de retorn a la Terra i entrés en contacte amb les capes superiors de l'atmosfera a la segona velocitat còsmica. La seva velocitat amb prou feines hagué de ser alterada —un 0,005 per 100— i l'impuls que li fou imprimit al llarg del trajecte fou de l'ordre de 0,35 metres per segon, cosa que prova l'exactitud dels càlculs i desenrotllament de l'operació. Els paracaigudes s'obriren als 7.000 metres d'altura i el laboratori espacial es posà suaument en aigües de l'Oceà Índic.

EL RETORN A LA TERRA

El retorn dels satèl·lits artificials a les capes denses de l'atmosfera no ha estat un problema de fàcil solució. No pogué resoldre's d'un cop, bé que actualment constitueix una operació de rutina retornar a la superfície de la terra les càpsules espacials que no escapen a l'atracció terrestre.

La tornada d'una estació espacial després d'haver-se allunyat, escapant a l'atracció de la Terra, fins a la Lluna o un altre planeta representava, però, encara, un problema tècnic complexíssim.

L'entrada a l'atmosfera dels satèl·lits situats en òrbita circumterrestre s'efectua normalment a la primera velocitat còsmica i la temperatura originada per l'onda de xoc és de l'ordre dels 7-8.000 graus. En el cas del retorn d'una estació espacial que penetra l'atmosfera a la segona velocitat còsmica s'originen temperatures de l'ordre dels 13.000 graus. La diferència és, com veiem, de 6-5.000 graus. Per a formar-se una idea de la significació d'aquesta diferència n'hi ha prou amb recordar que la temperatura a la superfície del Sol és inferior als 6.000 graus.

Per a aconseguir un grau òptim de frenat tot i evitant la desintegració, es procura que l'enginy entri molt tangencialment a la superfície de la Terra. Si l'entrada fos

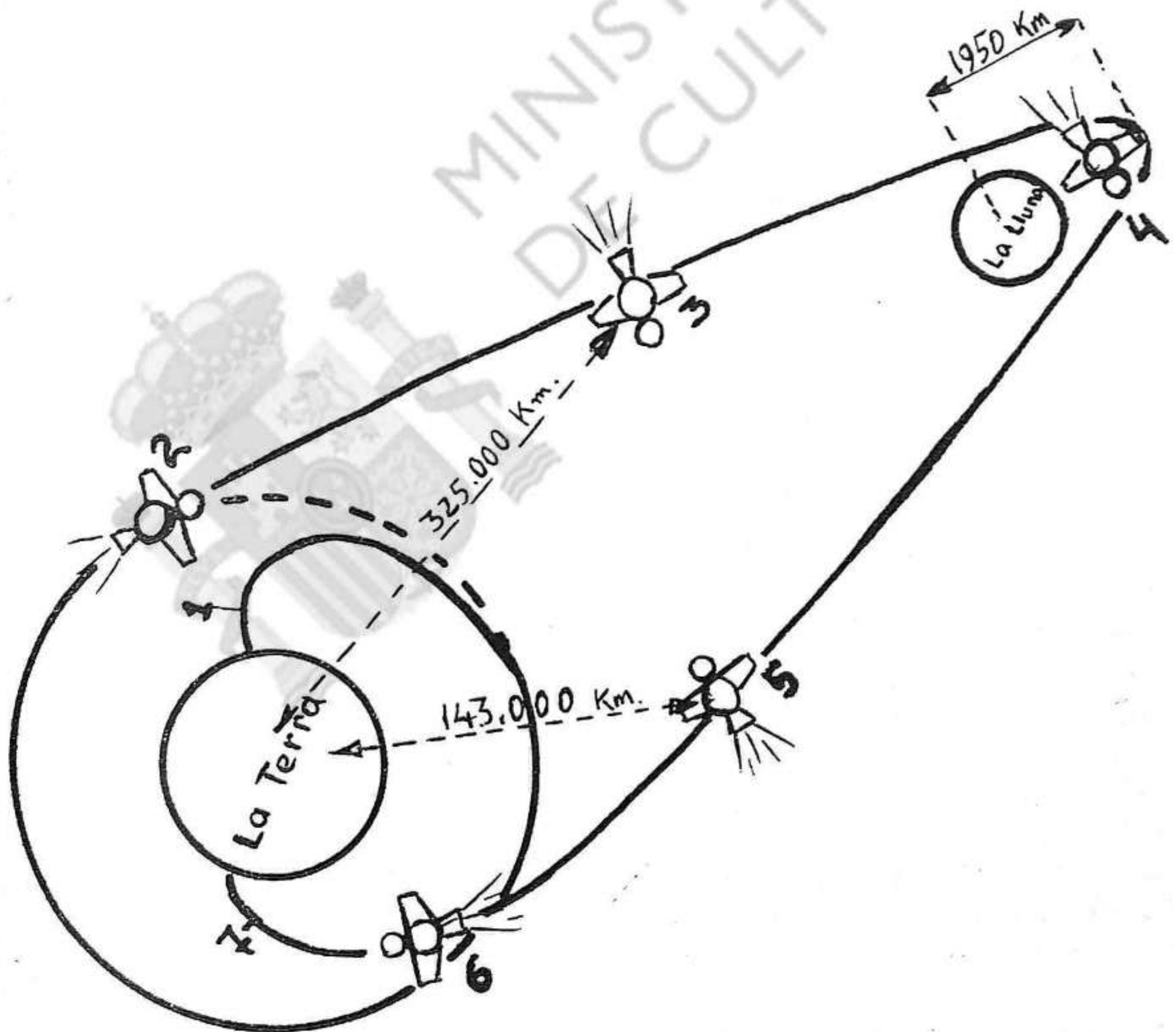
excessivament tangencial l'enginy rebotaria en tocar l'atmòsfera, comportant-se de manera semblant a com ho fa una pedra llençada tangencialment a la superfície de l'aigua. Si, pel contrari, l'angle de penetració fos excessivament perpendicular a la superfície de la Terra, l'estació espacial es consumiria en xocar amb l'atmòsfera com es consumeixen els meteorits.

Per consegüent, per a que l'entrada de l'enginy a l'atmòsfera i la seva recuperació siguin un èxit complet la correcció de la trajectòria cal que sigui rigurosament exacta. A més, i a fi de garantir aquest plé èxit, ha calgut estudiar nous materials termo-isolants per a recobrir amb ells la càpsula i preservar-la de les altes temperatures que havia de sofrir.

El vol de «Zond-5» ha durat uns set dies i durant aquest temps s'han sostingut 36 sessions de transmissió i recepció de comunicacions. Les màquines electròniques —amb una capacitat d'un milió d'operacions per segon— han hagut de suportar una pesada sobrecàrrega.

El programa d'investigació ha estat cobert íntegrament: Correspon ara als centres d'investigació analitzar les informacions i dades recollides i treure'n les oportunes conclusions.

El brillant resultat del vol de «Zond-5» constitueix en suma una nova i rellevant realització qualitativa de la ciència i la tècnica soviètiques.

ESQUEMA DEL VOL DE L'ESTACIÓ AUTOMÀTICA «ZOND-5»: 1) Posta en òrbita intermitja. 2) Impuls cap a la Lluna. 3) Correcció de trajectòria. 4) Circumvol de la Lluna. 5) Segona correcció de trajectòria. 6) Separació del A.D. 7) Descens balístic a l'atmòsfera.

Francesc Vallverdú

TRENTA ANYS DESPRES DE LA MORT DE ROSSELLO-PORCEL

L'obra de Rosselló-Pòrcel ha merescut, al llarg de trenta anys, una valoració desigual. Es un primer moment —en la immediata postguerra—, així que tornen a sorgir alguns cenacles literaris (necessàriament clandestins), Rosselló-Pòrcel és considerat com un moment culminant de la literatura catalana. Com a senyals d'aquella devoció generalitzada podem esmentar el llibre de Palau-Fabre, *Imitació de Rosselló-Pòrcel* (1945), la defensa apassionada de Triadú dins la primera edició de la seva antologia (1951)¹, i el fet que Salvador Espriu li dediqués la primera part de *Les hores* (1952). Exceptuant aquest últim cas —que es tracta d'un tribut de fidel amistat—, vàlid tanmateix com a indicatiu, convindrem que eren mostres d'un cert entusiasme col·lectiu (amb tota la restricció que aleshores implicava un fenomen "col·lectiu"), el qual es basava en consideracions que anaven més enllà de l'obra estricta de Rosselló. Certament, el fet dramàtic d'haver mort a vint-i-quatre anys devia pesar molt en l'estimació dels joves que aleshores el descobrien, en circumstàncies desfavorables, però no era això sol. El factor que devia pesar més era que, amb Rosselló, s'havia truncat una "tradició" universitària tot just assajada, desapareguda violentament amb la guerra, i amb la qual els intel·lectuals més conscients, joves o no, se sentien solidaris.

Amb els anys, el pèndol ha oscil·lat. L'any 1963 apareix l'antologia de Castellet i Molas, i redueixen la importància de Rosselló-Pòrcel *gairebé* als seus justos límits. I dic *gairebé*, perquè Castellet i Molas, per reacció al deliri anterior no van acabar de trobar el punt exacte d'objectivitat. Cal convenir que Rosselló-Pòrcel resultava per al "realisme crític" el representant d'una de les temptatives més "inencasellables" de la poesia contemporània: la "poesia pura". És comprensible, doncs, que els defensors d'una nova crítica, entre els quals jo mateix em trobo, intentant d'inspirar-nos en el marxisme, ens sentíssim atrets en realitat per certes simplificacions i incorreguéssim en apriorismes inadmissibles. Així, referint-se a la poesia més realista de Rosselló, Castellet i Molas la classifiquen, en relació amb el conjunt de la seva obra, com a poemes "posicionalment marginals", prefigurant una evolució que en un noi de vint-i-quatre

1. Les principals notes d'aquesta valoració "dislocada" de l'obra rosselloniana per part de Triadú són: sobrevaloració de l'aspecte anecdòtic de la mort prematura i hipotèticament pressentida; sobrevaloració dels aspectes metafísics d'aquesta obra; oblid deliberat de la influència de la generació del 27; menysvaloració, com a conseqüència d'això, dels poemes neopopularistes. (Vegeu J. TRIADU, *Antologia de la poesia catalana: 1900-1950*, 1ª ed., 1951, pp. 255-258).

anys era imprevisible, i de fet contradita per ells mateixos tres ratlles més avall². El cas és, però, que aquesta revisió de l'obra de Rosselló-Pòrcel era necessària i arribà fins als més fervorosos defensors d'altre temps: així, Triadú, malgrat les protestes explícites a una revaloració, de fet, en la *Nova Antologia de la Poesia Catalana: 1900-1964* (1965), reclassifica tàcitament Rosselló-Pòrcel, en esborrar les diferències amb poetes com Foix, Pere Quart o Espriu, que el 1950 eren presentats, aparentment, com a "menors" respecte a Rosselló. (Aquella valoració de joventut era evidentment inviable: només cal recordar que, aleshores, ja eren coneguts *Sol, i de dol* i *Les irreals omegues* de J. V. Foix, *l'Oda a Barcelona* i el *Saló de tardor* de Pere Quart, i *Cementiri de Sinera* i *Les cançons d'Ariadna* de Salvador Espriu. L'anècdota és il·lustrativa de fins a quin punt els "doctrinarismes" —explícitament combatuts per Triadú en la *Nova Antologia*, pàgs. 8-10—, són possibles a tot arreu.)

El trentè aniversari de la mort de Rosselló que oferiria l'ocasió d'intentar una aproximació més objectiva a la seva obra, sembla haver estat desaprofitat. Hi ha —i la notícia és interessant— la intenció de publicar l'*Obra completa*, però res més. Caldrà esperar, encara, l'estudi complet, definitiu, de l'obra de Rosselló. Mentrestant, he pensat que no seria del tot inútil de recordar-lo en aquestes pàgines.

Qui fou Rosselló-Pòrcel? Una circumstància biogràfica ens colpeix d'entrada, i la remarca tothom: la brevetat de la seva vida, amb un desenllaç que potser precipitaren les privacions de la guerra. Es un fet que, en aquest cas, adquireix unes proporcions excepcionals, sobretot tenint en compte les circumstàncies desfavorables en què es formà la seva personalitat. En efecte, com molt bé apunta Miquel Dolç, la vida a Mallorca de Rosselló-Pòrcel, malgrat tot el que s'ha dit, estigué sotmesa a influències negatives: fill d'un dependent de comerç (un *status* amb ferments conservadors en una societat com la insular) i educat en els Pares Teatins (un ordre que no ha destacat mai com a "liberal"), rep una influència ideològica genèricament reaccionària, i en són exemples les seves col·laboracions a la revista "Luz y Vida", dels mateixos Pares Teatins, durant el trienni 1927-29. "Aquests poemes —diu Dolç—, presos en conjunt, produeixen una absoluta desorientació." En efecte, ens havíem acostumat a imaginar un Gabriel Alomar —professor de gramàtica castellana i literatura a l'Institut, home d'idees avançades— influïent poderosament en el seu alumne Rosselló. Doncs bé, segons Dolç, "cap influència alomariana (...) no es feia visible en aquella època en què el contacte entre professor i alumne era més immediat i viu"³. D'altra banda, tothom coincideix a afirmar que Rosselló havia donat proves de molta intel·ligència: Fuster-Mayans ens ha recordat les

2. *Poesia catalana del segle XX*, p. 113. Un altre exemple de simplificació el trobem en el següent passatge: "els poemes de Foix i Rosselló, lligats, en certs aspectes, als codis superrealistes, no foren sinó experiments de poetes burgesos cultes, a través dels quals intentaven d'assolir una poesia irreductible, completa en ella mateixa" (*idem*, p. 91-92; el subratllat és meu, F.V.).

3. Miquel DOLÇ. *Un Rosselló-Pòrcel inèdit*, dins "Cap d'Any 1964", Raixa, p. 26-27.

proeses escolars de Bartomeu Rosselló i com, durant les classes de literatura amb Alomar, "hi havia moments en què la classe es reduïa a un diàleg entre mestre i deixeble" ⁴. Però, de tota manera, la seva veritable personalitat no arribà a desenvolupar-se sinó en contacte amb la Universitat i l'efervescència política barcelonina de l'any 1930. El mateix Fuster-Mayans ho reconeix així, en confessar que, pel gener de 1931, en tornar a veure el seu amic, el troba fervorament catalanista i ben poc conservador: "Les seves conviccions polítiques eren netament republicanes, lliberals, encara que sentís aleshores una enorme simpatia, una vivíssima curiositat per les experiències soviètiques" ⁵.

Ningú no ha subratllat com Dolç —un home que no destaca precisament com a progressista— la radicalitat d'aquell canvi tan transcendental per a la futura obra de Rosselló: "La seva retractació vingué d'hora, poderosa, violenta, fulminant. Cremà, a penes atès el clima cultural i poètic de Barcelona, totes les seves decrepites faules" ⁶. Començaren, aleshores, uns anys viscuts amb intensitat. Rosselló rep amb gran alegria, com tothom, la proclamació de la República: "Quin entusiasme! Es gros. D'aquí se senten els crits. La Rambla, la Rambla...!" escriu en una postal adreçada a Fuster-Mayans. El mateix any 31 assisteix al Congrés extraordinari de la Unió Federal dels Estudiants Hispànics, que té lloc a Madrid. I d'aquest any és, segons Espriu —amb qui nuà amistat tot just arribat a Barcelona—, el seu primer poema responsable ⁷.

Començà estudis de filosofia, però els abandonà aviat, per seguir els de literatures romàniques. Tingué, entre els seus professors més estimats, Carles Riba. L'any 33, amb els seus companys Amàlia Tineo i Salvador Espriu, fa un creuer universitari pel Mediterrani oriental, que havia de deixar empremta en la seva obra. Aquest mateix any publica el seu primer llibre, *Nou poemes*, i el següent, el *Quadern de sonets*. L'any 34 assisteix als famosos cursos d'estiu de la Universitat de Santander on coneix Unamuno. Mentrestant, es guanya la vida en l'ensenyament i fa també algunes traduccions. El 1935, un cop passada la llicenciatura, es trasllada a Madrid, amb residència a l'Escola Internacional Espanyola, per fer el doctorat, que no podrà enllestir: durant la seva estada a Madrid desenrotllà la seva vocació de crític i erudit amb un estudi sobre Jorge Guillén i un altre sobre Quevedo. La insurrecció militar del juliol del 36 el sorprèn encara en aquella ciutat: així que pot, torna a Barcelona. on és mobilitzat. Pel desembre de 1937 es posa malalt i l'ingressen al sanatori del Brull (Montseny), on mor el dia 5 de gener de 1938, víctima d'una granúlia (anomenada vulgarment "tisi galopant", aleshores mortal de necessitat).

El mateix 38 és publicat pòstumament *Imitació del foc*, el gran llibre de Rosselló, que ell havia deixat a punt, amb un pròleg molt famós de Riba. Aquest text, encara avui, és un element clau per a entrar en el món poètic rossellonià. Riba considerava que, en el seu tracte amb la poesia, Rosselló no cercava evadir-se en el seu joc rigorós ni en l'indefinit encant de la seva musicalitat"; i més endavant, comentant el títol del llibre, apunta: "si el mot

4. GAFIM (Gabriel Fuster-Mayans), *Nota biogràfica sobre Rosselló-Pòrcel*, dins "Cap d'Any 1964", Raixa, p. 34.

5. *Ibidem*, p. 39.

6. DOLÇ, *loc. cit.*, p. 30.

7. ESPRIU, *Evocació de Rosselló-Pòrcel i altres notes*, Barcelona, 1957, p. 25.

“imitació” val aquí per voluntat d'art, el terme “foc” abraça la poesia, sí, però en la seva total referència al sentit de l'home i de la Terra”⁸.

Dos altres comentaristes que han elucidat aspectes importants de l'obra rosselloniana són Espriu, en el text ja citat, on entre d'altres coses subratlla la naixença circumstancial del poema *En la meva mort* (contra certes interpretacions “visionàries”), i Teixidor. Aquest escriví l'any 1950 un article molt agut, en el qual es destaca “una actitud que en la part més íntima és mes moral que literària”: “la poesia com a problema”; per tant, ja no es tractava tan sols de la puresa en la seva accepció postsymbolista”⁹. També devem a Teixidor aquest interessant comentari: “La seva contribució al neopopularisme, com el seu intent d'aclimatar el gongorisme a la literatura catalana, es realitzen en fred, amb plena consciència”¹⁰.

I amb això entrem en un altre capítol. ¿Quines són les influències més segures en la poesia de Rosselló-Pòrcel? Notem, en primer lloc, la influència abassegadora de l'anomenada generació del 27 castellano-andalusa. Els dos trets més característics d'aquesta generació foren el gongorisme i el neopopularisme, almenys inicialment: la figura arquetípica, en aquest sentit, seria Alberti. Doncs bé, Rosselló s'uní als seus col·legues andalusos i castellans en aquesta doble provatura. *Nou poemes* conté molts vestigis gongorins (epidèrmicament gongorins, si hem d'ésser sincers: “Domini del moment. - Superació d'angoixes. - Seny de minuts. Traspàs - de claredats subtils (...) Gosadia d'instant - Ceptre de decisions...”, llegim al poema VI), i l'experiència neopopularista havia de perdurar fins als seus moments més reeixits (per exemple, *Història del soldat* o *Festa*, tots dos del seu últim llibre).

D'altra banda, Rosselló-Pòrcel se sentia tan identificat amb les preocupacions d'aquells joves poetes espanyols, que és difícil d'assenyalar si les dues altres influències literàries que rebé —aquestes netament europees—, li vingueren per via directa o bé, en un primer moment, a través de la mateixa generació del 27. Ens referim a l'experiència de la poesia pura (Valéry o Guillén?) i a la del surrealisme (Breton o García-Lorca?).

Certament, tots aquests corrents literaris d'una Europa en crisi, que es creia “salvada” i de fet estava abocant-se a les denses tenebres feixistes, es mostraren poc durables. Triadú s'hi ha referit, reparant la seva actitud anterior (el silenciament de la influència de la generació del 27 en Rosselló-Pòrcel): “El descobriment de la generació de 1927 de poetes castellans havia anat esmor-teint aquella fosca rebel·lia, aquell aïllament superb dins el clos peninsular —malgrat les amistats personals i el pseudo-bilingüisme i d'alguns moments—, que caracteritza l'escriptor català i sobretot els grups generacionals —“La Renai-

8. RIBA, *Memòria de Rosselló-Pòrcel*, incorporat avui a RIBA, *Obres Completes*, vol. II, p. 561-562.

9. Joan TEIXIDOR, *Entre les lletres i les arts*, Barcelona, 1957, p. 110-111.

10. *Ibidem*, p. 111.

xença", "L'Avenç", "La Revista"— durant tres quarts de segle. S'havia produït una nova admiració, *en la desgràcia i en la ventura* —o sigui Dictadura i República— comuna i aparentment mútua. Després, havien de venir els desenganys, i l'esfondrament (o, encara més, *en l'esfondrament*). Avui que la generació castellana del 27 és posada en dubte o s'ha desdit d'ella mateixa si ha tingut temps, hem de veure nosaltres què resta dels seus ecos"¹¹.

En efecte, si hi ha un cantó positiu i mútuament beneficiós en aquest contacte entre intel·lectuals catalans i castellans, també és cert que bona part de la càrrega ideològica de la generació del 27 no era democràtica: Una confirmació d'això ens la dóna el fet que els seus millors representants han fet una evolució que nega, en gran part, els pressupòsits d'on arrencaren.

Certament, la vigència de Rosselló-Pòrcel ens ve donada —i perdoneu la tautologia— pels seus versos. Malgrat la migradesa de la seva obra, a més d'apuntar experiències de gran interès per a la nostra literatura, deixà una dotzena de poemes literalment prodigiosos, que el situen en un primer lloc dins la poesia catalana de tots els temps. Tanmateix, en aquest cas més que en cap altre, són comprensibles les divagacions sobre el que ens hauria pogut donar aquell noi de rica humanitat que morí en plena activitat creadora: les trajectòries possibles són tantes que fan més irreparable la seva pèrdua.

Una pèrdua que, els qui el van tractar, han volgut fer sensiblement viva, honorant així, admirablement, l'amistat. Per això, ¿quin millor homenatge podíem tributar a la memòria de Rosselló, en aquest trentè aniversari de la seva mort, que publicar dos poemes inèdits del qui fou el seu millor amic i fidel intèrpret?

11. TRIADU, *Rosselló-Pòrcel* (1913-1938), "Serra d'Or", abril 1963, p. 41.

Salvador Espriu

Salvador Espriu —gran amic de Rosselló-Pòrcel— ha escrit especialment per a la nostra revista aquests dos poemes que ens complau de reproduir, gojosos d'oferir una primícia tan valuosa als nostres lectors.

TRENTA ANYS DESPRES Nènia per R.-P.

*Cants de galls esquinçaven
des d'una llunyania
d'incerts llums tremolosos,
els palaus de l'aranya,
l'estesa nit. Venia
a poc a poc aquella
buidor tan despullada
de la pluja. Peus d'arbres
penitents trepitjaven,
en processó parada,
antics luxes de boscos
recordats. Lentes boques*

*fressaven sense pausa,
malson endins. Nosaltres
et miràrem encara,
dura sofrença closa
en el no-res, i et dúiem,
sota feixugues voltes
del després, enllà d'amples,
cruels, llarguíssims cercles
de temps mort, a l'estança
on ulls de fred et guarden.*
Salvador ESPRIU.
B, 29-IV-68.

PER A COMMEMORAR

Al to de "Mut labben"

Aniversari

de la mort de Rosselló-Pòrcel

*Record endins,
en estances tancades
per sempre més,
vetllats pels ulls del fred,
a penes ja senyal
de llunyanes sofrances,
potser dolents somriures
ratllen boques de morts.
Però els encara vivents
hem anat aixecant
a poc a poc paraules
de la nostra raó.
Els murs fonamentats
en una justa ira
demà coronarem
amb un cant poderós:
"Mira el guany del perill,
com la mateixa lluita
ens va bastir la casa
que li donà sentit.*

*Entra, penetra, puja
a la teva grandesa,
pels esglaons altíssims
fins a l'autoritat.
Qui m'és senyor legítim,
qui serà l'únic príncep?
Tan sols un poble digne
del seu lliure destí."
Pel nostre llarg esforç
quanta nit caminada,
com hem cobert de cendra
les espurnes del foc!
Avui l'escarabat
fa rodar l'ample sol
enllà dels camps estesos
de la llum.
Aranyes filen temps
i van teixint-nos somnis,
de columna en columna,
per tota la claror.*

Salvador ESPRIU.

Lavina, 6-V-68.

MISSATGE DE CINQ PARTITS CATALANS AL POBLE BASC

Les forces polítiques de Catalunya sotasignants, s'adrecen al poble basc per tal de fer-li arribar la seva adhesió i la seva solidaritat en unes lluites comunes: la lluita anti-franquista i la lluita per l'alliberament nacional i per la democràcia.

Durant trenta anys el poble basc ha lluitat per a defensar uns drets que arreu del món estan plenament reconeguts: els principis que la Declaració Universal dels Drets de l'Home proclama i el dret de tots els pobles a l'autodeterminació, aquest darrer ja concretat en el seu Estatut d'Autonomia de l'any 1936 i abolit per les lleis del règim franquista.

Aquest combat l'ha dut a terme amb continuada energia i ara, precisament, s'enfronta amb l'arbitrària decisió del Govern establint l'estat d'excepció a Guipúscoa. La lluita de la classe obrera d'Euskadi, la dels estudiants per un sindicat representatiu i independent, la dels diferents moviments populars, ha assolit un elevat contingut polític i una clara significació democràtica, ampliant-se i estenent-se als més diversos sectors de la població. El règim franquista, desbordat per aquesta lluita i incapaç de satisfer les aspiracions del poble, multiplica una i altra vegada els actes de repressió, dels quals són un exemple destacat les nombroses sancions als capellans que han volgut estar al costat del poble en una lluita tan justa, la reiterada paròdia dels judicis militars i la continua repressió del poble d'Euskadi, com de tots els pobles de l'Estat espanyol, per la policia política i el tribunal d'excepció.

Nosaltres, les forces polítiques de Catalunya sotasignants, protestem contra l'estat d'excepció i reclamem el seu aixecament immediat, recolzem la lluita del poble basc per les seves llibertats nacionals, per les llibertats democràtiques, per la reinstauració de les seves institucions autonòmiques de Govern i pel dret d'autodeterminació.

Esquerra Republicana de Catalunya.
Front Nacional de Catalunya.
Moviment Socialista de Catalunya.
Partit Socialista Unificat de Catalunya.
Unió Democràtica de Catalunya.

Agost de 1968.

RESOLUCIO DEL C.E. DEL P.S.U. DE CATALUNYA SOBRE ELS ESDEVENIMENTS DE TXECOSLOVAQUIA

El Comitè Executiu del Partit Socialista Unificat de Catalunya, després de discutir la situació creada a Txecoslovàquia arrel de la intervenció militar dels cinc països del Pacte de Varsòvia, fa seva la Declaració del Comitè Executiu del Partit Comunista d'Espanya del 28 d'agost.

AMB el Partit Comunista d'Espanya, El Partit Socialista Unificat de Catalunya saludà la nova política adoptada pel Partit Comunista de Txecoslovàquia en el Ple del seu Comitè Central de gener darrer i l'elecció dels nous dirigents amb el Se-

cretari General company Alexandre Dubcek. Les mesures adoptades pel Comitè Central del Partit Comunista de Txecoslovàquia per a corregir els errors comesos anteriorment, per a democratitzar la vida del Partit i de l'Estat, institucionalitzar relacions d'igualtat entre les nacions txeca i eslovaca, i donar una participació més activa a les masses en la direcció del país, foren rebudes per nosaltres com un reforçament del règim socialista i com un estímul a la nostra pròpia lluita.

En aplicar-se les noves mesures, que trobaren ampli recolzament en el Partit i en

el poble, es manifestaren a Txecoslovàquia tendències i grups antisocialistes que intentaren violar la legalitat socialista aprofitant la complexitat d'aquest període i les dificultats per a donar-los una rèplica política. No obstant aquests grups no arribaren a entranyar un perill real per a l'existència del règim socialista al país.

D'ací que des del primer moment haguem desaprovat l'entrada de les tropes dels cinc països en territori txecoslovac.

Entenem i entenem que la intervenció

militar constitueix un greu error, ja que la solució als problemes de Txecoslovàquia corresponia trobar-la —i estaven en condicions per a fer-ho— al Partit i al poble d'aquest país ajudats pels Estats socialistes i pel moviment comunista i obrer internacional.

Ens felicitem que el poble txecoslovac hagi seguit la consigna dels dirigents del Partit i de l'Estat de no oposar resistència armada als exèrcits dels cinc països, cosa que mantingué obert el camí de la discussió.

APRECIEM com un acte positiu les conversacions soviètico-txecoslovaques de Moscou del 23 al 26 d'agost i el Comunicat fet públic després d'aquestes, especialment quan afirma:

a) que la part soviètica "...ha manifestat la seva comprensió i recolzament a la posició de la direcció del Partit Comunista de Txecoslovàquia i de la República Socialista Txecoslovaca, que té el propòsit de partir de les decisions aprovades pels Plens de gener i maig del Comitè Central del Partit Comunista de Txecoslovàquia i enfilades a perfeccionar els mètodes de direcció de la societat, a desenvolupar la democràcia socialista i enfortir el règim socialista sobre la base del marxisme-leninisme."

b) que la part txecoslovaca "...declara que tot el treball dels organismes del Partit i de l'Estat... seran orientats a garantir mesures eficients que serveixin el poder socialista, al paper dirigent de la classe obrera i del Partit Comunista, els interessos del desenrotllament i enfortiment de les relacions amistoses amb els pobles de la Unió Soviètica i de tota la comunitat socialista."

c) que els dirigents soviètics "...han confirmat que estan disposats a la més

ampla i sincera col.laboració sobre la base del respecte mutu, la igualtat de drets, la integritat territorial, la independència i la solidaritat socialista."

d) que les tropes dels països aliats "...no s'immisciran en els assumptes interns de la República Socialista Txecoslovaca." I que, "S'arribà a un acord sobre les condicions de retirada d'aquestes tropes del seu territori a mesura que es normalitzi la situació a la República Socialista Txecoslovaca." (1).

El costat positiu de les conversacions soviètico-txecoslovaques de Moscou consisteix justament en que ha représ la negociació encaminada a trobar una solució política que ha de restituir a la República Socialista Txecoslovaca la seva plena sobirania i reforçar la comunitat socialista.

El Comitè Executiu del Partit Socialista Unificat de Catalunya entén que les divergències que existeixen o que poden sorgir entre els països socialistes, entre els partits comunistes i obrers de tot el món, han de resoldre's sobre la base de la discussió fraternal entre iguals, de la no ingerència en els assumptes interns de cadascú, de l'aplicació dels principis del marxisme-leninisme i de l'internacionalisme proletari.

REAFIRMEM la nostra concepció sobre la pluralitat de vies de marxa al socialisme. El Comitè de Barcelona del Partit Socialista Unificat de Catalunya, en el seu manifest del 25 d'agost, subratlla justament "...el principi marxista que la revolució no s'exporta, sinó que naix i es desenrotlla a cada país en el marc nacional, segons les condicions econòmiques, socials i polítiques, la història i la cultura del país donat, la qual cosa ens porta a afirmar també que cap intervenció exterior pot reempla-

çar la lluita de cada poble per la llibertat i la Pau, per la Democràcia i el Socialisme."

Per la nostra part, una vegada més, reiterem la nostra voluntat de construir el socialisme al nostre país en col.laboració fraternal amb tots ls partits, organitzacions i moviments que es proposin acabar amb l'exploació de l'home per l'home i edificar una societat lliure de les lacres del capitalisme.

(1) Del text castellà de "Novedades de Moscú, nº 35, 1968.

CONSIDEREM que el restabliment i desenrotllament de la unitat del moviment comunista i obrer internacional és una tasca capital per a cada Partit. En els nostres dies, però, aquesta unitat només és possible respectant la diversitat de formes de construcció del socialisme i col·locant a la base mateixa de la unitat l'acció comuna contra l'imperialisme i el capitalisme. A aquesta fi, és urgent elaborar més profundament les nostres concepcions sobre les diferents vies de marxa vers el socialisme, la combinació de l'internacionalisme proletari i la independència i autonomia dels partits comunistes, així com altres pro-

PROCLAMEM que les diferències sorgides en aquesta ocasió amb el Partit Comunista de la Unió Soviètica no modifiquen la nostra actitud d'amistat i solidaritat envers els pobles de la U.R.S.S. i envers el gran Partit de Lenin forjadors de la primera Revolució Socialista, protagonistes principals de la derrota del hitlerisme, els més resoluds sostenidors de la lluita del nostre poble, avantguarda de la lluita contra l'imperialisme i baluard principal del socialisme. Junt amb el Partit Comunista d'Espanya, el Partit Socialista Unificat de Catalunya s'esforçarà per enfortir els llaços de germanor que des de la

EL Comitè Executiu del Partit Socialista Unificat de Catalunya proporcionarà al Partit tots els elements d'informació que han determinat i determinen la seva actitud davant la crisi txecoslovaca, a fi de facilitar la discussió d'aquest problema en els seus Comitès i Cel·lules.

Aquesta discussió ha d'ésser portada a terme en un clima de germanor i compren-

blesmes teòrics i polítics que són esbossats en el recent informe del Secretari General del Partit Comunista d'Espanya company Santiago Carrillo, publicat amb el títol "*La Lucha por el socialismo hoy*".

El Partit Socialista Unificat de Catalunya, junt amb el Partit Comunista d'Espanya, seguirà donant la seva col·laboració més decidida a totes les accions que tendeixin a ampliar i reforçar la unitat del moviment comunista i, particularment, a les reunions bilaterals i multilaterals amb els partits comunistes i obrers, inclosos aquells que en el darrer període no han participat en les tasques comunes del nostre moviment.

seva naixença l'uneixen al Partit Comunista de la Unió Soviètica i per estrenyer la seva col·laboració amb aquest i amb els altres partits de la comunitat socialista.

Combatrem amb tota energia l'ofensiva antisoviètica de l'imperialisme i els seus lacais a Catalunya, que vessen llàgrimes de cocodril sobre Txecoslovàquia mentre prossegueixen o aplaudeixen la guerra criminal contra l'heroic poble vietnamès i sostenen els règims feixistes i reaccionaris de tots els continents. A la vegada, impulsarem per tots els mitjans al nostre abast les accions solidàries amb la lluita del poble vietnamès.

sió durant tot el temps que calgui, de manera que elevi el nivell polític dels militants i enforteixi la unitat interna del Partit. Caldrà així mateix que es faci sense afeblir la nostra acció contra la dictadura i per un canvi democràtic, primer deure del Partit envers el nostre poble i la seva principal contribució a la lluita de tots els pobles per la pau, la democràcia i el socialisme.

*El Comitè Executiu del Partit Socialista
Unificat de Catalunya.
Setembre de 1968.*

COMUNICAT DELS ESCRIPTORS CATALANS ADHERITS A LA COMUNITAT EUROPEA D'EScriptors

La secció catalana de la COMES ha acollit amb consternació la notícia de l'ocupació militar de Txecoslovàquia per tropes de la U.R.S.S., la R.D.A., Polònia, Bulgària i Hongria, i la subsegüent intrmissió en els afers interns dels pobles txec i eslovac. El Govern txecoslovac, recolzat per un ampli moviment popular, iniciava un «nou curs» en l'aplicació del socialisme en aquest país, a fi de consolidar-ne les conquestes i superar-ne la situació anterior. En aquesta lluita per una democràcia real i profunda i per la revitalització del socialisme, els escriptors txecs i eslovacs han tingut un paper de primera magnitud.

Per tot això, nosaltres, escriptors catalans demòcrates, que mantenim una dura lluita per la democràcia i el progrés al nostre país —mancat de les més elementals llibertats— i que exigim per al nostre poble el dret d'autodeterminació, ens sentim profundament solidaris amb els pobles txec i eslovac, condemnem la intervenció militar dels cinc països del Pacte de Varsòvia i exigim la immediata retirada de les tropes.

A fi d'expressar materialment la nostra solidaritat, oferim el nostre ajut total a la Unió d'Escriptors Txecoslovacs, a la disposició de la qual estem per a tota iniciativa favorable a la llibertat i a la democràcia real dels nostres respectius pobles.

Barcelona, setembre de 1968.

Joan OLIVER, president de la Secció Catalana de la COMES;
Jordi CARBONELL, secretari;
Josep M. CASTELLET, Joaquim MOLAS, Ricard SALVAT, Francesc VALVERDU,
Salvador ESPRIU, Joan TRIADU, Manuel SACRISTAN, Jordi SOLE-TURA, Maurici SERRA-
HIMA, Manuel de PEDROLO, Josep FONTANA, i segueixen d'altres signatures.

CARTA AL GOVERNADOR CIVIL DE BARCELONA

Exm. Sr. Tomás Garicano Goñi, Governador Civil de la província de Barcelona.

Excm. senyor: Hem llegit la seva nota en el periòdic del dia 26 d'abril referent a l'agressió contra el nostre amic i germà en el sacerdoti Mn. Josep M. Bardés. Les seves paraules són prou clares com per no admetre cap classe d'equivocs. No és, doncs, per la manca de claredat en el seu dir que hem decidit escriure i fer pública aquesta nota. Es per la manca de coherència entre el que diu i els resultats.

En diverses ocasions vostè ha pronunciat frases potser no tan precises, però molt semblants, davant d'agressions per l'estil de la soferta per Mn. Bardés. Però els fets han desmentit després la contundència de les paraules: no s'han trobat els culpables. Estavem esperant amb dubtes fins on arribaria l'eficàcia dels agents seus a identificar els culpables de tals agressions quans ens assabentem d'una última agressió contra dos jesuïtes —el Pare Ignaci Riera i el P. Francesc Cusó Torelló— per cinc persones i amb el mateix estil de sempre.

Esperem que no trobarà, doncs, fora de lloc que nosaltres, sacerdots i religiosos de Barcelona, cristalitzem la nostra impressió i la hi fem conèixer, tot manifestant-li que hem perdut la confiança en les seves paraules quan ens parla de tallar el corrent d'aquestes agressions comeses fora de tota legalitat i de tota ètica contra persones civils i eclesiàstiques. I en llançar aquesta afirmació en cap moment no pretenem referir-nos a la seva intencionalitat; ens limitem a establir un judici objectiu dels resultats de les seves ordres en la zona dels fets. No confiem en l'eficàcia de les seves paraules tot i admetent la seva honesta intenció. No fem un judici contra la seva persona sinó expressar la nostra perplexitat davant la persistent o extranya ineficàcia de la funció administrativa tant eficient en altres circumstàncies. I això, ho voldriem raonar breument i fer-ne una mica d'història.

(1) Aquesta carta, que ha tingut ampla discussió pública, fou sotscrita per prop d'un centenar i mig de sacerdots de la diòcesi de Barcelona.

El càrrec de Governador Civil de Barcelona és la primera autoritat jeràrquica amb poder executiu que tenim a nivell Provincial. Vostè és el primer delegat del Govern a la província de Barcelona i Jefe Provincial del Movimiento. Sota el seu mandat hi ha pràcticament la guàrdia de Franco, alferes provisionals, etc., la policia armada, la brigada social i la mateixa Diputació. Fins i tot en un règim com el nostre on és difícil de dir que el Poder Judicial tingui plenament trencats tots els lligams amb la política, el seu càrrec condiona en certa manera les possibles decisions i l'efectivitat d'unes certes sentències judicials, si hem de fer cas de les paraules de D. Luis Carrero Blanco que digué el dia 7 de febrer en unes declaracions a Emilio Romero: «Creo que Poder Ejecutivo y poder Legislativo son términos que ya no tienen significación entre nosotros porque el sistema institucional español responde a los principios de unidad de Poder y coordinación de funciones.» Per aquesta raó ens dirigim a Vostè que té directament sota la seva responsabilitat l'acabar amb aquestes accions vandàliques.

Fent una mica d'història d'aquestes agressions volem recordar-li les anteriors. Algunes tingueren lloc abans que Vostè ocupés l'actual càrrec i responsabilitat. D'altres, la majoria, essent Vostè el Primer responsable de la funció administrativa, i després de solemnes manifestacions personals de voler-ho acabar d'una vegada. Heus-les aquí:

1. Una primera agressió contra D. Joaquín Ruiz Jiménez, en el col·legi dels Jesuïtes de Sarrià. No es trobaren els culpables. —
2. Agressió al Pare Evely en el Fòrum Vergés; sembla que alguns dels agressors, després d'ésser detinguts per la policia, i segons alguns testimonis, se'ls deixà lliures abans d'arribar a la Comissaria. —
3. Una segona agressió al P. Evely en el C.I.C.F.F. on tothom constatà que la policia tardà desmesuradament a comparèixer, i donà temps suficient per deixar en plena llibertat els agressors de fer la feina i desaparèixer. No hi hagué tampoc inculpats. —
4. Una segona agressió a D. Joaquín Ruiz Jiménez al Fòrum Vergés. El públic detingué l'agressor. No ha tingut ia més mínima penalitat. —
5. L'agressió al professor i assagista D. Manuel Jiménez de Parga, després d'una conferència a la Caixa d'Estalvis de Sabadell, ha quedat també sense cap càstig per els culpables. —
6. El Sr. Santiago Nadal en el curs d'una conferència al col·legi de les Escoles Pies de St. Antoni de Barcelona sofri també una agressió sense represàlia legal per manca d'identificació del culpable. —
7. Dos assalts vandàlics al Casal de Montserrat amb destrosses quantioses. En una d'aquestes agressions i en el curs d'una conferència religiosa l'Advocat Sr. Antoni Bascompte fou despietadament colpejat per tot el cos, li produïren trencament en els ossos de la mà i quedà sagnant i exànime. En aquest cas fou identificat el Sr. Vives Surià i en el judici corresponent on fou reconegut culpable, li fou imposada una multa de 100 pts. quan les despeses de la mà trencada i la cura de les altres ferides del Sr. Bascompte pujaren 17 000 pts. i els desperfectes del local unes 20 000. Fou en aquesta ocasió que Mn. Bardés en entrar com a testimoni en el Palau de Justícia fou maltractat de paraula i amenaçat per un grup d'amics del Sr. Vives Surià, sense que intervinguessin per res els agents de la força pública. —
8. El dia 11 de setembre passat en una manifestació no autoritzada recordant la gesta del Conseller en Cap Rafael de Casanova, un grup de persones no identificades agrediren a cops de bastó —que portaven dissimulats per diaris— els manifestants pacífics, aprofitant-se de la passivitat i la complaença dels agents de la brigada social i de la policia armada. En saber-ho, un grup de personalitats catalanes de bon seny demostrar, recordant les seves paraules en motiu de l'agressió a D. Manuel Jiménez de Parga, pretengueren ajudar-los a resoldre aquesta anormalitat cívica denunciant aquests grups d'agressors i com a resposta l'autoritat governativa multà els signants amb quantioses sumes de diners. —
9. Ens ha molestat profundament l'agressió de Mn. Bardés, i esperàvem una vegada més que després del to del seu comunicat a la premsa —i de les paraules suaus de l'Arquebisbe D. Marcelo sobre el cas—, finalment es posaria mà real al problema. Però després d'uns dies d'espera, el resultat ha estat el mateix de sempre: no hi ha identificació. —
- 10 Finalment, l'agressió als pares Jesuïtes Ignaci Riera i Gassiot i Francesc Cusó Torelló, han estat la gota que ha fet vessar el vas del nostre descontent i ens ha obligat a manifestar-li la impressió general dels ciutadans de Barcelona i de nosaltres sacerdots que tenim el ministeri dins la Província regida per Vostè.

Vostè pot comprendre molt bé que no podem confiar ja en l'eficàcia objectiva de les seves paraules autoritzades, ni en la de la seva actuació com a responsable. I li fem una súplica. Demanem una intervenció eficient en contra les agressions més que il·legals, contra la ètica més elemental de convivència. Un sector important de l'opinió pública endevina de temps i aproximadament on es poden trobar els autors d'aquestes agressions que extranyament la policia de Barcelona es veu incapaç d'identificar, fent

dubtar de la seva competència, quan tan bé ha demostrat tenir-ne en tantes altres ocasions. Hem dit més endarrera que la seva bona voluntat no és posada en dubte, sinó la seva efectivitat. Això ens fa creure que dins la màquina de govern —la brigada social (on es continua malgrat les seves promeses el maltracte físic), els òrgans del Movimiento, la Guardia de Franco, etc., hi deu haver engranatges desgastats que no executen la funció que els és pròpia. Es per això que li demanem que vulgui fer una revisió a fons dels tals mecanismes, i que practiqui les pertinents substitucions i ajustaments per evitar així les «fugas» de les seves ordres. En fi, nosaltres ens hem cregut amb el dret i l'obligació de demanar de l'administració uns aclariments i una intervenció eficaç en aquests casos —tal com correspon a tot govern cívic al servei del poble. Quan el reclam d'un servei com aquest que ara demanem, no és escoltat, nosaltres ens creiem aleshores en el dret i l'obligació de denunciar aquest silenci i aquesta ineficàcia a través de mitjans no-violents però més públics i notoris que un simple paper signat. El testimoni de la mort de Martin Luther King, cristià modèlic de respecte i de compromís ens faria ombra en el nostre esforç. Perquè creiem en la seva bona voluntat esperem que pugui fer valer aquest document davant de les seves jerarquies nacionals, per tal d'obtenir una més gran atenció enfront d'aquests grups que actuen despòticament i a mansalva.

Sap que ens té a la seva disposició sempre que es tracti de servir el nostre poble.

CRIDA DE LA HAVANA

Nosaltres, escriptors, científics, artistes, professionals, estudiants i treballadors catalans, havent tingut coneixença de la Crida aprovada al Congrés Cultural de l'Havana, celebrat del 4 a l'11 de gener de 1968, expremem la nostra plena adhesió a la dita Crida i la fem totalment nostra.

En una època en què el nombre i el lloc dels intel·lectuals dins els processos socials són radicalment diversos que no hoforen fins no fa gaire, i això tant en el pla de les ciències i tècniques, de la producció material i de la gestió, de la formació i informació dels homes, com en el de la creativitat cultural; en una època en què, objectivament, es troben de mica en mica col·locats en les posicions de les classes treballadores i dels moviments d'alliberament nacional, i adquireixen una consciència més gran d'aquest fet; en una època en què l'imperialisme nord-americà aboca sobre la vida mateixa dels pobles i sobre l'esdevenidor de la cultura el pes d'una amenaça universal;

Nosaltres

intel·lectuals vinguts de setanta països i reunits en congrés a l'Havana, proclamem la nostra activa solidaritat amb tots els pobles en lluita contra l'imperialisme, i molt particularment amb l'heroic poble de Vietnam.

Convençuts que aquests pobles han d'enfrontar-se a una empresa global dirigida per l'imperialisme nord-americà, secundat de diverses maneres per tot els altres, i que tendeix a mantenir-los o a tornar-los a esfonsar en un estat de subjecció i subdesenvolupament econòmic, social i cultural;

convençuts, a més, que l'imperialisme, encapçalat pels Estats Units, per desenrotllar la seva dominació, estén o reforça l'agressió militar política, econòmica i cultural, particularment a Corea, Laos i Cambodge, al Congo-Kinshasa, al món àrab, a les colònies portugueses d'Àfrica, a Veneçuela, Bolívia, així com en altres països;

convençuts, d'altra banda, que els treballadors dels països capitalistes són objecte d'una explotació sorgida del mateix sistema econòmic;

comprovem que aquesta empresa de dominació es desplega sota totes les formes, de les més brutals a les més insidioses, i que se situa a tots els nivells: polític, militar, econòmic, racial, ideològic i cultural; es basa en mitjans financers gegantins i disposa d'oficines de propaganda emmascarades com a institucions culturals.

L'imperialisme intenta de fer prevaldre, mitjançant les tècniques més variades d'endocctrinament, el conformisme social i la passivitat política; al mateix temps, un esforç sistemàtic tendeix a mobilitzar els tècnics, homes de ciència i intel·lectuals, en general, al servei dels interessos i objectius capitalistes i neocolonialistes. Així, talents i figures competents que podrien i deuriem participar a una obra de progrés i d'alliberament es veuen convertits en els instruments de la comercialització dels valors, de la degradació de la cultura i del manteniment de l'ordre social i econòmic imposat pel sistema capitalista.

L'interès fonamental, el deure imperiós dels intel·lectuals exigeix que resisteixin i responguin sense vacillar una tal agressió: es tracta de prestar suport a les lluites d'alliberament nacional, d'emancipació social i de descolonització cultural de tots els pobles d'Àsia, Àfrica i Amèrica Llatina, i a la lluita contra l'imperialisme, al seu mateix centre, sostinguda per un nombre cada dia creixent de ciutadans negres i blancs dels Estats Units. Es tracta, per als intel·lectuals, de participar en el combat polític contra les forces conservadores, retrògrades i racistes, de desmitificar-ne la ideologia, d'afrontar les estructures que la sostenen i els interessos que serveix.

Per tot això, des de l'Havana, enmig del poble revolucionari de Cuba i després d'una confrontació d'idees caracteritzada per la llibertat d'expressió tan indispensable per a les batalles i les elaboracions d'avui com per a la nova societat que en sorgirà,

cridem els escriptors i homes de ciència, els artistes, els professionals de l'ensenyament i els estudiants, a emprendre i a intensificar la lluita contra l'imperialisme, a prendre la part que els correspon en el combat per l'alliberament dels pobles.

Aquest compromís ha de reflectir-se en una presa de posició categòrica contra la política de colonització cultural dels Estats Units, la qual cosa implica el rebutjament de tota invitació, tota beca, tota ocupació o tot programa cultural o d'investigació, en la mesura que aquesta acceptació constitueix una col·laboració amb la política mencionada.

SIGNANTS CATALANS DE LA CRIDA DE L'HAVANA:

Joan Oliver, Ricard Salvat, Jordi Carbonell, José Agustín Goytisolo, Josep M. Castellet, Jordi Llimona, Joaquim Molas, Sergio Vilar, Esther Boix, Francesc Vallverdú, Isidor Boix, J. Guinovart, M.A. Pelauzy, Ma. Rosa Prats, Josep Cornet, Carmen Alcalde Jaume Lorés, Mercedes Joaniquet, J.-M. Rodríguez Mendez, Ma. Aurelia Capmany, Xavier Fàbregas, Enric Bastardes, Ricard Creus, Francesc Todó, Lluís Porcel, Alfonso Carlos Comín, José Corredor Matheos, J. Farré, Isabel Garriga, Maria Girona, Eva Serra, J.M. González Ruiz, A. Ràfols Casamada, Josep Ma. Benet Jornet, Josep Ma, Serra Ràfols, Enric Lluch i Martín, Ventura Pons i Sala, Feliu Formosa, Jordi Castellanos, Frederic Martínez, Pere Solà, Joan A. Paloma, Josep Ma. Ferrer Ferrer, Ma. Del Mar Bonet, J. Clusa Matinero, J.R. Masoliver, Anna March, Lluís Torrent, José Corominas, Enric Sió, Joaquim Ramis, J. Solé Fortuny, J. Solé Tura, J. Solé Barberá Francesc Casamaió, August Gil Matamala, Luis Avilés, Ma. Montserrat Avilés, Manuela Carmena, J.L. Sardá, Albert Fina, Juliano Esteban, Luis Salvadores, Herman Perqueira, Joan Riera Marra, C. Sanpons, Ma. R. García Verde S. Dexeus, Edelmira Domenech, M. Gimenez, Jose Puig, Esteve Cirera, J.M. Pou, Carles Fornés, N. Potau, Jeroni Alsina, V. Hernandez, R. Cruz, L. Badia Oller, Joan M. Pons Creus, Marta Carrera, Ana Vernet, T. Español, Ma. Lourdes Teixidó, R. Garrabou, Lenor Ma. Rodés, E. Canales, J.M. Sabrach, Josep Ma. Sanahuja, Ramon Tibau, V. Mesfres Abad Eduard Carbonell, A. Soler, Rosa Vilaró, Carlos Piera, J.M. Carandell, M. Soriano, Asunción Vilella, Alfonso Rodríguez Bavrauet, Montserrat Valentí, Lluís Ma. Bonet, J. Pisonero, Joan Masip, Rafael Tasis, Francesc Roca, T. Vidal, Isabel Rueda, Mireia Bofill, Nuria Vidal, Ma. Teresa Gomila, C. Bidon-Chanal, Luis Maristany, T. Martí, Josep J. Moll Camps, Robert Rodríguez, Josep Ma. Obiols, Antoni de Rosselló, Immaculada Albó, Arnau Puig, Paulí Asensi, Antoni Perez Gonzalez, Magda Reixach i Coll, Manuel Sacristán, Julia Batiñé, Ma. Dolores Folch, Xavier Folch, Joan-Ramón Capella, Maria Villanueva, Roser Roig i Plans, Carmen Albareda, M. Masarau Bantis, J.R. La porte Roselló, L. Isern Sitiá, J. Gil i Alava, Pere Bolivar, I. Albareda Tiana, J. Torres Culubret, M. Maragall Mira, J. Alberiu Coderch, L. Busquets Durán, Joana Homar Homar, Pere Marsé Milla, Josefina Puig Campana, Helena Fortuny, Jaime Bes, Irene Planells, Josep Soler Amiaó, Carme Tort Arnau, Anna Santmartí, F. Reig, M. Morlans, Xavier Bosch Cristina Dominao Carmen Vantayols, Joan Guasch, F. Sbidó, E. Lamote de Grianon, Martí Anglada, Jaume Candell, Ansel Asencio, Marta Gras, C. Subirats, Eduardo Subirats, Albert Grañem, Daniel Riguerola, T. Polmet Andreu, Rosa Rossell, Josep Ma. Teniente, Roman Huguet, N. Martí Muns, Homs Gómez, A. Pérez Sánchez, Pérez Maqallosa, Francesc Planas, J. Oriol Subirana, R. Gomis de Barbará, R. Florensa Brichs, Eduart Estivill, J. Lleixá, E.F. Baró, Joan Grañera Batista, E. Cerdá de Palou, M. Perpiña Torregrosa, Mercedes Planas Vilá, Enrique Cañadell, Javier Demestre, Montserrat Borri Ferrán, Francisco Orriols, Miquel Saura, Luis Lalucart Jo, Rafael Prieto, Rosa Sender Romeu, D. Garcia Tarafa, Josefa Román Costa, A. Gutiérrez Díz, J. Jaén, J. Gerhard, Frances Freixa, Marc A. Broggi Trias, J.M. Pons Creus, Rosa Turell, Josep Moll Camps, Lluís Crespo, J.M. Rodríguez Méndez, i set firmes il·legibles (en tot, dues-centes dotze firmes).

CARTA OBERTA A DOM CASSIA M. JUST, ABAT DE MONTSERRAT

En la nostra condició de no catòlics o d'agnòstics volem testimoniar públicament el nostre condol més sentit per la mort de l'Abat dom Aureli M. Escarré, el qual, al costat de la seva significació eclesiàstica, tenia per a tots nosaltres una significació ciutadana. En efecte, l'Abat Escarré, que no refusà mai de relacionar-se amb ningú per motiu de les seves creences religioses, va servir fins a les últimes conseqüències el nostre poble, i per això la seva figura ens va merèixer el màxim respecte i reconeixement.

Voldriem fer constar, també, la nostra simpatia envers vós, que en l'oració fúnebre pronunciada a Montserrat el dia 24 d'octubre va saber destacar la dimensió popular de l'il·lustre desaparegut i va interpretar, com a digne successor de l'Abat Escarré, els sentiments més profundament democràtics de tots els catalans, per damunt de llurs opinions.

Barcelona, 31 d'octubre de 1968.

Signen per ordre alfabètic:

Josep ANDREU I ABELLO, Joan BROSSA, Maria-Aurèlia CAPMANY, Jordi CARBONELL, J.M. CASTELLET, Hortènsia CURELL, Salvador ESPRIU, F. FERNANDEZ BUEY, Gabriel FERRATER, Xavier FOLCH I RECASENS, Josep FONTANA I LAZARO, Joan FUSTER, Joan GARCIA-GRAU, Josep GUINOVART, Joaquim MOLAS, Joan OLIVER, Manuel de PEDROLO, Maria-Antònia PELAUZY, Francesc PI DE LA SERRA, Pere PORTABELLA, RAIMON, Joan REVENTOS I CARNER, Manuel SACRISTAN, Antoni TAPIES, Francesc TODO, Francesc VALLVERDU, Jaume VIDAL-ALCOVER.

MINISTERIO DE CULTURA

